

ŽIVOT

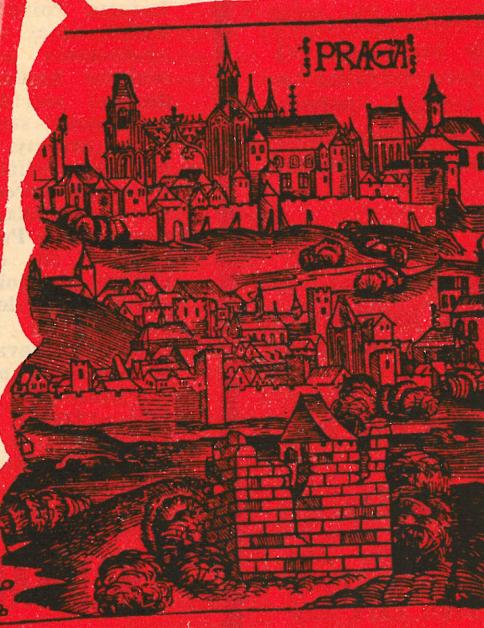
122

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ • CÍSLO 1/1974

ROČNÍK 17 cena 1 zl

S novoročným
pozdravom

NAŠE PERSPEKTÍVY

1974

Sejm PLR na svojom poslednom zasadnutí v roku 1973 po dvojdňom rokovaní schválil plán a rozpočet na rok 1974. V uznesení Sejmu sa mimoriadna pozornosť venuje nevyhnutnosti pokračovať v doterajšom dynamickom rozvoji národného hospodárstva, za účelom zaistenia ďalšieho zvyšovania životnej úrovne spoločnosti, ako aj upevňovania ekonomiky našej krajiny.

Prinášame niekoľko ukazovateľov, ktoré sú hodné zapamätania.

NÁS SPOLOČNÝ DÔCHODOK

Rýchle sa rozvíjajúci priemysel, stavebnictvo a polnohospodárstvo prinesú nám hodnoty viac ako o polovicu vyššie než v roku 1970. Samotný priemysel nám poskytne okolo 150 miliárd zlотовych viac ako v roku 1973. Nás národný dôchodok bude vyšší ako sa predpokladalo v pláne koncom roku 1975 a bude činiť 1 BILIÓN 119 MLD ZL.

V PRIEMERNEJ PEŇAŽENKE

Za posledné tri roky sa naše platy zvyšujú. Plánovači predpokladajú, že priemerná reálna mzda štatistického Poliaka sa v roku 1974 zvýši v porovnaní s rokom 1970 o viac ako 30%. Dôsledkom toho, každý štatistický pracujúci bude mať mesačne v peňaženke VIAC AKO 3.000 ZL.

EFEKТИVNA PRÁCA

Aby sme lepšie zarábali, ako aj obohacovali celú krajinu, musíme efektívnejšie pracovať. Máme plné možnosti, aby v budúcom roku efektivita práce v stavebnictve stúpla najmenej o 10% A V PRIEMYSLU o 8,1%.

NELEN OD POČASIA

bude závisieť úroda v našom polnohospodárstve v roku 1974. Vplyv na výšku úrody budú mať aj dodávky minerálnych hnojív, strojov, náradia a traktorov. Využitie ďalších rezerv umožní polnohospodárstvu zvýšiť produkciu o 4,3% v porovnaní s rokom 1973. Poľnohospodárska produkcia sa bude rovnať hodnote 412 MLD ZL.

NAJDOLEZITEJSIE INVESTÍCIE

Pomerne veľa vydáme na výstavbu priemyslu a baní. Na investície ktoré bezprostredne uspokojujú naše potreby, je určené 28 percent z celkových výdavkov.

Započaté investície, v ktorých budeme pokračovať, budú činiť 480 miliárd zlотовych; mnohé z nich dajú už prvé výrobky.

ABY SA MOHLO KUPOVAT, MUSÍ SA PREDÁVAŤ

V cudzine kupujeme viac ako predávame. Žiaľ rastú ceny výrobkov, ktoré Poľsko dováža. Preto vzniká nutnosť predávať do cudziny v roku 1974 najmenej o 18,9 percent viac tovarov ako v roku 1973. Celkove predáme za 25,3 MLD DEV. ZL A KÚPIME TOVARY ZA 30,5 MLD DEV. ZL.

ZDRAVIE A OSVETA

Na ochranu zdravia, osvetu a kultúru vydáme o 17 percent viac ako v roku 1973. Spolu (nepočítajúc stále rastúce bežné výdavky) na tieto účely vydáme dodatočne 18,8 MLD ZL.

NA VÁHACH

Každý rád vydáva peniaze v súlade s vlastnými záľubami, spravidla v obchodoch. V nich musí sa nachádzať značná časť peňazí ktoré vlastníme. Na jednej miske váh sú zarobené zlotky, na druhej tovary. Tento stav sa menuje finančno-trhovou rovnováhou. V roku 1974 dodávky tovarov sa zvýšia o ďalších 9,6%. Ich hodnota bude činiť 746 MLD ZL.

VIAC BYTOV

Nejedni mladomanželia v tomto roku obdržia byt, nejedna rodina sa presťahuje do komfortnejších podmienok. Bytov bude o jednu desatinu viac ako v roku 1973. Stále však príliš málo. Obyvatelia miest a vidieka dostanú 246.000 BYTOV s užitkovou plochou okolo 14 miliónov štvorcových metrov.

Na obálke zľava doprava: pohľad na Staré mesto vo Varšave, strelecká Praha na najstaršej medierite a Bojnický zámok.

Snímky: Archív

DRAHÍ RODÁCI!

Rok, ktorý končí, môžeme hodnotiť ako dobrý.

Dosiahli sme v ňom úspešné hospodárske a spoločenské výsledky, ďalší značný pokrok v uskutočňovaní programu VI. zjazdu PZRS.

Sú to nemalé úspechy. Avšak uvedomujeme si, ako veľa ešte musíme urobiť. Chceme a musíme ísť ďalej.

Rok, ktorý končí, bol tak tiež celkovo úspešný v medzinárodnej situácii.

Navôkol nás — v Európe a vo svete, napriek ťažkostiam a protikladom, prehľbil sa proces uvolňovania napäťia, posunula sa dopredu veľká vec budovania trvalého miera a bezpečnosti.

V novom roku budeme spolu s našimi priateľmi a spojencami v tejto činnosti dôsledne pokračovať v prospech našej vlasti, v prospech socialismu a mieru.

Želám vám, dragí rodáci — želám vašim rodinám a vašim domovom — šťastie, zdravie, úspechy.

(Z novoročného prejavu Edwarda Giereka)

31. decembra 1973 stretol sa prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek s osádkou hutu Warszawa. Na snímke: Edward Gierek v rozhovore s mladými tavičmi T. Szozdom a T. Biernackým

Snímka: CAF

ŠTVRTSTOROCIE VZNIKU PZRS

Pri príležitosti 25. výročia vzniku Poľskej zjednotenej robotníckej strany vysiel dokument Politického byra ÚV PZRS, ktorý hodnotí význam zjednotenia poľského robotníckeho hnutia a vzniku jednotnej marxisticko-leninskéj robotníckej strany pre dejiny našej krajiny. V dokumente o.i. sme precítili: „Približujú sa k 30. výročiu vzniku ludového Poľska, vytvárame už predstavu o Poľsku, aké bude koncom 20. storocia. Máme všetky predpoklady vypracovať a uviesť do života v priebehu dvoch desaťročí program vybudovania rozvinutej socialistickej spoločnosti v našej krajine.“

25. výročie oslavovala aj Trybuna Ludu — tlačový orgán ÚV PZRS, ktoréj prvé číslo vyšlo 16. decembra 1948, v deň vzniku PZRS.

NORMALIZÁCIA VZŤAHOV MEDZI ČSSR A NSR

O tragickej dedičstve takzvanej Mnichovskej dohody, ktorú pred 35. rokmi uzavreli medzi sebou: hitlerovské Nemecko, Taliansko, Veľká Británia a Francúzsko, Život písal mnichokrát: naposledy v č. 10/1973 na str. 6 v článku Dědictví zrády. Bol to diktát, ktorý Hitlerovi otvoril cestu k úplnému pohleniu druhej svetovej vojny. Zároveň znamenal pokus odsunu ZSSR od účasti v rozhodovaní o európskych otázkach a usmernil proti nemu hitlerovskú expanziu.

Ako vieme, minulý mesiac sa konalo posledné dejstvo mnichovského diktátu. Bolo ním podpísanie, spolkovým kancelárom Willy Brandtom v Prahe zmluvy normujúcej vzťahy medzi NSR a ČSSR, ktorá o.i. uznáva nulitu mnichovskej dohody. Táto zmluva otvára zároveň novú kapitolu v československo-zapado-nemeckých vzťahoch a prispieva k mierovej stabilizácii a rozvoju medzinárodnej spolupráce v Európe.

Práve na tento aspekt zmluvy obracali mimoriadnu pozornosť početní komentárii svetovej tlače a takéto hľadisko pevne zdôrazňovala aj Trybuna Ludu vo svojom komentári:

„Podpísanie zmluvy medzi ČSSR a Nemeckou spolkovou republikou svojim významom ďaleko presahuje rámec dvojstranných vzťahov medzi dvoma štátmi. Solidarita a koordinácia iniciatív socialistických štátov pomohla dosiahnuť ciele, ktoré v podstate podmienujú pevnosť miera v Európe. Súčasne otvorili nové výhľady pre mierovú spoluprácu krajín s rozličným spoločenským zriadením.“

KOZIENICE

Pracovné kolektívy podnikov budujúcich a montujúcich zariadenie elektrárne Koziencie, dodali v roku 1973 na miesto šesťsto megawattov, tisíc megawattov elektrickej energie. Je to výsledok realizácie uznesení VI. zjazdu a I. celoštátnnej konferencie PZRS. Budovateľ Koziencie navštívili Edward Gierek a Piotr Jaroszewicz. Skrátenie času výstavby elektrárne bude predstavovať dodatočnú energiu v hodnote 780 mln zl. Vo svojom prejave Edward Gierek srdečne gratuloval a podľačoval tvorcom tohto úspechu a o.i. povedal: „Základom našej sily a zárukou budúcnosti je jednota všetkých Poliakov, jednota našich myšlienok a našich činov. Upevňujeme túto jednotu. Nech sa odzrkadluje v postoji a práci každého občana, nech jej výsledkom sú úspechy jednotlivcov a celého národa, nech sa stane spolahlivou pákou rozvoja Poľska.“

JACÍ BUDEME ZA 26 LET?

Podľa analýzy problémov lidstva, ktorou nedávno provedl minister práce, mezd a sociálnych záležitostí prof. dr. Wincenty Kawalec, bude život lidí v Poľsku v roku 2000 deliť o několik let.

Muži v mestech budou dosahovať průmerného věku 71,3 roku a na venkově 72,1 rok.

Ženy v mestech 76,1 roku a na venkově 76,7 roku. Ženy tedy udrží převahu nad muži a jak bolo uvedeno, bude to převaha i kvantitatív-

Zvýší se počet lidí v dôchodu na 6 miliónov (v roce 1970 bylo v dôchodu 3,6 miliónu). Protože jsme však

zaznamenali demografickú špičku (nejvyšší v roce 1955), nevyskytne sa nedostatek pracovní sily. Počet pracovne zdatných obyvateľov bude vysoký.

STUDENTSKÉ DIPLOMY

Ako vyplýva zo štatistickejch údajov — vo Varšave na každých tisíc zamestnaných osôb, viac ako 130 zamestnanov má vysokoškolské vzdelanie. Je to vyšie štvornásobne viac, ako v Lodžskom, Poznanskom, Vratislavskom a Zelenohorskem vojvodstvom. Vydelené mestá, ktoré sú vojvodstvami, okrem mesta Lodže — majú najmenej dvojnásobnú prevahu nad ostatnými vojvodstvami. Totiž na každých tisíc zamestnaných pracovníkov minimálne 100 osôb má vysokoškolské vzdelanie, zatiaľ čo napr. v Gdanskom vojvodstve tento ukazovateľ činí 70 a v ostatných vojvodstvach — 50 až menej osôb s vysokoškolským vzdelaním.

DETÍ NA PRODEJ

Bida a mnoho dětí — takový je obrázek nejedné jihoitalské obce. Angri, ležící v neapolském zálive, patří k nejchudším městům Itálie. Bida a hlad si zde podávají ruce. Nezamestnanost vyhnaла muže do světa, a ti, kteří práci mají, nestáčí svými výdélky užít rodinu. Jediným bohatstvím jsou děti. Je zde dost rodin, které mají i deset dětí. A ty se staly také zdrojem přijmů. Některé matky nebo otcové je jednoduše prodávají. Jméno městečka se rozkřiklo po celé západní Evropě. Přijíždějí sem lidé z mnoha zemí, kteří nemohou mít vlastní děti, aby si je tady prostě koupili. Nabídka je velmi široká, od nenarozených až po sedmileté. Avšak běda matec, který by si při prodeji nevyzadala „ochranu“ vyděračského gangu místní mafie, zvané Camorra. Její členové zprostředkovávají obchody a pak žádají „provizi“ ve výši půl milionu lir. Jedinou podmínkou je, že kupující musí být manželé. Je to zřejmě jediný pozůstatek morálních zábran těch, kteří své děti dávají na trh. Bezdebným manželům z Německé spolkové republiky, jak píše západoněmecký Quick, bylo nabídnuto během 24 hodin sedm dětí.

ŽENEVA – NÁDEJ MIERU NA BLÍZKOM VÝCHODE

21. decembra 1973 roku sa vo veľkej poradnej sále Paláca národov v Ženeve začali rokovania mierovej konferencie o Blízkom východe. Účastníkmi tejto „konferencie storočia“ — ako ju pomenovali komentátori sú: Delegácia OSN s generálnym tajomníkom Kurtom Waldheimom, delegácia Sovietskeho zväzu, ktorú vede minister zahraničných vecí Andrej Gromyko, Spojených štátov so štátnym tajomníkom Henry Kissingerom, delegácia Egypta s ministrom zahraničných vecí Ismaïlom Fahmin, delegácia Jordánska s ministerským predsedom Zaidom Rifáim, ako aj Izraela s ministrom zahraničných vecí Abba Ebanom.

Mierovú konferenciu otvoril generálny tajomník OSN Kurt Waldheim, ktorý vo svojom prejave zdôraznil, že OSN sa už štvrtstoročia zaobráňa otázkami Blízkeho východu a podniká mnohé kroky na udržanie mieru v tejto oblasti. Teraz je stretnutie v Ženeve, ktoré sa koná pod patronátom Organizácie spojených národov má za úlohu, aby štáty tu zhromaždené vybudovali trvalú mierovú štruktúru, konajúc rýchle, odvážne a trpeľivo. Minister A. Gromyko v závere svojho vystúpenia konštatoval: „Národy Blízkeho východu a celého sveta očakávajú praktické opatrenia na zabezpe-

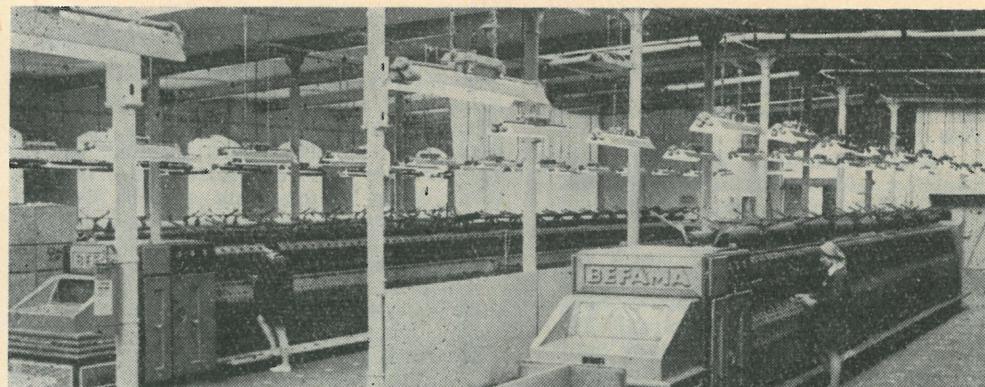
čenie trvalého mierového urovnania v tejto oblasti. Sovietsky zväz urobil všetko čo je v jeho silách, aby sa činnosť konferencie uberala práve týmto smerom, aby mala večný a konstruktívny charakter“.

Štátny tajomník H. Kissinger o.i. prehľásil: „Prišiel som sem s povolením oznámiť, že Spojené štáty sa budú usilovať dosiahnuť spravodlivý a trvalý mier na Blízkom východe. Nedomnievame sa, že je to jednoduché. Avšak máme pred sebou prvú reálku, a žiaľ svojho druhu jedinú možnosť, ktorá sa objavila v priebehu troch desaťročí zabezpečovania mieru v tejto oblasti“.

Komentátori zdôrazňujú, že v prejave ministra zahraničných vecí Egypta I. Fahmiho boli faktá poukazujúce na možnosť trvalého a mierového spoluúžívania všetkých národov na Blízkom východe. Minister zahraničných vecí Izraela A. Eban navádzajú na perspektívy, ktoré vznikajú v súvislosti so zvolaním terajšej konferencie povedal: „Nie sme v stave predvídať, či táto príležitosť bude využitá, alebo zmarená.“

Treba dodať, že tejto fázy konferencie sa nezáúčastnila delegácia Sýrie, pre ktorú zostało ponechané miesto za okrúhlym stolom, určené pre každého delegácia v konferencijskej sále.

O zahajovacej fáze mierovej konferencie Kurt Waldheim, generálny tajomník OSN povedal, že „bola dobrým začiatkom“. V takomto ovzduší prebiehajú rokovania tzv. pracovnej skupiny pre vojenské otázky, ktoré sa začali 26. decembra 1973 a ktoréj členmi sú predstaviteľia Egypta a Izraela. Rovnania sa týkajú rozdelenia egyptských a izraelských vojsk v oblasti Suezského kanála. Výsledky týchto rokovania budú predložené na nasledujúcom plenárnom zasadnutí účastníkov ženevskej mierovej konferencie o otázkach Blízkeho východu.

Záber z haly mykacích strojov v modernom závode BEFAMA v Bielsku
Snímka: CAF

SPOLUPRÁCE ČSSR SE ZEMĚMI TŘETÍHO SVĚTA

Ceskoslovensko si získalo v rozvojových zemích mnoho sympatií a přátel nejen proto, že je podporuje v boji o politickou nezávislost, ale také jako významný a solidní obchodní partner, který pomáhá svými dodávkami překonat historicky dané potíže zemí třetího světa a urychlovat rozvoj jejich národního hospodářství.

Na celkovém obratu československého zahraničního obchodu se podílejí rozvojové země téměř deseti procenty. Skoro dvě třetiny veškerých dodávek z Československa tvoří investiční celky a strojírenská zařízení. Jde hlavně o tepelné a vodní elektrárny, cementárny, pivovary, mlýny na obilí, hutní, strojírenské, textilní, kožedělné a obuvnické závody, rafinerie ropy a jiné chemické závody atd.

Například v Indii bylo v poslední době postaveno na šedesát průmyslových závodů vybavených československým zařízením; v těchto závodech pracuje dnes přes 50 000 osob. Kromě toho v průmyslové kooperaci Československa s Indií byla v Indii zavedena výroba motocyklů Jawa a ČZ; indická firma Ideal Jawa jich vyrobila za posledních deset let 100 000; nebo průmyslová výroba hodin a budíků (dosud jich v Indii byly vyrobeny dva miliony). S pomocí Československa tu byla zavedena výroba traktorů. Československým zařízením je vybaven strojírenský a hutní závod v indickém městě Ránci, který vyrábí ročně téměř 40 000 tun sedé litiny a 150 000 tun oceli.

Desítky závodů s československým strojírenským zařízením pracují v Iránu, Turecku, Pákistánu, Bangladéši,

Iráku, Sýrii a dalších rozvojových státech.

Velkou úlohu v industrializaci řady afrických zemí hrají československé investiční celky. Jen do Egypta dodal Československo 45 investičních celků, mezi nimi tepelné elektrárny, velké čerpací stanice a agregáty, úpravy pitné vody, investiční zařízení pro ropný průmysl, cukrovary, koželužny, zařízení pro textilní průmysl a podobně. Další závody vybavené československým strojním zařízením pracují v Alžísku, Maroku, Súdánu, Etiopii atd.

Československo jako dodavatel kompletních investičních celků je široce známo i v mnoha latinskoamerických zemích. Pro informaci uvedeme alespoň dodávky tepelných a vodních elektráren, závodů na výrobu obuvi, tkalcovny, cementárny a dalších závodů do Brazílie. Předloni uzavřelo Československo s Brazílií dohodu, podle ktorej dodá do této země tri až čtyři soustrojí pro tepelné elektrárny za brazilskou železnou rudou. Do Argentiny dodalo Československo cementárnu, závod na výrobu obuvi, do Perú strojní zařízení pro textilní průmysl, do Uruguaye několik dieselových elektráren, mlýn, pivovar a cukrovar, na Kubu elektrárny, cementárny.

Investiční celky a strojní zařízení dodává Československo do rozvojových zemí v rámci vládních a podnikových úvěrů a příslušné země je splácejí vývozem místních produktů, především surovin a potravin, i když v posledních letech nabývají v tomto ohledu stále většího významu dodávky polotovarů i hotových výrobků, především spotrebničkého průmyslu.

UŽITOČNÉ STRETNUTIA

24. novembra m.r. vo Vyšných Lapšoch na Spiši a nasledujúci deň v Hornej Zubrici na Orave uskutočnilo sa v našej redakčnej praxi už tradičné stretnutie s viac ako sto činiteľmi KSČaS a dopisovateľmi Života zo Spiša a Oravy. Ústredný výbor KSČaS reprezentovali krajania Ján Molitoris a Augustín Andrašák.

Cieľom týchto stretnutí bolo prerokovanie najaktuálnejších záležitostí Života, predovšetkým hodnotenie publikácií, jazykové otázky, spolupráca s dopisovateľmi a zabezpečenie predplatného na r. 1974.

V prvej časti rokovania účastníci oboch stretnutí si vypočuli zaujímavé referáty o otázkach týkajúcich sa smerníc I. celoštátnnej stranickej konferencie, ktoré tematicky súvisia s potrebami a problémami Novotargského okresu, ako aj s volbami do národných výborov. Tieto referáty, na naše pozvanie prednesli predstaviteľia Okresného výboru PZRS z Nového Targu. Vo Vyšných Lapšoch o týchto otázkach hovoril člen Okresného výboru strany a vedúci oddelenia pre vnútorné záležitosti, vtedy ešte ONV — Jan Žmuda. V Hornej Zubrici o týchto otázkach zas referoval súdružstvo Tomáš Paplaczky, inštruktor z Okresného výboru PZRS v Novom Targu.

Otázkou a priama, úprimná diskusia spojená s obsahom referátov, nasvedčovala o veľkom záujme o otázky vyplývajúce zo smerníc I. celoštátnnej konferencie PZRS a o spoločenskej a hospodárskej aktívite našich krajanov, účastníkov stretnutí. Túto diskusiu v Hornej Zubrici obohatil vrele prijatý prejav prvého tajomníka OV PZRS v Novom Targu súdružstva Józefa Nowaka. Hovoriac o našich časoch prinášajúcich rýchle a podstatné zmeny, ktoré uspokojujú potreby súčasného života krajiny a pracujúcich, prvý tajomník OV upozornil predovšetkým na nevyhnutnosť dobrej, poctivej práce každého z nás, či v úrade, stranickom výbore, v redakcii, v každom výrobnom podniku — v jednotlivých gazdovstvách, slovom na každom pracovisku. Uvádzajúc konkrétné príklady z okresu, poukazoval na spoločensky škodlivé javy, ktoré prinášajú nesolidná práca, mrhanie materiálmi alebo neospravedlnená neprítomnosť v práci.

Obracajúc sa na činiteľov KSČaS a dopisovateľov Života, súdružstvo J. Nowak o.i. povedal: Srdečne Vás prosíme, aby ste pri posielaní materiálu do Života, veľa písali o ľudoch, ktorí dobre pracujú na vašich dedinách. Ak niekto zvyšuje chov, dobre chová ošpiatne, napište čo robí, ak ich kŕmi, že dosahuje také dobré výsledky. Ak niekto má dobrý chov dobytka, dosahuje vysokú dojivost a predáva veľa mlieka do mliekárne, predáva viač ako pred rokom, píšte aj o tom. Ľudí, ktorí dobre pracujú na každom pracovisku, treba ukazovať spoločnosti a pochváliť. Je to aj vaša vec, ako dopisovateľov Života.

Ak niekto dobré obrába pôdu, hnojí lúky, má dobré seno na tej lúke a ak včas kosí, suší — tak aj o ním napište v Živote. Nech si prečíta o sebe, nech vidí, že ho ukazujú a že sa o ním hovorí, že je dobrým gazdom. Avšak chcel som vás tak tiež poprosiť, aby ste písali aj o tých, ktorí kazia prácu, zle hospodária, a takých je ešte pomerne dosť. Ešte aj dnes sem tam môžete uvidieť nepokosené seno a ovos pod snehom. Nielen na Orave, ale aj na Spiši, Podtatransku a inďomátie tiež takých rolníkov... Je to správny návrh. Treba v Živote ukazovať dobrých gazdov, dobrých pracovníkov a dobrých činiteľov KSČaS.

Počas oboch stretnutí boli diskutované aj organizačné otázky

KSČaS. Hlavné z nich sa týkali volieb do obvodných výborov a delegátov na výročné volebné schôdzky obvodov na Orave a Spiši, ako aj delegátov na V. celoštátny zjazd Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorý sa bude konáť tento rok. Termíny schôdzí miestnych skupín boli ustálené na I. štvrfrok t.r.

Vo Vyšných Lapšoch bola odovzdaná cena „Zlaté pero“, najlepšiemu dopisovateľovi Života za rok 1973. Získali ju spoločne naši mladí dopisovatelia z Krempach František a Ján Pacigovci. II. cenu dosiahal nás spolupracovník zo Zelova kr. Wacław Luščiński.

Tu bola odovzdaná aj I. cena — skladací bicykel, ktorú získala naša najmladšia účastníčka súťaže: „Keby som bol redaktorom strány pre mládež“, Mária Plevová z Fridmania. Druhú cenu v tejto súťaži — hodinky, dostal, ako sme už písali, nás mladý kraján Zenon Jersák zo Zelovka. Tým, ktorí získali ceny srdečne gratulujeme. Zároveň pozývame všetkých, aby sa zúčastnili našej súťaže o najlepšieho dopisovateľa roku 1974.

* * *

Treba konštatovať, že obidve naše stretnutia boli veľmi vydarene a pre nás nesmierne užitočné. V diskusií prehovorilo 19 krajanov na Spiši a 21 na Orave. Ich výpovede o otázkach Života boli premyslene a prinášali veľa nového. Krajania veľmi srdečne hovorili o potrebe rozvíjať tradície Života, o stálom obohacovaní publikácií a o plnejšej účasti v organizačnom a kultúrnom živote nášho krajanského hnutia. Ďalej hovorili o štýle a úrovni jazyka našich publikácií, aby volené slová boli jednoduché, výstižné a aby pôsobili na predstavivosť a citoschopnosť. Celkom správne sa tiež dožadovali, aby Život vychádzal vždy v polovicí každého mesiaca. Chcem vás na tomto mieste uistif, že tento termín budeme dodržiavať.

Spomenul som už, že výpovede o Živote, na našich stretnutiach boli srdečné, rozumné a spoločné nám všetkým, ale zároveň doporučované návrhy neboli zabené individuálneho pohľadu. Všetky sme si starostlivo zaznamenávali. Na zasadnutí redakčnej rady, ktoré sa bude konať ešte tento mesiac rozvážne pouvažujeme, ktoré z nich a od ktorých budeme môcť splniť. Napíšeme o tom zvlášť.

Myslim, že treba tu podotknúť ešte jedno. Výpovede našich krajanov počas stretnutí na Spiši a Orave, ako aj našich českých krajanov počas rozhovorov s nimi nasvedčujú, že Život má početný a s nami úzko spätý aktív, tých, ktorí sú spoluvorce Života a obetavími spolupracovníkmi. Pišu doň, alebo ho rozšírujú, zvýšujú počet predplatiteľov a ziskávajú pre Život stále nových priateľov. Cítia sa byť a sú skutočnými účastníkmi rozvoja Života. Je to pre nás, v redakcii veľmi cenné, nápadomocné a potrebné. V mene nášho kolektívu i od seba osobne chceme vám za to vrele podakovať a povedať, že si uvedomujeme, že tato veľká dôvera aj nás zavázuje. Na začiatku Nového roku želám všetkým našim spolupracovníkom a všetkým čitateľom všetko najlepšie.

ADAM CHALUPEC

Sportový rok 1974 bude prebiehať v znamení majstrovstiev sveta vo futbale, ktoré sa začnú v júni v NSR. Boje o účasť na tomto šampionáte boli neobyčajne zaujímavé a dramatické. Do zápolenia o majstrovský titul zasiahne 16 najlepších družstiev z celého sveta. Budú však medzi nimi chýbať reprezentanti mnohých krajín s veľkými futbalovými tradíciami ako napr. Maďarsko, CSSR a predovšetkým Anglicko, ktoré bolo vyradené práve poľskými futbalistami. Tento fakt prejde nepochybne do bohatej a pestrej kroniky svetového športu. Pri budnú do nej iste aj ďalšie kapitoly, lebo každý rok oplýva bohatstvom rôznych športových podujatí, pretekov, majstrovstiev a memoriálov usporadúvaných na pamäť slávnych športovcov. Lenže aj kapitoly minulé, dávno napísané, sú plné zaujímavých udalostí a historií, športových a ľudských. O niektorých z nich hovorí aj nás článok.

Bol prvý letný deň roku 1940...

Podľa pôvodných plánov v lete 1940 mal byť XII. letné olympijské hry v Helsinkách, hlavnom meste malého, ale v športe takého veľkého Fínska. Ale v lete 1940 si mladí športovci sveta neobliekli dresy v národných farbách, aby v čestnom zápolení bojovali o olympijské vavriny... Pred rokom nacistické Nemecko rozpútalo krvavú, ničivú vojnu, ktorej plamene zasahovali čoraz širšie oblasti Európy. Mladí športovci si obliekli vojenské rovnošaty, aby so zbraňou v ruke bojovali proti nacistom. V tažkom a nepravom boji mnohí z nich padli — práve v roku olympijskom.

Takto padol aj jeden z najväčších ľahkých atlétov Poľska.

POSLEDNÁ CESTA

21. júna 1940 vyrazilo z nádvoria budovy gestapa v okupovanej Varšave osobné auto. Skupina gestapákov odvážala v ňom umučeného, dobitého muža. Bol iba 33-ročný, ale po útrapách, ktoré zažil v gestapáckom väzení a počas nekoniecnych výsluchov, vyzeral na oveľa staršího. No v očiach mu i nadáľ horel oheň neoddajnosti, vzdoru proti nacistom. Očí svedkovia, ktorí prezívali hrôzu gestapáckeho väzenia vo Varšave, hovoria, že keď gestapáci vyvádzali tohto väzňa z cely, na chodbe sa ešte raz obzrel a zakričal svojim väzneným druhom na rozlúčku:

— Nech žije Poľsko!

Bol to jeden z najväčších poľských športovcov, olympijský víťaz Janusz Kusociński.

Gestapácke auto ho odviezlo najprv na nádvorie väzenia Pawia, kde ho preložili na nákladné auto, starostlivo zakryté plachtou. Na nákladnom aute sa tisneli niekoľko desiatok poľských vlastencov, takisto ako aj na ďalších autách, podobne maskovaných. Neskorú popoludní vyrazil potom konvoj z Varšavy a asi po 30-kilometrovej jazde zastal na lúke Kampinoského pralesa. Tam ozbrojení gestapáci vyhnali väzňov z áut a nakázali im vykopat niekoľko veľkých jám. Potom ich po skupinkách postavili k jamám a beštialne ich postrieľali.

Keď Janusz Kusociński zastal so svojimi druhmi na pokraji hromadného hrobu, ešte raz sa vzpriamil a zavolal:

— Nech žije Poľsko! Smrť fašizmu!

V nasledujúcej chvíli ho skosila smrtiaca salva nacistickej popravnej čety...

PODĚBRADY —

MĚSTO PRAMENŮ A SKLA

S proslulým lázeňským mestom Poděbrady, ležiacim v úrodné nížiné rieky Labe, je neoddeliteľne spojato i jméno skláren Bohemia. Odtud vycházi do celého sveta český olovnatý křištál, zušlechtěný jemným broušením. Při jeho výrobě nejdje jen o běžnou řemeslnou dovednost. Je tu ještě něco mnohem složitějšího. Nejlépe to snad vyjádří slova sklářského výtvarníka: „... jak málokdo tuší tajemnost této práce, jak málo lidí zná složitý postup výroby skla jako hmoty a činnosti

VOLALI HO „KUSI“

NAJPRV FUTBÁL

Janusz Kusociński sa narodil roku 1910 vo Varšave. Jeho otec bol záhradník a aj Janusz sa učil za záhradníka, aby raz prevzal otcovo malé záhradníctvo. Už ako žiak si obľúbil futbal a neskôr, keď dorastal, hral už za predmestské mužstvo „Ożarowianka“, no potom prestúpil do väčšieho oddielu „Sarmaty“ a hrával za jeho farby. Spoluhráči ho mali radi a nevolali ho ináč ako „Kusi“. Janusz vynikal na ihrisku najmä svojou rýchlosťou a vytrvalosťou.

Raz bola na ihrisku oddielu „Sarmaty“ veľká robotnícka športová slávnosť; na programe boli aj rôzne ľahkoatletické disciplíny. V behu na 800 metrov nenastúpil mladý bežec oddielu „Sarmaty“, lebo ho schytala nevoľnosť a keď tréner zazrel pri ľahkoatletickej dráhe Janusza Kusocińskiego, spýtal sa ho:

— Kusi, nezabehol by si si 800 metrov?

— A prečo nie? Môžem to skúsiť... Mladý Janusz naozaj nastúpil k behu na 800 metrov a na všeobecné prekvapenie ho aj vyhral! Tak sa mu to zapáčilo, že ani nie o hodine štartoval aj v ďalšej bežeckej disciplíne. Bola to štafeta mužov 5×1000 metrov a Janusz získal na svojom úseku taky veľký náskok, že štafeta oddielu „Sarmaty“ napokon zvíťazila. Tréner mu vtedy povedal:

— Počuj, Kusi, ved' ty si rodený bežec! Co keby si prešiel od futbalu k ľahkej atletike?

Bolo to v lete roku 1925.

DVE LÁSKY

Mladý Janusz Kusociński mal futbal rád, ale zrazu ho lákala aj ľahká atletika. Dlhú sa nevedel rozhodnúť ani pre jednu z týchto dvoch lások, najprv sa venoval obidvom, na napokon definitívne prešiel k atletike. Poctívny a húzernatý aký bol, trénoval naozaj svedomite a tak prišli aj výsledky: zvíťazil na rôznych pretekoch vo Varšave i v iných poľských mestách. V roku 1927 prvý raz štartoval aj v ciezdine, na II. robotníckej olympiáde v Prahe. To už prestúpil do popredného varšavského oddielu „Warszawianka“, kde sa dostal do rúk skúsených trénerov. Jeden z nich, Klumberg, videl v Januszovi veľký bežecký talent a raz o ním vyhlásil:

— Ak sa Kusiho talent rozvinie na plno — môže to byť poľský Nurmí!

Fenomenálny fínsky bežec Paavo Nurmi bol v tých časoch najzajíavnejšou hviezdou svetovej ľahkej atletiky.

„MUŽSKÝ DLH“

Priebeh amsterdamskej olympiády sledoval Janusz Kusociński iba z novin. Roku 1928 v Amsterdame štartovali prvý raz na olympiáde aj ženy a poľská diskárka Halina Konopacká výkonom 39,62 metra získala pre Poľsko olympijskú zlatú medailu. Jej výkon bol súčasne aj svetovým a olympijským rekordom.

Keď Janusz Kusociński číhal v novinách správu o „zlatej“ Haline, poviedal svojmu priateľovi:

— Na budúcej olympiáde splatím mužský dlh...

— Mužský dlh? — čudoval sa jeho priateľ. — Aký?

skláre-člověka, který dechem svých rtů formuje žhoucí hmotu, často se slzami v očích, vysiený plameny tavicích pecí... Milovat sklo je tolik, ako obdivovat a ocenit ony vlastnosti, jež tvorí jeho trvalou hodnotu, to jest poctivost hmoty a poctivost práce.“

Tato slova jsme slyšeli i z úst režiteľa Miroslava Felkra, muže, ktorý se ve sklárnách vypracoval od píky. Svou práci má rád a má rád i lidi kolem seba. Bez dobrých vzájemných vzťahov by se nedaly plniť tak náročné úkoly, jaké závod má. Český olovnatý křištál, ono proslulé „české“ sklo, se vyváží do všech světadílů, do 80 zemí. Každá země má své požadavky, svůj vkus. Nejbohatší brus, podobný přejemné krajce, žádají zákazníci v

A Janusz mu to vysvetlil takto: na najbližej olympiáde, na ktorú sa bude de mieť dostať, získa v niektoré bežeckej discipline zlatú medailu — no a potom to bude medzi poľskými atlétmi a atlétami v zlatých olympijských medailách 1:...

Ale najbližšia olympiáda bola až v roku 1932 v Los Angeles.

Húzernatý tréning, ktorý „Kusi“ absolvoval tak v olympijskom období ako aj po ňom, priniesol ovocie: ešte v olympijskom roku 1928 získal Janusz Kusociński titul majstra Poľska v behu na 5000 metrov; zvíťazil suveréne, s veľkým náskokom a opravil poľský rekord o plných 13 sekúnd! Od tej chvíle bol už stály členom atletického reprezentačného mužstva Poľska.

Startoval na mnohých pretekoch doma i v zahraničí, slávil veľké víťazstvá. Ale vedel aj čestne prehrať. Niekoľko ráz sa stretol aj s legendárnym Paavom Nurmim a vybojoval s ním rad napínavých bežeckých súbojov. Rok pred olympiádom v Los Angeles vybojoval „Kusi“ s Nurmim nesmie ne dramatický súboj vo Varšave. Nurmí sice zvíťazil, ale doslova až na cieľovej páske. Ľahkoatletickým odborníkom Európy bolo jasné:

— Ak niekoľko dokáže ohrozit Nurmího a hegemoniu severských bežcov, tak predovšetkým Janusz Kusociński!

A tak každý netrpezlivu očakával olympiádu 1932 v Los Angeles a na jej súboj Nurmí-Kusociński na 5000 a 10 000 metrov a súboj Nurmí-Zabala na maratónskej trati.

SKLAMANIE

Niektoľko týždňov pred slávnostným otvorením olympijských hier 1932 v Los Angeles vybuchla v športovom svete bomba:

— Paava Nurmího diskvalifikovali. Porušil amatérsky štatút. Na olympiáde v Los Angeles nebude môcť štartovať!

To znamenalo, že nedôjde ani k veľkemu a všeobecne očakávanému súboju s Kusocińskym. Športový svet bol ohromený, Janusz Kusociński sklamaný. Vo svojom denníku vtedy napísal:

— Dobre, že som sa nerozplakal, keď som počul správu o diskvalifikácii Nurmího. Mojm najväčším snom bolo stretnúť sa na bežeckej dráhe s Nurmim — v takej rozhodnej chvíli ako je olympiáda... V duchu preklínam za to, že Nurmího diskvalifikovali pred olympiádou a že ma obrali o možnosť zmerať si sily s touto svetovou športovou veličinou!

Boli to úprimné slová naozajstného športovca: mnohí imi na mieste Janusza Kusocińskiego by boli reagovali ináč, možno by sa aspoň v duchu radovali, že im odpadol veľmi nebezpečný super a že teda majú lepšie výhľadky na víťazstvo — nie tak „Kusi“. Aj on chcel zvíťazíť na olympiáde, ale v čestnom, športovom súboji na škrovovej dráhe, v súboji s najlepšími bežcami sveta na čele s Paavom Nurmíkom!

Velký deň

Beh na 10 000 metrov bol na olympiáde v Los Angeles na programe hned po slávnostnom otváracom ceremoniale. Bol to pamätný beh. Fíni, ktorí sa pre diskvalifikáciu Nurmího

spôsobu všetkých nechceli na olympiáde zúčastiť, napokon nastúpili a to s túžbou po „športovej pomste“: chceli získať zlaté medaily na všetkých tratiach, na ktorých mal štartovať Nurmí. V behu na 10 000 metrov mal Nurmího „pomstíť“ trojica vynikajúcich fínskych bežcov: Virtanen, Iso-Hollo a Lahtinen.

Bol to fantastický súboj pred preplneným hľadiskom olympijského štadióna! Janusz Kusociński bežal vysoko takticky — vedel, že nesmie dovoľiť žiadnemu členovi fínskeho trojlsítku „trhák“, lebo zvyšný dvaja by potom mohli takticky blokovať každý jeho pokus o dobehnutie vedúceho pretekára. A tak na čele poľa prebchal neprestajný súboj „Kusiho“ s tromi Fíni: podchvíľou sa stretli vo vedení, neustále sa pokúšali — ale mŕenne — o nejaký rozhodujúci „trhák“. Po nevidane napínavom a dramatickom boji zvíťazil Janusz Kusociński časom 30.11.4 min. Fin Iso-Hollo bol druhý, Virtanen tretí.

„Kusi“ teda splnil svoj sľub a splatił svoju zlatou medailou „mužský dlh“. Až po pretekoch vysvitlo, aký nevidaný bol jeho výkon: počas dramatického behu sa mu obnovilo zranenie kolena, chodidlá si rozdrobal do mása a krvi — keď ho lekári ošetrili, bolo jasné, že „Kusi“ nebude môcť nastúpiť aj k behu na 5000 metrov, hoci patril v ňom k „horúcim favoritom“.

Po olympiáde 1932 sa Janusz Kusociński zúčastnil na viacerých domácich i medzinárodných pretekoch, ale choré koleno a zápal svalov ho napokon vyradili z aktívnej činnosti. Dlhú sa liečil, ale na berlínskej olympiáde 1936 sa mohol zúčastiť iba ako poradca poľských bežcov... Ale „Kusi“ mal príliš pevnú vôľu, než aby sa vzdal definitívne. Absolvoval operáciu, dlhé rehabilitačné liečenie a znova začal trénoval. Tvrdo, náročne, ako to len on vedel.

REKORD NA ROZLÚCKU

V roku 1939 sa „odpísaný“ Janusz Kusociński znova vrátil na ľahkoatletickú dráhu a v máji vytvoril vo Varšave nový poľský rekord v behu na 5000 metrov (jeho čas 14:24,2 min. bol vtedy šiesty najlepší na svete!). Rekord mu vrátil sa besebedomie. „Kusi“ sa začal pripravovať na olympiádu 1940 v Helsinkách.

Ale prišiel koniec leta 1939 a s ním útok nacistického Nemecka na Poľsko...

Janusz Kusociński, viacnásobný poľský rekordér a víťaz olympijský, vedel, kde je jeho miesto. Ako desiatnik so zbraňou v ruke bojoval proti nacistom, bol zranený, ale nevzdal sa... Vedel, kde je jeho miesto aj potom, keď nacisti obsadili Poľsko a zaviedli tam německý okupačný režim. „Kusi“ pracoval ako čašník v malej krčme vo Varšave a plne sa zapojil do ilegálnej činnosti poľských vlastencov. Organizoval rôzne akcie, aktívne sa na nich zúčastňoval, hoci vedel, že si zahráva so životom. Gestapo ho zatklo koncom marca 1940, na ulici, keď sa „Kusi“ vyberal na dôležitú schôdku odbojárov.

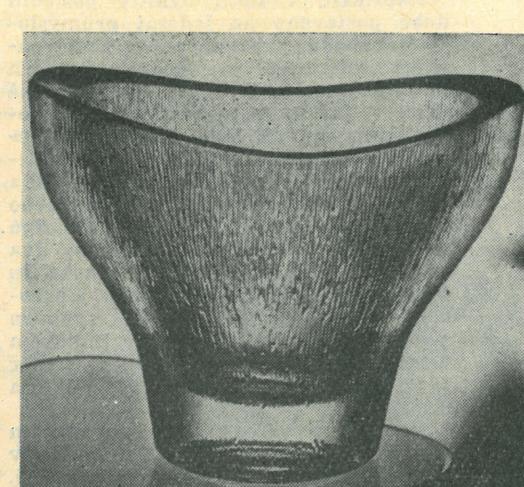
Nevzdal sa ani vo väzení, hoci gestapáci ho bili, mučili. Nezmlenal sa ani v poslednej chvíli, keď stál nad svojím budúcim hrobom. Jeho posledné slová:

— Nech žije Poľsko! Smrť fašizmu!

* * *

Od roku 1954 čo rok usporadúvajú vo Varšave veľké medzinárodné preteky — Memoriál Janusza Kusocińskiego. Štafeta s ohňom pre slávnostné otvorenie memoriálu štartuje vždy od jeho hrobu na lúke pri Kampinoskom pralese...

(F.O.)

(av)

Pred 50 rokmi, 21. januára 1924 v Gorkach pri Moskve umrel Vladimír Il'jič Lenin, vodec a učiteľ medzinárodnej robotníckej triedy, zakladateľ Komunistickej strany Sovietskeho zväzu a svetového komunistického hnutia, tvorca prvého socialistického štátu na svete.

VLADIMÍR MAJAKOVSKIJ

VLADIMÍR IL'JIČ LENIN

(ÚRYVOK)

STRANA
JE RUKA MILIÓNOPRSTÁ,
ZOVRETÁ
V JEDNU
HROMOVLÁDNU PĀŠT.
ČLOVEK JE ÚPLNÁ NULA,
KEĎ JE SÁM.
A MÔŽE BYŤ
KÁDER
AKO HROM —
NEZDVIHNE
OBYČAJNÝ
PÄTPALCOVÝ TRÁM
A VÔBEC UŽ NIE
PÄTŠTOKOVÝ DOM.
STRANA
SÚ
MILIÓNY ÚDOV,
DRUH PRI DRUHOVI —
REĽAZ TUHÁ.
SO STRANOU
POŽENIEME K NEBU
KROVY BUDOV,
DRŽIAC
A DVÍHAJÚC DRUH DRUHA.
STRANA

JE CHRBTOVÁ KOSŤ ROBOTNÍCKEJ TRIEDY.
STRANA
JE NESMRTEĽNOSŤ NAŠEJ VECI.
STRANA,
TÁ JEDINÁ MA NIKDY NEZRADI.
ZVEČERA EŠTE RAB
A CÁRSTVA ŠKRTÁM Z MÁP
UŽ ZRÁNA.
UM TRIEDY,
DIELO TRIEDY,
SILA TRIEDY,
SLÁVA TRIEDY —
VŠETKO TO JE STRANA.
STRANA A LENIN —
AKO KEĎ SI BRATIA K SEBE STANÚ
MAŤ — HISTÓRIA
KOHO VIDÍŠ S VÄČŠÍM ZAČÚBENÍM?
VRAVÍME LENIN,
MYSLÍME TÝM
STRANU,
STRANA,
ROZUMIEME —
LENIN.
VRAVÍME

preložil: Ľubomír Feldek

ČESKÝ MALOVANÝ LIDOVÝ NÁBYTEK

Kdo z vás by se nechcel ocitnout po rušném dni ve velkomestě v krásné, klidné venkovské jizbě, zařízené nefalšovaným nábytkem? Pražané tuto možnost mají, neboť Národní muzeum v Praze pro ně připravilo výstavu českého malovaného lidového nábytku. Expozice představuje výběr nejkrásnejších českých nábytkových kusů ze sbírek národopisného oddelení Historického muzea — Národního muzea v Praze, které má jednu z největších a nejcennějších sbírek lidového nábytku v Československu.

V tradičním lidovém interiéru byl sice nábytek přísně účelový, vždycky však nesl pečeť dokonalé remeslnické práce s vysokým výtvarným vkusem. Většinou se bohatě zdobil, zvláště ty kusy, které dostávaly mladé ženy do výbavy. Pěkně zdobený a drahý nábytek zároveň reprezentoval kulturní a majetkovou úroveň majitele domu. Zdobíval se různými technikami: asi od 17. století se maloval klihovými barvami s vaječnou temperou, podle vlastních předpisů jednotlivých truhlářů. Ráz a typ malovaného dekoru závisel především na výrobci. Vyhnaněné krajové nábytkové typy jsou především světovými projevy různých

truhlářských dílen, které ovšem ovlivňoval i vkus místních lidí. Nejkrásnejší a nejnáročnejší jsou doklady malovaného lidového nábytku ze severovýchodních Čech s modré mramorovým základem a figurálními výplními, představujícími bud' svaté patrony majitelů nebo scény z venkovského života. Krásný je i východočeský nábytek s bohatým květinovým dekorem na zeleném základě, nábytek z jihočeského Prácheňska s velkoryším květinovým vzorem a západoceské skříně a truhly s bílými ptáčky.

V 19. století se od malovaného nábytku postupně upustilo a lidé si zařizovali domy nábytkem městského typu. Truhláři se této změně postupně přizpůsobovali i ve své produkci. Některí ještě z počátku dělali staré nábytkové typy, jako např. truhly, a snažili se dát jim vzhled komod nebo jiných tehdy moderních kusů nábytku. Místo malování naznačovali fládrování, jako by šlo o nábytek z tvrdého dřeva. Po polovině 19. století však ustala tato práce docela. Krásé lidového nábytku a remeselné dovednosti jeho tvůrců se můžeme obdivovat jen v muzeích.

Z. PASKOVA

KUDIA OKOY UDALOSTI

JANUÁR – LEDEN

- 1.I.1944 z iniciatívy PRS vznikla Krajinská národná rada (KRN), ilegalna vláda a zákonodarný orgán ľudovej moci v Poľsku. KRN vytvorila Armiu ľudovú (AL), ktorej zakladom bola Ľudová garda (GL), ozbrojená organizácia podriadená PRS.
1.I.1919, oživovanie Matice slovenskej,
2.-3.I.1957 na celostánej porade mládežnického aktív bol namiesto ZMP utvorený Zväz socialistickej mládeže (ZMS) a Zväz vidieckej mládeže (ZMW),
3.I.1924 umrel Jiří Wolker, významný český proletársky básnik, dramatik a publicista (nar. 29.III.1900),
3.I.1945 KNR schválila uznesenie o rekonštrukcii Varšavy
3.I.1946 KNR schválila zákon o nacionalizácii priemyslu
4.I.1859 narodil sa Karel V. Reis, český realistický spisovateľ (um. 8.VII.1926),
4.I.1874 narodil sa Josef Suk, český hudobný skladateľ (um. 29.V.1900),
4.I.1944 vitezný boj 1. čs. samostatnej brigády v ZSRR o Bielu Cerkev,
5.I.1942 vo Varšave bola utvorená Poľská robotnícka strana (PPR), bol schválený program strany a dočasný Ustredný výbor PRS s prvým tajomníkom Marcelom Nowotkom,
5.I.1942 vznikla Ľudová garda (GL), ozbrojená organizácia podriadená PRS,
6.I.1829 zomrel Josef Dobrovský, český jazykovedec a literárny historik (nar. 17.VIII.1753),
6.I.1834 v Kyjeve bola založená Ševčenkova univerzita,
6.I.1849 narodil sa Christo Botev, významný bulharský básnik a revolucionár (um. 2.VI.1876),
6.I.1913 v Porabí (okres Bědžin) sa narodil EDWARD GIEREK činiteľ robotníckeho hnutia, člen Politického byra a prvý tajomník UV PZRS, nositeľ radu Budovateľov ľudového Poľska,
6.I.1944 pri Žitne prapor AL J. Bema zvidiel tažký boj s hitlerovcami,
7.I.1674 umrel František Lippay, slovenský spisovateľ a básnik,
7.I.1769 narodil sa Antonín Puchmajer, český osvetovenský básnik (um. 29.IX.1820),
8.I.1884 narodil sa Kornél Makuszyński, poľský básnik a spisovateľ (um. 31.VII.1953),
10.I.1942 bola zverejnjená prva programová proklamacia PRS,
10.I.1945 vznikla Dočasné hlavná rada ZHP a bola prijatá ideová deklarácia poľských harcerov,
11.I.1947 vyšlo prvé poľské tlačivo, nástenný kalendár na rok 1947,
11.I.1899 narodil sa Miloš Bazovský významný slovenský maliar, (um. 15.XII.1968),
12.I.1945 začala sa veľká ofenzíva sovietskej armády a poľského vojska na linii Visly,
13.I.1946 začiatok školského roku na Varšavskej polytechnike,
14.I.1769 narodil sa Samuel Kollár, slovenský historik (um. 8.VIII.1831),
14.I.1945 počiatok bojov I. armády PV vo varšavskej operácií,
14.I.1945 začali prednášky na Štátnej univerzite Márie Skłodowskej-Curieovej v Lubline,
14.I.1949 vznik Zjednotenej ľudovej strany (ZSL),
15.I.1869 narodil sa Stanisław Wyspiański, významný poľský dramatik, spisovateľ, básnik a maliar, tvorca drámy "Wesele" (um. 29.XI.1907),
15.I.1919 boli zavraždeni kontrarevolučními dôstojníkmi Karl Liebknecht a Rosa Luxemburgová, poprední činiteľia nemeckého robotníckeho hnutia,
15.I.1944 bitka pri Jasle za účasti československých delostreleckých jednotiek 1. čs. armádneho zboru v ZSRR. Deň československého delostrelectva,
15.I.1945 oslobodenie Kielec,
17.I.1884 umrel Ján Galbavý, slovenský spisovateľ, zakladateľ Tatry (nar. 29.XII.1801),
17.I.1945 oslobodenie Varšavy sovietskymi vojskami 1. bieloruského frontu a vojakmi 1. armády poľského vojska,
18.I.1945 v oslobodenej Varšave sa konala prvá vojenská prehliadka poľskej armády,
19.I.1809 narodil sa Edgar Allan Poe, pokrovový americký básnik a spisovateľ (um. 7.X.1849),
19.I.1945 jednotky 1. ukrajinského frontu osloboďili Krakov. Ten istý deň jednotky 2. bieloruského frontu osloboďili Lodž,
19.I.1947 sa konali prvé voľby do Sejmu PER,
20.I.1819 narodil sa Jacques Offenbach, hudobný skladateľ, tvorca francúzskej parodiokritickej operety (um. 5.X.1880),
20.I.1944 koniec hitlerovskej blokády Leningradu,
21.I.1874 narodil sa Wincenty Witos, činiteľ poľského ľudového hnutia (um. 31.X.1945),
21.I.1924 umrel v Gorkach pri Moskve VLADIMÍR IL'JIČ LENIN (UEJANOV), vodec svetového proletariátu, zakladateľ prvého socialistického štátu na svete — ZSSR, tvorca leninizmu. Narodil sa 22.IV.1870 v Simbirsku, dnes Uljanovsk.
21.I.1950 otvorenie Leninovho múzea v Poronine,
22.I.1849 narodil sa August Strindberg, významný švédsky básnik a dramatik (um. 14.V.1912),
22.I.1863 prepuklo Januárové povstanie v Poľsku,
22.I.1905 krvavou nedeleňou v Petrohrade začala revolúcia 1905 r. (podľa starého kalendára 9. januára),
22.I.1945 oslobodenie Olština, 23.I. — Bydgoszcz, 24.I. — Opolo,
24.I.1949 na hospodárskej porade Bulharska, Československa, Maďarska, Poľska, Rumunska a ZSSR v Moskve bola založená Rada vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP),
26.I.1894 narodil sa Janko Alexy, slovenský akademický maliar a spisovateľ,
26.I.1944 začali sa boje 1. československé samostatnej brigády v ZSSR v priestore Žažkov-Vinnica,
26.I.1964 umrel Xawery Dunikowski, významný poľský sochár a maliar (nar. 24.XI.1875),
27.I.1829 narodil sa Ján Botto, významný slovenský romantický básnik (um. 28.IV.1881),
27.I.1945 oslobodenie Katowic a koncentračného tábora Oswięcim-Brzezinka,
28.I.1918 Rada ľudových komisárov vydala dekrét o vytvorení robotnícko-roľníckej Červenej armády,
29.I.1879 narodil sa Jozef Holý, významný slovenský dramatik (um. 3.III.1912),
29.I.1945 začiatok bojov 1. armády Poľského vojska o Pomorský val,
30.I.1943 vznikol Zväz bojujúcej mládeže (ZWM), revolučná organizácia poľskej mládeže ideologickej a politicky spojená s PRS,
30.I.1945 otvorenie vysielačky Poľského rozhlasu v Krakove,
30.I.1969 Rada ministrov PER ratifikovala konvenciu schválenú OSN o nezanechaní stíhania vojnových zločinov a zločinov proti ľudstvu,
31.I.1824 narodil sa Peter Makovický, slovenský národný buditeľ (um. r. 1911),
31.I.1942 umrela Stefania Sempolowská, poľská spoločenská a osvetová činiteľka, pedagogička a publicistka, autorka kníh pre mládež (nar. 1.X.1870),
31.I.1945 sovietska armáda prešla Odru v oblasti Kosztrzyna,
31.I.1945 Československo uznalo Dočasné vládu PR,
31.I.1946 v Maďarsku bola vyhlásená ľudová republika.

STRACH

LOUIS HEMON

Mysliac na výrok Kiplingovej postavy, prírodnodavca Hansa Breitmannu, vyrozprávam vám prírodu, ktorú možno ani neuveríte.

Ide o muža, ktorý žil veľmi pokojne zo svojej renty. Každý ho považoval za celkom normálneho a veľmi vyravnanej človeka, ktorý sa do poslednej chvíle tešil mimoriadnej úcte svojich spoluobčanov, ktorých uznávali jeho dodávatelia a ktorý napokon veľmi čudne zomrel.

Zoznámil som sa s ním v Hastingse, v meste preslávenom veľkou bitkou a exkluzívou plážou, ktorá zo všetkých miest, čo poznám, je najvýraznejším dôkazom, ako sa človeku za pomoc vedy podarilo zohydzdiť more. Doviesť more až do Picadilly by stalo veľa peňazí a bolo by to dosť nepraktické, je však oveľa jednoduchšie preniesť Picadilly k moru. Výsledkom je prekrásna promenáda, dlhá na päť mil, široká ako Champs-Elysées, po jednej strane sú vily, hotely a všelijaké obchodíky, po druhej strane krásny mór, ktorý za odlivu vytvára uspokojivú piesčitú pláž a za prílivu udržuje na uzde vlny, chvíľami krotké, chvíľami zas rozbúrené. Je to miesto, ktoré

mu niet páru, kde si človek vo flanelovom dobre ušitom obleku môže vyfajčiť cigaru za člapotu skrotených vln a za zvukov maďarskej kapely. Pre ľudí, ktorí majú radi šíre more a pokojné zákitia skalných pobrežných útesov, to však „nie je ono“.

Prirodzene, že to „nebolo ono“ ani pre veľmi elegantného muža, ktorého som deň čo deň strečal na nábrežnom bulvári a hádam preto sme sa aj zblížili. Raz popoludní sme sa kriticky rozhovorili o meste a o jeho obyvateľoch, na druhý deň sme sa stretli, keď sa každý kúpe, plávali sme pokojne ďaleko od malých detí hrajúcich sa na piesku, od mladých, prehnane dobre oblečených dám a od uniformovaných kapiel ďaleko na šíre, nespútané more.

Plával veľmi dobre; neboli to, pravda, dokonalý Haggertyho štýl ani bezchybný Jarvisov pohyb nohami, ale štýl človeka, ktorý je zvyknutý na vodu a cíti sa v nej celkom dobre. Od tých čias sme si chodili spolu pravidelné zaplávať. Nenavravel toho veľa a ja som bol ešte menej zvedavý, takže uplynuli celé týždne a ani jeden z nás sa nesnažil dozvedieť sa od toho druhého niečo viac, čo by ten nepovedal. Raz ráno mi oznamil, že večer cestuje a keď som sa zatváril trochu prekvapene, dodal, že býva na svojom statku v Devone a že by bol veľmi šťastný, keby som si našiel čas a strávil tam s ním niekoľko dní. Rozhovoril sa, akú rozkoš a aký pôžitok prináša človeku fajka, keď si leží na bruchu v páperovo mäkkej tráve a keď si z nej poťahuje, zmienil sa o akejkoľvek nádrži, ktorá mu patrí a v porovnaní s ktorou je more v Hastingse len špinavou a nechutnou breciou. Prijal som pozvanie a o mesiac som sa vybral k nemu na návštavu.

Žil v obyčajnom dome na úboči, samá tehla a malta. Za domom mi ukázal záhradu, ktorá sa rozprestiera dolu svahom, rukou ukázal na údolie pod nami a dodal, že tým smerom je voda. Navrhhol som mu, že sa môžeme ihneď vykúpať, on však odpovedal trochu rozpačito, že by bolo hádam lepšie počkať do večera a že, napokon, teraz je aj tak čas na čaj. Vrátili sme sa dnu, jeho čaj pozostával z polovičnej dávky brandy a sódy. Dal si tri poháre a zhovárali sme sa o kúpaní a o plávaní. Preteky a rekordy ho nezaujímali; plával štýlovo — videl som ho na vlastné oči — nevedel však, ako sa ten štýl volá. Trochu zasnene mi rozprával, že celá jeho rodina malu rada vodu; sedemdesiatdvočarčný otec dostał porážku, keď sa kúpal v okolí Maidenheadu a jeho brat sa ešte ako chlapec utopil v morskej tráve — nepovedal kde. Zo slušnosti som mu tiež chcel poviedať čo-to zo svojho života, rozhovoril som sa o človeku, ktorého som poznal a ktorý v zátoke na írskom pobreží zrazu uvidel na niekoľko metrov pred sebou šesť stôp širokú chobotnicu prilepenu na skalnom útese. Dostał šialený strach a zúfalo plával k brehu. Keď chcel vyskočiť z vody na kameň, kameň sa pod ním zvrtol, zlomil si nohu, asi štvrtšodinu bol vo vode, krčovite sa držiac skalného výbežku, nemohol sa pohnúť a reval od hrôzy.

Hostiteľ ma počúval s rozpačitým pohľadom, s otvorenými ústami a so zaťatými pásťami opretými o stôl. Spýtal som sa ho, či nie je privítavý vzrušený; odpovedal, že nie a naliat si brandy na dva prsty — ruka sa mu slabo chvela — vypil ho a akosi nahlúplo pozrel von oknom.

Slnko začalo práve zapadať, keď sme sa vybrali do doliny. Najprv sme museli prejsť cez husté divé krovie a potom sa pustiť strmým kopcom, až sme došli k vode.

Na pohľad to bol veľký divoký močiar dosť čudného tvaru, okolo samá húština a krovie. Bol dlhý asi stopäťdesiat metrov a pred nami široký najmenej šesťdesiat metrov. Na druhej strane sa však dosť viditeľne zužoval, až na konci to bol už len akýsi štyri-päť metrov široký kanál zanesený listím zostromov nahnutých nad hladinou. Voda sa zdala dokonale čistá, a predsa neobyčajne nepriezračná, takže sa okrem úzkeho pásu pri brehu nedalo dovidieť na dno.

Začal som sa pokojne vyzliekať, po teplom dni vopred vychutnávajúc rozkoš z polhodinového plávania v chladnej vode. Hostiteľ stál chvíľu nelehko, potom sa rýchlo vyzliekol, odhodil šaty na zem, navliekol si plavky a znova zostal nehybne stát, tvárou k močiaru, akoby mierne dychčal. V duchu som si vravel, že viditeľná nervozita pramení z brandy a nemohol som sa ubrániť myšlienke, že jedného dňa skončí nešťastne silným krvácaním do mozgu ako jeho otec.

Skočil som do vody, o pár minút sa pustil za mnou. Najprv chvíľu váhal, potom pomaly vošiel do vody, kráčal veľmi opatrne, keď už bol v dostatočnej hlbke, fahol si na vodu ticho, bez člapotu a vzápäť zamieril k tej najužšej strane rybníka, plával neobyčajne schuti a dokonale. Pred vstupom do tejto chodby zastal, chvíľu sa takmer nepohol, a ak, tak strašne opatrne, s tvárou obrátenou na hladinu, akoby pozoroval čosi, čo som ja nevidel. Jeho pohyby sa mi zdali také čudné, že som sa ho spýtal, čo vidi na druhom konci rybníka. Potichu mi povedal: — Tam je prameň, — a znova zmlkol. Snažil som sa vypátrať, čo je pod nohami a vzápäť som zistil, že rybník je v týchto miestach oveľa hlbší, než som spočiatku predpokladal.

Na dne bol vidieť len konce vysokej trávy, ktoré siahalo hádam na poldruha metra od hladiny, ustačiace sa chveli, hoci voda bola na pohľad dokonale pokojná. Toto chvenie mohol spôsobiť aj prameň na dne úzkeho kanálu, dlhého osem až desať metrov. Tráva sa zavše rozovrela a vtedy bol vidieť akýsi zvláštny prúd, fažko však bolodradnúť, ako hlboký, vinul sa ako rýchlo načrtnutá cesta až po dno, kde som nejasne mohol rozoznať otvor, pravdepodobne prameň, ktorý nové zachvenie tráv vzápäť zase skrylo. Bol to najčudnejší kút rybníka, aký som kedy videl.

Obrátil som hlavu, aby som niečo poznamenal, ale pri pohľade na tvár svojho spoločníka som okamžite zabudol, čo som mu vlastne chcel povedať. Bol bledý, čo sa dalo vysvetliť neobyčajne studenou vodou, tvár mal však vpadnutú, plnú nových vrások a čudne vystrašený a nepokojný pohľad. Pozrel som sa na neho, keď pomaly a stále oparte plával ku mne, až sa ma napokon vydesený potichu spýtal: — Však tam nie je nič?

Odpovedal som mu pokojne, že tam skutočne nič nie je a že by hádam bolo lepšie, keby sme vyšli z vody, lebo som cítil, ako spodné vody rybníka rozvŕil akýsi záhadný prúd. Dlhá tráva sa na dne náhle roztvorila, akoby ju rozovrelo nejaké plávajúce teleso, môj hostiteľ sa obrátil na prudký úder do krížov, čudne zastenal a rútil sa na druhú stranu rybníka napínajúc údy ako prenasledované zvierat. Jeho strach bol akýsi nákažlivý, lebo som sa pustil takisto náhlivo za ním, po celý čas som však nestratil chladnokrvnosť a všimol som si, že pláva štýlom „trudgeon“, ktorý som nikdy predtým u neho nevidel, plával veľmi prudko a obratne, nemohol som ho dohnať, hoci som sa o to všemožne usiloval, videl som, ako sa vzdialenosť medzi nami podchíľa zväčšuje. Keď som doplával na breh, bol už z vody von, sedel na blatiestej tráve s otvorenými ústami, dychčal a chrčal tak silno, že som si myslil, že bude na mieste po ňom.

Po štvrt hodine ho to však prešlo, preoblikli sme sa a vrátili sme sa do domu.

Neopýtal som sa ho na nič, čo by súviselo s nepríjemnosťami toho dňa, už som ho zaradil medzi alkoholikov, v mojich očiach to bol človek, ktorý máva nervové záchvaty, stačilo mi ho potajomky pozorovať. Celý večer sa správal normálne a úplne pokojne, pri večeri vypil zopár pohárov piva a hoci nezvykol veľa rozprávať, celkom rozumne sa rozhovoril o rozličných veciach.

Na druhý deň ráno bol pokojný. Po desiatej som sa ho spýtal, či by nebolo lepšie ísť sa vykúpať trochu skôr než včera. Súhlasil, no vzápäť si vymyslel nejakú hľupú zámenku a keď sme vyhádzali z domu, bol zachmúrený. Nemožno povedať, že by bol opitý, ale pod neustálom vplyvom alkoholu bol akýsi nesvoj, podobne ako deň predtým a čím viac sme sa bližili k rybníku, tým viac sa začali objavovať známky chorobnej nervozity; pred tmavou dierou, z ktorej vyvierať prameň, znova mu na tvár vystúpila odporná grima sa strachu a zvedavosti, plával bližšie a bližšie, až sa tráva náhle rozovrela, prudko sa zvrtol a vyrasil preč.

Dával som si pozor, aby som ho zastihol, keď uháňal popri mne, chytil som ho za ruku a zastavil. Ešte som ho držal, keď sa voda za ním rozovrela, začapotal a bol pri mne. Vtedy som jasne pocítil, ako sa mi o lýtko obtrelo čosi dlhé o prekľzo popri mne, akoby sa to vynorilo z hustej trávy a rozčerilo spodné prúdy v rybníku. Hocičko ma len tak nevypláši a vôbec nie som vzrušený, no pri tomto dotyku sa mi zovrelo hrdlo od hrozného strachu. Nič iné mi neprišlo na um, len splašené plávať popri človeku, ktorý si po každom tempe zúfalo a úzkostlivu vydýchol. Neurčito si spominam, že plával štýlom „trudgeon“ — o ktorom mi vždy vravel, že ho nepozná — a po jeho silnom zábere ostávala za ním v sčerenej vode hlboká brázda; tentoraz nás však oboch hnala tá istá sila a dostał som sa na breh skôr než on.

Obliekli sme sa a keď sme sa chystali cez húštiny, na okamíni som pozrel na rybník. Hladina bola záračne pokojná, v slabnúcom svetle sa jasala ako cínová platnička, no zdalo sa mi, že na druhom konci rybníka predsa len vidím nepochopiteľné čerenie, ktoré rozochvelo morské trávy.

Ani slovom sme sa nezmienili o tom, čo sa stalo mlčali sme aj večer, ba aj na druhý deň; keď sa však zvečerilo, jednoznačne som odmietol ísť s ním k rybníku a jemu som odporúčal, aby vzhľadom na svoj nervový stav urobil to isté. Záporne kývol hľavou a bez slova odišiel sám. Kým bol preč (zdalo sa mi všetko také smiešné), zabalil som si kufor, napísal som mu pár slov a bez akéhokoľvek vysvetľovania som odišiel.

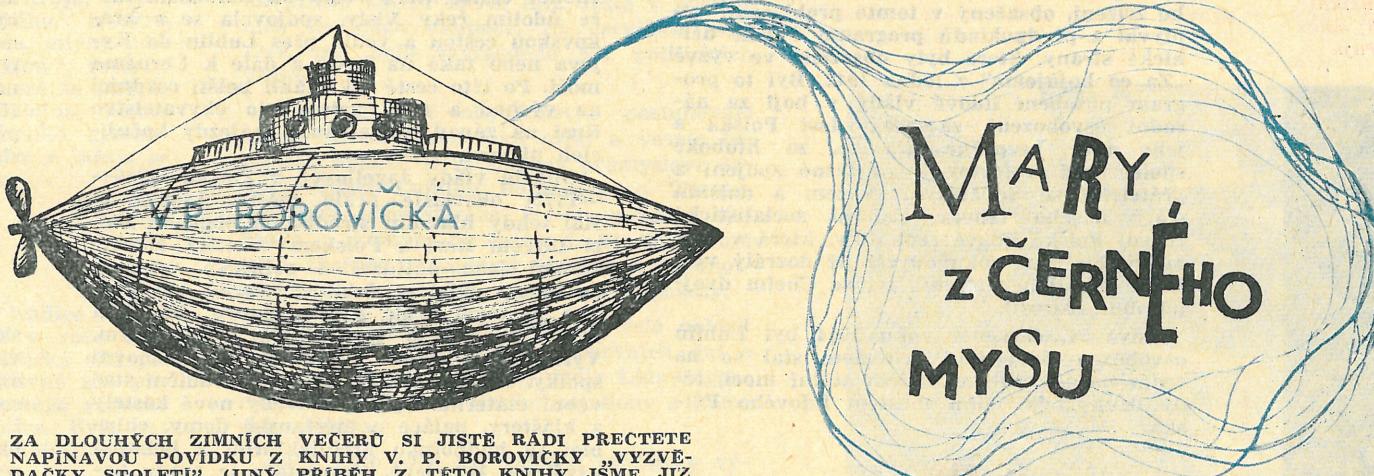
O poldruha mesiaca sa mi náhodou dostali do rúk noviny a v čiernej kronike som sa dočítal, že pán Silver z Sherbonu (Devon) zahynul vo vlastnom rybníku. Mrtvola, keď ju našli, vyčnievala dopoly z vody a rukami sa zúfalo zachytávala vrbových vetiev visiacich nad rybníkom, tvár mal ustrnutú v grimase strašnej hrózy. Smrť pripisovali srdcovému záchvatu.

Môj výklad... sa trochu odlišoval; no momentálne nepovažujem za potrebné sa o ňom zmieňovať, lebo nikto by tomu neveril. Napokon, ani vy mu neveríte.

Kdoví, snad se skutečně jmenovala Mary Smithová. Experti Scotland Yardu přezkoušeli její dokumenty všemi známými metodami, nakonec ale museli přiznat, že jsou pravé. V tajné službě se už objevilo mnoho Smithů a Brownů, proto každý další nutně vzbudil podezření, ale tahle vysoká blondýna, za kterou by se na ulici ohlédl každý chlap, se tak asi dopravdy jmenovala.

Všichni věděli, odkud přišla a proč, ale ani během vyšetřování, ani později před válečným soudem se nepodařilo zjistit, odkud skutečně pochází a kde doopravdy žila, jak se dostala do Německa a proč se vypravila tak podivnými dopravními prostředky přes Kanál. Na adresu, kterou měla v dokladech, ji nikdo neznal. Na britskou půdu vstoupila nedaleko Černého mysu, proto jí všechní dozorci začali říkat Mary z Černého mysu, a i ti nejstarší a nejuritánštější si říkali, že je té krásné mladé ženské škoda pro kata.

Sešla se těsně před odletem ve vojenském přístavu ve Wilhelmshavenu. Dva muži s kufříky už čekali nedaleko bazénu, kde kotvily nacistické hydroplány, když přijel osobní vůz se značkami SS a vystoupila vážná bledá blondýna. Doprovázela ji civilista v dlouhém koženém kabátě. Galantně ji pomohl z vozu, vzal jí z ruky její koženou cestovní brašnu, kývl na řidiče, aby přinesl kufřík. Choval se k ní jako k princezně nebo k milence, s kterou se musí rozloučit. Když přišli k těm dvěma čekajícím, představil je muž v kožáku dívce. Obráceně ne.

ZA DLOUHÝCH ZIMNÍCH VEČERŮ SI JISTĚ RADÍ PRECTETE
NAPÍNAVOU POVIDKU Z KNIHY V. P. BOROVICKÝ „VYZVĚ-
DAČKY STOLETI“ (JINÝ PŘÍBĚH Z TÉTO KNIHY JSMĚ JIŽ
JEDNOU UVĚREJNILI).

— Karl Druecke, — ukázal nejdřív na staršího muže, který mohl být řezníkem nebo obchodním cestujícím s dobrou chutí k jidlu.

— A tohle je soukmenovec Werner Heinrich Waelti. Švýcar.

— Narodil jsem se ve Švýcarsku, slečno, — opravil šéfa muž se zasněným pohledem, podle oblečení číšník, který měl zrovna volný den. Ten oblek na něm doslova visel, jako by se majitel rychle a hodně zhubl.

— Slečna je vaše velitelka, — řekl muž v šedivém kožáku, uklonil se dvorně blondýně, které nemohlo být více než dvacet, polibil jí ruku a vrátil se k vozu. Řidič postavil slečninu kufřík na dlažbu a spěchal za svým pánum, aby mu včas mohl otevřít dvírka limuzíny.

Werner Heinrich Waelti se skutečně narodil v Curychu. Bylo mu šestadvacet, byl Němec, tak musel narukovat, ale uměl řeči, tak ho místo na frontu poslali do špióna výcvikového střediska v Quenzgutu nedaleko Berlín. Vyučil se tam diverznímu řemeslu. Když dostal vysvědčení, měl umět vyhodit do povětrí hladaný nepřátelský most, měl umět bez třásavín vykolejit vlak, ale taky sestavit a obsluhovat miniaturní vysílačku, zašifrovat a předávat tajné zprávy. Ve výcvikovém středisku Canarisových vyzvědačů, v onom neblaze proslaveném domě u jezera, se taky jednoho dne sešel se svým kolegou a později sám partnerem Drueckem.

Waelti pracoval před vypuknutím války jako řidič, Karl Theodor Druecke měl v Kasselu krámeček se smíšeným zbožím. Bylo mu pětatřicet a narodil se v Grabensteinu. Když vypukla válka, musel narukovat. Zavřel krám a šel. Vypadal neohrabaně a byl nešikovný. A pořád se tvářil nešťastně. Anglicky uměl, ale po dvou větách musel každý poznat, že je to samouk. V Quenzgutu ho drezírovali od rána do večera, jako ostatně všechny, pak si mysleli, že z něj udělali vyzvědače a nebezpečného diverzanta,

A určili ho pro akci do Velké Británie. Canarisova zpravodajská služba se v té době chytala i stébla. Admirál neměl kvalifikované vyzvědače.

V Quenzgutu je připravili na všechny možné situace. Rekli jim taky, že jim bude velet žena. Představovali si ji jako komisní mužatku, teď před nimi stála spíš manekýna. Ale nechovala se tak. Sef jim ji nepředstavil, ona jím teď oznamila tónem, jakým se četě předčítá denní rozkaz:

Můžete mi říkat Mary.

Civil v koženém kabátě odjel, oni zůstali. Přišel pro ně voják v letecké uniformě, postavil se před blondýnu, evaku kramfleky, zasalutoval, ohlásil se, pak je vyzval, aby šli za ním do letiště budovy. Start je plánován asi na deset hodin. Dvě hodiny před půlnocí pak nastoupili do hydroplánu.

Sotva se letoun odlepil z hladiny, dali se všichni tři bez jediného slova do práce. Bylo vidět, že jde o předem nacvičenou scénu. Každý věděl, kam sáhnout a co udělat. Zpod sedadel vytáhli objemné tašky, vybalili nepromokavé kombinézy a navlékli si je přes civilní šaty. Byl ledn, dalo se tedy čekat, že bude na vodě pořádná zima. Neprodrysné kombinézy je měly ochránit před chladem, větrem i před mořskými sprškami.

Oba vyzvědači i jejich velitelka měli přibližně stejné vybavení: levým podpaží automatickou pistoli, v kufřiku krabici s munici, pět set liber v jednolibrových bankovkách, nějaké osobní maličkosti, náhradní prádlo,

oblasti vřesu a mokřin, pískových přesypů při pobřeží, kde dávají lišky dobrou noc. Pobřeží Banffu mezi Finnochty a Portknockie bylo jako stvořeno pro tajnou akci beze svědků.

Zdalo se jim, že letí nekonečně dlohu. Pilot musel k cíli zřejmě oklikou. Teprve po půlnoci jim dal znamení, že budou za chvíli na místě. Waelti a Druecke sáhli pod sedadlo, z objemné kabely vybalili letecký naufukovací člen. Připojili bombičku se sítěným vzduchem, povolili uzávér. U dverí člunu naufukli. Ještě dvě skladací pádla a byli připraveni k přistání.

Hydroplán lehce dosedl na klidnou hladinu. Pilot vypnul motory. Chvíli naslouchali, pak otevřeli dveře letadla. Vykokli do tmy. Méli štěsti: žádný hladkový člen Royal Navy, žádná patroulující loď pověstné Home Fleet. Vyhodili člen ze dverí. Pleskli o hladinu. Přitáhli ho za lano pod zebřík. Chtěli pomocí Mary Smithové sestoupit. Odstrčila je. Nejdřív hodila dolů svou kabelu, pak seskočila, jako by skákala do tmy a do neznáma každou noc.

V Quenzgutu bývala řeč o ženě, která bude velet akci. Nikdy však nepadlo její jméno. Dozvěděli se o ní, že žila dlouhá léta v Anglii, ovládala řeč jako domorodci, vyzná se v životních zvyklostech, všechno jim řekne a všechno zařídí. Teď seděla ve člunu a ujala se velení.

Meteorologická předpověď nelhalala. Moře leželo klidně, vál sotva znamenlivý větrík, měsíc osvětloval hladinu, že

Mary Smithová určila směr cesty. Spěchali od pobřeží. Po hodině cesty, když už se začalo rozednít, se začali ke krátkému odpočinku pod mezi za živým plotem z hloží. Mary Smithová vytáhla speciálku a posvítila si do ní tužkovou baterkou. Nepromluvila, jen ukázala, kde jsou.

Sli ještě další půlhodinu, pak se rozdělili. Tři lidé s kufříky by byli na pastvinách mezi farmami skotského Banffu příliš nápadní. Švýcar Waelti měl jít sám, na vlastní pěst se dostat k železničnímu náspu a podle něj pak k nejbližšímu nádraží. Sejdou se až v Londýně na smluvném místě. Mary Smithová půjde s Drueckem, budou předstírat, že jsou manželé, to se vždycky lépe ztratí, pokusí se nasednout na jiné stanici do vlaku, který jede do Edinburgu. Ještě si stiskli ruce a Waelti se pustil svou cestou.

Jednou ze starých osvědčených zbraní proti vpádu cizích vojsk za války a za okupace je odstranění orientačních tabulí. Nepřítel je v cizim, neznámém prostředí, nevyzná se v krajině, bloudí v kruhu, po celých hodinách jízdy se dostane tam, odkud vylezl. Za druhé světové války se sice nedostala Hitlerova vojska do Velké Británie, ale nacistická luftwaffe, letecké svazy i hloubkoví letci s kulomety v křídlech se objevovali nad britskými městy i vesnicemi. Taky pro ně známá orientační tabule na silnici informaci jako pro automobilistu. Proto zmizely ze silnic, z křižovatek, z nádražních budov.

Špion Waelti přidal do kroku, když se rozednilo, byl už v krajině s roztroušenými hospodářskými staveními. Těm se vyhýbal, pak ale spatřil v dálce železniční náspu, vydal se k němu a sledoval ho až k vesnici. Pak se objevil malé venkovské nádražíčko. Jen domek a dvě cihlové kuličky vedle něj. Měl pocit, že má už všechno za sebou. Teď si koupí lístek, nastoupí do vlaku, ztratí se v houfу, ztráta zmizí v londýnských ulicích.

Přiblížil se k budově a hledal jméno stanice. Potřeboval zjistit, kde je. Přesná orientace je základem každé akce. Obešel nádraží kolem dokola a viděl, že sundali tabule s jeho jménem. To ho zneapojoilo. Musí se dozvědět, kde je. Už proto, když se ho někdo zeptal, odkud jde a kam. Je na severním pobřeží Skotska brzo ráno s kufříkem v ruce v městském oblečení mezi venkovany. Musel se připravit na zvědavost Skotů.

Měl ještě jednu možnost: jít k pokladně a koupit si jízdenku do Londýna. Přitom nemusí moc mluvit a z jízdenky se dozvědět, kde je, musí na ní být přece jméno zdejší stanice. Rozmýšlel se, ale nemohl se rozhodnout. Pak ho přepadl strach.

Werner Heinrich Waelti si uvědomil, že je docela sám v cizim prostředí, daleko od svých. Krajinu byla už na pohled ponurá, nevlídná, nepřáteľská. Waelti nebyl ostřílený špion, byl to spíš naverbovaný amatér. Prožil noc v letadle, pak mrzul na naufukovacím člunu, teď obcházel venkovské nádraží a lámal si hlavu, jak se asi jmeneje. Najednou si vzpomněl na mapu. Táhle je kostel, napravo kopeček, křížovatka a silnice, která přetíná trať. Najde to na speciálce a bude vědět, kde je.

Vydal se od nádraží po silnici vroubené stromořadím. Šel dobrých pět set metrů, rozhlédl se, jestli ho nikdo nepozoruje, pak položil kufřík na patník, vytáhl speciálku, rozložil ji na výko a začal ji studovat.

V tu chvíli se na konci aleje objevil cyklista. Jel pomalu, rozvážně, s hlavou skloněnou do vyhrnutého límcu. Snad jel do práce a napůl ještě spal. Waelti byl zabrán do studia mapy, kolo jelo tiše, nenapadlo ho, že by se mohl někdo tak rychle přiblížit. Ale Skot na kole si už všiml cizince. Nejdřív si ho prohlédl od hlavy k patě, zaregistroval, že je to zřejmě člověk z města a všiml si taky, že má umáčené nohavice a docela promočené boty.

Nejdřív nepomyslel na žádné souvislosti, ale pak začal uvažovat: člověk z města, s kufříkem v ruce, co dělá tak brzo ráno skoro po kolena ve vodě? Co tady vůbec pohledává? Promáčet se mohl jedině na pobřeží. Ale proč by měl chodit tak časně ráno po mořském břehu? Je přece leden.

(POKRAČOVÁNÍ NA STR. 8-9)

mýdlo, kartáček na zuby. A miniaturní vysílačku. To byla v roce 1941 převratná novinka a zatím monopol Canarisových tajných agentů. Vešla se do tašky, nepotřebovala síť, vyznačovala se značným akčním rádiem a byla dobré slyšitelná. A hlavně: britská protišpionážní služba neměla o těchto nových přístrojích ani ponětí.

Němci bývali pověstni svou důkladností. Případ Mary z Černého mysu odkryl slabiny Canarisovy výzvědné služby. Velitelé v Quenzgutu postupovali nesvědomitě, vybavení agentů bylo naprostě nedostatečné. Šaty, boty, prádlo, všechno, co měli u sebe a na sobě, byly prokazatelně německé výrobků. A starostlivý provinčák jim ještě podstříčil na cestu páru konzerv s frankfurtskými páry. Co kdyby ti Angličané skutečně neměli co jist? A tak, anž si to uvědomili, nesli si každý z nich odjíštěný granát ve vlastním zavazadle.

Doklady měli bezvadné. Mary Smithová jim je předala, sotva se usadili v letadle. Taky potravinové lístky dostali a několik osobních malíčkostí, dopisů, účtenek, z nichž bylo zřejmé, že jsou a odjakživa byly britskými občany a ani na krok se v posledních letech nevdálili z ostrova.

Canarisova tajná služba nebyla začátkem války v záviděně hodnotě situaci. Neměla vlastní špiónážní síť ani ve velké Británii ani ve Spojených státech. Hitler zuřil, naléhal na okamžitý výcvik tajných agentů a trval na tom, aby byly vysílány další a další zvědové přes moře. Zřejmě mu bylo jedno, že jde o improvizaci, a ta nemá v tajné službě místo. Jak se později ukázalo, měla i akce, které velela Mary Smithová, mnoho nedostatků, instruktorki i jejich žáci se dopustili začátečnických chyb.

Ale nacistická meteorologická služba pracovala na jedničku. Taky experti z protibrityského oddělení abwehu odvedli dobrou práci. Místo, které vybrali pro přistání, mělo všechny potřebné vlastnosti: mělo se vydat na severním pobřeží Skotska, v

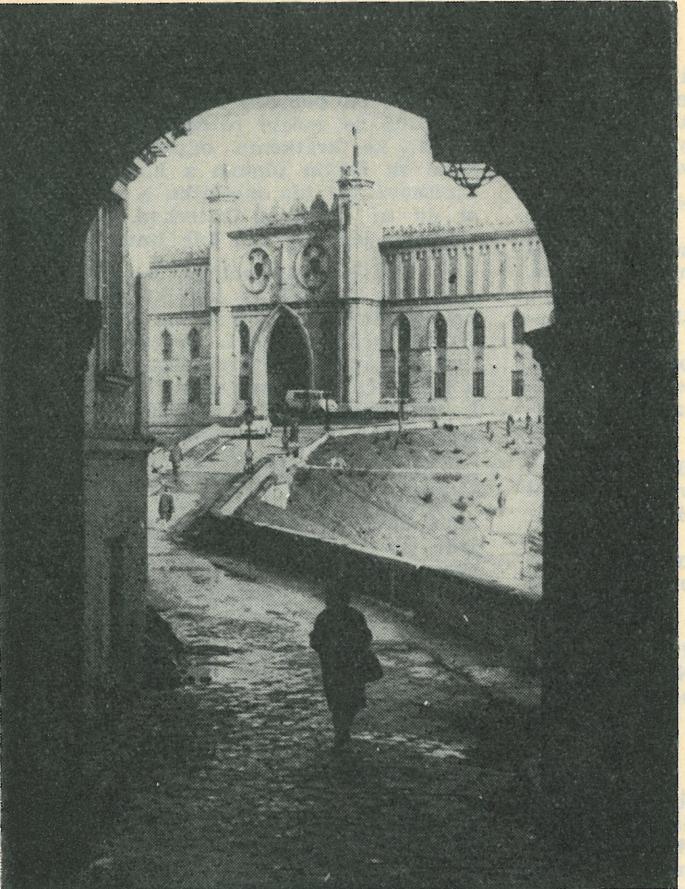
se leskla jako z ušlechtilého kovu. Mary Smithová zvedla paži. Ti dva hodili nejdřív do člunu své kufříky, pak sestoupili, sáhli po pádlech a okamžitě odrazili s člunem od letadla. Pádlovali ze všech sil. Pak jim dala Mary Smithová znamení. Přestali pádlovat, ohlédlí se. Hydroplán právě startoval k cestě zpět. Teď byli na moři sami a nevěděli, jak daleko je pobřeží.

Mary Smithová to však zřejmě věděla. Vytáhla z kapsy kompas se svitím cíferníkem, chvíli pozorovala střelku, pak ukázala do tmy. Tam, za mlžným oparem, mělo ležet pobřeží nepřátelské země.

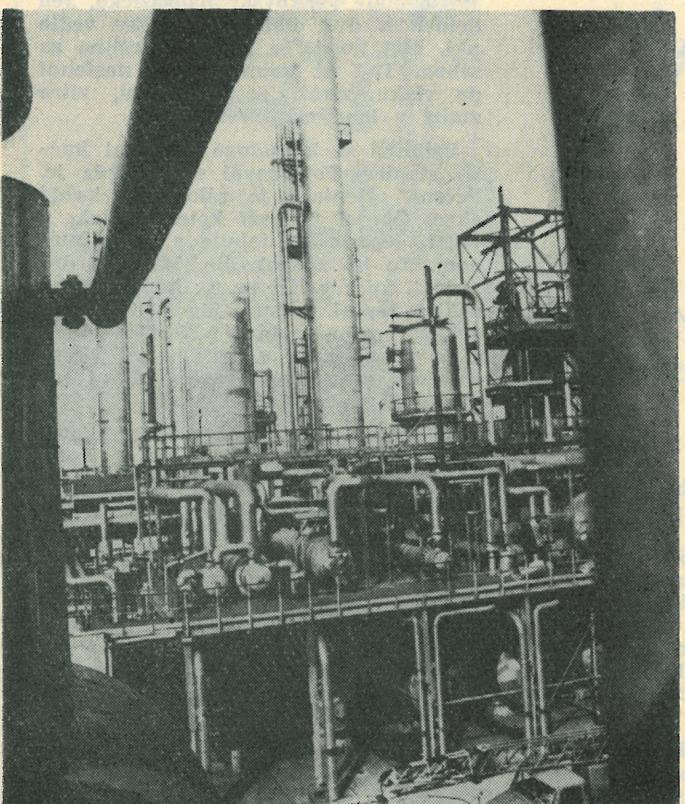
Míčeli. Nemohli si dovolit sebe-míč. V noci se nese každé slovo po hladině bůhlik kolik kilometrů. Rybáři bývají na moři už hodně brzy ráno. Pádlovali pomalu, aby nebylo slyšet pleskání, ale byla to těžká práce. Člen měl ploché dno a točil se při každém záběru kolem své osy. Dřeli se v potu tváře, aby se dostali rychle kupředu. Byli na moři už jistě tři hodiny, když dívka znova zvedla ruku.

Přestali pádlovat. Naslouchali. V dálce šuměl příliv. Tam tedy leželo pobřeží, k němuž směrali. Mary Smithová je k němu přivedla nejkratší cestou. Bez jediného slova přistála na písčině, gumový člen vytáhl na břeh a okamžitě svlékl nepromokavé overaly. Tašky a kufříky vynesly výš na pobřeží. Pak svázali kombinézy do balíků, přivázali k nim provaz, rozložili je a jednu po druhé odhodili daleko do moře. Gumový člen zatížili několika kameny a s povolenými výpustnými ventily jej odstrčili na hladinu zátoky. Pomalu se potápel.

Tři civilisté v umáčených kalhotách a v promočených botách vzali svá zavazadla a pustili se do tmy. Kdyby je byl někdo potkal, sotva by ho bylo možno napadnout, že byly dvě hodiny před půlnocí ještě v přístavu Hitlerovy flotily. Teď vypadali jako tři lidé, kteří jdou na vlak.

Lublinský zámek ze 14. století, přestavovaný v pozdějších stoletích a rekonstruovaný v roce 1945. Za okupace hitlerovské vězení. Dnes je zde muzeum a Kulturní dům.

Jedna z největších investic zemědělské a zprůmyslněné Lubelské země — závody na dusíkaté sloučeniny, které zahájily provoz v roce 1966; dnes jsou největší v Polsku a stále se rozšiřují.

Od chvíle, kdy Polsko za panování Měška I., syna Ziemomyslava, pravnuka Siemomysla, vstoupilo do dějinné arény, to znamená od poloviny 10. století, mělo několik hlavních měst.

Prvními historickými hlavními městy byly Poznaň a Hnězdná a po určitou dobu i Płock, které byly především sídly vladařů. Další města, Krakov a samozřejmě Varšava, byla již skutečnými hlavními městy polského státu.

V červenci roku 1944, když Lubelská země byla kolébkou lidového Polska, dějiny připsaly k seznamu hlavních měst další přechodná hlavní města: Chełm a Lublin. Po druhé také připsaly zničenou a vylidněnou Varšavu, již 17. ledna roku 1945 osvobodila sovětská a polská armáda.

Chełm, započítávaný mezi záhy vyspělá města Lubelské země a největší po Lublinu, byl prvním městem, které bylo osvobozeno z německé okupace. Tehdy, 21. července roku 1944, byla zde stavěna první lidová polská vláda — Polský výbor národního osvobození (PKWN). Působila za vedení Zemské národní rady (KRN), která se z iniciativy polské levice, řízené Polskou dělnickou stranou (PPR) konstituovala v ilegalitě, v silvestrovské noci 1943/44 jako jediná lidovědemokratická představitelka polského národa.

V Chełmu, v tiskárně „Zwierciadło“, byl vytiskněn historický „Manifest PKWN“ a zde byl také dne 22. července 1944 vyhlášen. Tento den se stal dnem národního svátku obrozeného Polska.

Program osvobození země a zásad státního zřízení, obsažený v tomto prohlášení, vyplýval z předkladů programu Polské dělnické strany, které byly obsaženy ve výzvě „Za co bojujeme“ z ledna 1942. Byl to program působení lidové vlády v boji za národní osvobození, za nezávislost Polska a jeho nové, bezpečné hranice, za hluboké společenské reformy a za těsné spojení a přátelství se Sovětským svazem a dalšími státy našeho tábora. Zahájil socialistický rozvoj Polské lidové republiky, která v červenci letošního roku dovrší již dozrálý věk, třicet let. Během těchto let se Chełm dvojnásobně rozrostl.

Když 24. července roku 1944 byl Lublin osvobozen Sovětskou armádou, stal se na sedm měsíců dalším sídlem státní moci, tedy druhým hlavním městem lidového Polska.

Lublin se rozkládá po obou březích řeky Bystryce a jejího přítoku Czechówky, na malebném zvárněném pahorku, uprostřed zeleně, již oplývá půlmiliónové Lubelské vojvodství s výraznou prevahou vesnického obyvatelstva.

Stopu jeho obydlení nacházíme v 7. století, a je doloženo, že již ve 12. století stál opevněný hrad, podhradí a osady řemeslníků a kupců. V též století zde bylo kastelánství a archidiákonství krakovské diecéze. V roce 1317 obdržel Lublin městská práva a pár desítek let později byl obklopen obrannými valy. Do města se vcházel brana-

LUBELSKÁ Z

losti Polska vznilo v období tom teprve když železný průmyslu, s výrobou výrobků a na výrobu Plateho, na výrobu Hesského Krausů, na tabák, kožího, o hospodářského nového, školy, bylo roztaženo na východ.

Hlavní zásluhy o rozvoj Lublina měla obchodní cesta, která vedla od Baltského moře údolím řeky Visly, spojovala se s krajovou cestou a vedla přes Lublin do Kyjeva nebo také na Lvov a dále k Černému moři. Po této cestě také tál polští osadníci na východ a tudy ustupovalo obyvatelstvo Rusi na západ, vytlačované nájezdy kojujících plemen.

Období vlády Jagellovců v Polsku (1386–1569) obzvláště přálo městu. Lublin se stal tehdy hlavním střediskem obchodu mezi Litvou, Rusí a Polskem a také značně vzrostl jeho kulturní a politický význam, upevněný tím, že lublinský hrad byl jedním ze sídel krále a jeho dvoru. Od roku 1472 byl Lublin již městem vojvodským. Významně vzkvétalo řemeslo a cechovní spolky. Cihla zatlačovala dřevo, tradiční stavební materiál. Byly postaveny nové kostely a kláštery, paláce a měšťanské domy, chlubící se hodnotou architektury a bohatou výzdobou interiérů. Rozrůstaly se osady kolem města.

V Lublině se odehrávaly četné sjezdy šlechticů a sněmy, z nichž neproslulejší byl sněm v roce 1569, který spojil Polsko s Litvou aktem zvaným Lublinská unie. Na radnici ze 14. století, která byla později přestavována, sídlil od roku 1578 Korunní tribunál, čili nejvyšší apelační soud Malopolska. Z Lublina pocházela nebo byla s ním spojena řada spisovatelů a básníků, např. Biernat, Mikolaj Rey, Jan Kochanowski a Sebastian Klonowicz a další významní vědci a umělci. Kvetlo zde také reformační hnutí, zvláště idea ariánství. Město mělo také vlastní výrobu papíru a tiskárnu.

Zlatý věk Lublina však nenávratně minul za švédských válek a se ztrátou nezávislosti.

Velmi bohaté dělnické vystoupila na stávkách a dobrobyt odborů i společenskou loženou Veřejnost.

Koncem první světové války byla utvořena skupina delegací, která prozaiky jejmíž ministr Daszyński. Vzním z jejich první politické neprovedené později známého hnutí organizované Lublinského hnutí pracujících, když uvedené kátky a bitky tvrdila to jedno.

Přednostou si je stále probíhalo mokré nohy, nejsou odsud, mu odpovíděl divně, s časem, odkud jdu tak často? hlavně: nejsou to Angličané, by některý britský džentlman kupovat manželku nebo jízdenky? Ale ta světová mluví anglicky bez přízviku, šíří taky mnoho neznámých mluví ve světě kdekdo.

Mary Smithová si oddala viděla, že se nic neděje. Vysílala na nástupiště, zavěsilala záclony, začala se sem a tam. Když za pár minut nastoupili, když se přednostou zůstal stát na měla pocit, že se právě do nebezpečné překážky.

Proslulý Scotland Yard do nové moderní budovy, aby byly ještě domovem povídání.

(POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 7.)

Skot dojel k neznámému, který se skláněl nad paňákem. Když ho míjel, nahlédl mu přes rameno a zjistil, že se ten člověk dívá do mapy. Byla to dokonce velice podrobná mapa zdejšího okolí. Neznámý člověk, který se brouzdal brzo ráno v mořském přístavu, podrobná mapa... Obrátil kolo a vrátil se.

„Good morning!“ řekl a zvedl dva prsty k čepici.

Cizinec se polekal, až sebou trhl. Vždyť přece si musel všimnout, jak kolem něj před chvilou projel? Anebo právě proto? Boji se? Má špatné svědomí? Skot se k němu blížil. Cizinec sáhl pod kabát. Skot si okamžitě uvědomil, o co jde, pustil jízdní kolo, skočil k Waeltlimu a zkrotil mu ruce za záda. Pak ho prohledal a našel pistoli.

Nechal kolo ležet a odvedl špióna na nádraží. Tam objevili v kufříku miniaturní vysílačku, náboje a ostatní. Přednostou stanice zvedl telefon a vytocil číslo policejní strážnice.

Přibližně ve stejnou dobu šla Mary Smithová se svým starším, obtloust-

lým průvodcem na jiné venkovské nádraží. Bylo sice studené, ale klidné ráno, před chvílí vykouklo dokonce slunce, přednostu a pokladník, jakož i výpravci v jedné osobě, větral, stál před otevřenými dveřmi svého trpasličího nádražíčka a koukal nazdařbůh. Nástupiště bylo prázdné a přistřešek, kterému říkali čekárna, taky. Teď se objevil u kolejí pár cizích lidí, nesli kufříky, šli na vlak. Ten měl skutečně za chvíli přijet.

Přednostu si je prohlédl od hlavy až k patě. Tam se jeho pohled zastavil. Ti dva se museli tak brzo po ránu brouzdat ve vodě! Je zima, muž má umáčené nohavice, žena rozvražděny boty. Odkud jdu? Hotel ani hospoda někam široko daleko, a konečně, teď a turisti?

Mary Smithová došla k nádražíčku, položila svůj kufřík a kabelu na lavici a šla k pokladně. Přednostu stanice věsil taky dovonit, zavřel za sebe dveře, aby mohl vykouknout z okénka a úředně se zeptat kam to bude.

„Byl byste tak laskav a mohl mi dát dvě jízdenky do Londýna?“

„Přes Keith nebo přes Aberdeen?“

„Přes Aberdeen, prosím,“ odpověděla Mary Smithová bez váhání, vrátila se k lavici, kam odložila tašku, vydala z ni peněženku a připravovala se zaplatit.

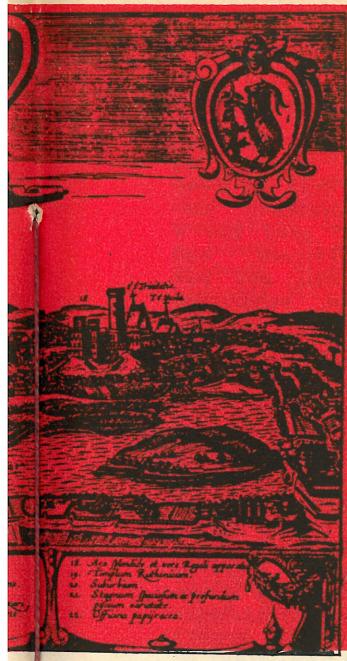
Vyzvědač nacistického admirála Canarise Druecke stál zatím opodál a předstíral, že si se zájemem prohlíží jízdní rád. Pak se přitočil k okénku pokladny, pozoroval, jak přednostu razítkuje jízdenky, jak je podává Mary Smithové a ta počítá peníze. Měl pocit, že všechno běží podle plánu, v duchu si už představoval úspěch celé akce. A tak byl v myšlenkách kdesi daleko od skotského nádraží. Mary Smithová měla jízdenky, Druecke pochlébil ještě do okénka, přednostu se na něj usmál a jen tak, aby řeč nestála, zdvořile se zeptal.

„Jedna z těch jízdenek je pro vás, že ano, sire?“

„Ja,“ odpověděl Karl Theodor Druecke z Graebersteina nedaleko Kasselu zcela automaticky, protože otázku nečekal. Uměl slušně anglicky, ale zatím nebyl připraven promluvit. Všechno dělala na něj jeho velitelka Mary Smithová.

Přednostou stanice se znova usmál. Možná, že se přeslechl. Zběžně vyslo-

MARY z ČERNÉHO MYSU

ZEMĚ

v době záborů. Nepatrne město bý Varšavského knížectví a posledně desátých letech 19. století, se umožnila rozvoj lublinského pojedné hlavně se zemědělsky nové velké závody mechanického zemědělských strojů, továrna Moritze, Wolského, továrna sa, pivovar Vettera, mlýny brancementára „Firlejów“, továrny železny a další, které se zasloužily rozvoj Lublina. Městu obytné domy, divadlo, gymnazia přestaveny ulice a město se nová předměstí.

té sou revoluční tradice lublinské, která již v roce 1905 byla významná politická síla při demonstracích. Aktivně zde působily svazy a nejrůznější vědecké-kulturní organizace. Byla založena knihovna a Lublinské mu-

rvní světové války, 5.XI.1918 vznikla první v zemi, Rada dělnaté Lublinu. Dva dny později ustřílená vláda Polské republiky, kterým předsedou byl Ignacy Zaleski také Lidová milice; jednotlivým velitelům byl Marian Buczek, výzvědkař lublinského zámku za rozhodnutí o rozpuštění milice, funkcionář polského revolučního výboru, orgánu lidu. Třicátá léta přinesla lidové fronty v četných stávách dělníků s četnictvem. Početná manifestace u příležitosti „kravé středy“, která byla

organizována 6.IX.1936 Komunistickou stranou polskou (KPP), Polskou socialistickou stranou (PPS), Lidovou stranou (SL), Svatou vesnickou mládeži „Wici“ a Společností dělnických universit (TUR), již se zúčastnilo kolem deseti tisíc dělníků a sedláků.

V období mezi válkami se Lublin stal administrativním, kulturním a hospodářským střediskem zemědělské lublinské oblasti, jejíž pomysl se nadějně rozvíjel. Vyrůstaly továrny na letadla, na výrobu řetězů, šroubů a další. Byla postavena elektrárna, založen vodovod a zavedena kanalizace. Rozvíjelo se školství, byla otevřena Lublinská katolická universita, byly zahájeny práce spojené s obhospodařením města, které v roce 1939 mělo 122 000 obyvatel.

Do epochy lidového Polska vstoupila města lublinské oblasti a také vesnice postiženy obrovskými hmotnými i kulturními ztrátami. Nejcitelnější však byly ztráty na obyvatelstvu, které byly následkem hromadné exterminace, již zde okupanti prováděli. Byly vyvražděni čelní zástupci místní inteligence, každý třetí Lublňan zahynul; z nejúrodnějších jižních krajin lublinské oblasti bylo vystěhováno polské obyvatelstvo, aby mohla nastoupit kolonizace německými osadníky. Z nucených pracovních a koncentračních táborů, které zde byly hustě hitlerovci rozmištěny, proslul jako nejhroznější Majdanek, v němž nalezlo smrt přes 360 000 místních obyvatel a lidí z různých částí Polska a téměř ze všech zemí okupované Evropy. Popravištěm bylo také hitlerovské vězení v lublinském zámku, jehož mučírnami prošlo kolem 40 000 lidí. Ještě v posledních hodinách okupace, 23. července roku 1944, zde bylo zavražděno 450 politických vězňů.

S exterminací obyvatelstva postupovalo rušení obrovské části měst a vesnic lublinské oblasti. Byly zničeny průmyslové závody, čtvrti Lublinu Podzamcze a Wieniawa, část jeho starého města, městská doprava a komunální zařízení. Stovky domů byly zbořeny. Okupanti vyvezli nejhodnotnější muzejní sbírky a archivní exponáty.

Ačkoliv vládl krutý teror, v celé oblasti i v městech se bojovalo od prvních dní s okupanty; tento ostrý boj vedly Lidová garda, Lidová armáda, Selské bataliony a Zemská armáda.

Již v roce 1942 byl založen lublinský výbor Polské dělnické strany a v dubnu 1944 v ilegalitě Lublinský národní výbor. Illegální vyučování se široce rozvinulo, jak rovněž akce pomoci vězňům, již se zúčastnili také zástupci českého obyvatelstva Lublina, jak o tom těsně po válce informoval lublinský tisk.

Na Lubelské zemi se odehrály největší bitky partyzánských oddílů Lidové armády s německými divizemi, táhnoucími přes Polsko na východní frontu a záškodnické akce, při nichž ideя vlasteneckého boje za svobodu se pojila se snahou změnit společenské a hospodářské poměry v Polsku.

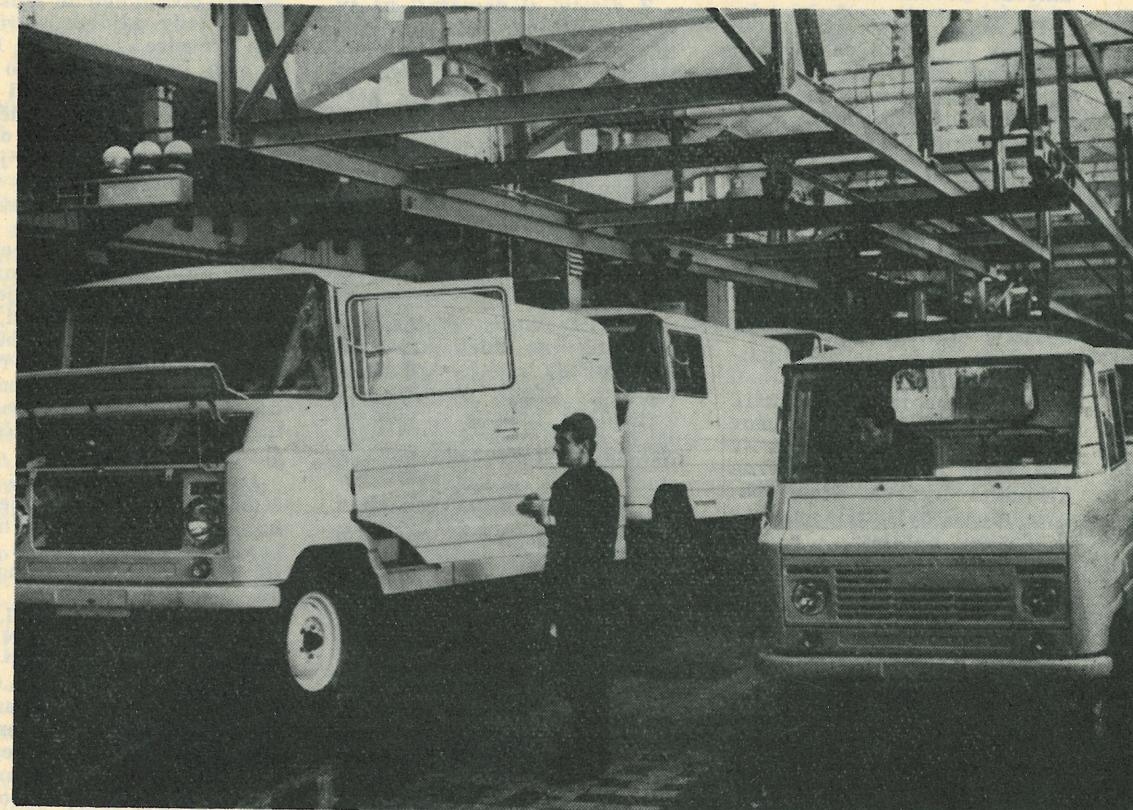
ADAM ADAMEC

Krásné lublinské sídliště bytového družstva „Kolejarz“ na Kalinowszczyźně. Ve středověku tudy vedla obchodní cesta ze západu na východ.

Montážní pás Továrny na nákladní automobily v Lublině, největší průmyslové investice tohoto města. Zde nemají starosti s produktivitou, protože zaměstnanci již 140 měsíců soustavně plní plán.

Snímky: CAF

ecké ja zní k je trochu choval normální z věšárocházet na chvíli přijet rovala kaž-

ohliž. Mají ten člověk izim akcentně ráno? A pané. Copak men nechal polečníci vlasá dáma iku. To ována. Anglicky

ychla, když šla s Druec a se do něj e procházet minut přijet pak rozjeli a nástupiště, dostali přes

Ines už sídlí ale za války ných detek-

tivů i lovců špiónů ony staré cihlové stavby ve viktoriánském slohu, postavené před staletím na břehu Temže. Scotland Yard měl za sebou věhlasnou minulost a dobrou tradici v chytání německých vyzvědačů.

Snad nejslavnější britský úspěch zaznamenali kronikáři tajných služeb těsně před vypuknutím první světové války. Tehdy se podařilo za několik hodin zlikvidovat celou německou špiónážní síť na území Velké Británie. Detektívové Scotland Yardu zachytily totiž už dávno předtím podezřelou stopu, ta je přivedla do holičské oficíny k rezidentovi organizace na Caledonian Street. Pak sledovali holiče i jeho činnost, hlídali celou síť německých vyzvědačů, ale nezatýkali je. Rekli si totiž, že by se Němci snažili nahradit je jinými. Až těsně v předvečer konfliktu se sešlo ve vězení na čtyři sta německých špiců.

Taky za druhé světové války mělo zvláštní protišpiónážní oddělení Scotland Yardu, Special Branch, dobrou pověst. Už v roce 1941 mělo za sebou několik účinných zásahů a Canarisovi tajní agenti se díky ostražitosti inspektora ze Scotland Yardu nemohli uchytit na půdě Velké Británie. Celý

národ pomáhal odhalovat větřelce, Angličané pozorovali své okolí, hlásili každé podezřelé hnuty. A tak se dostal na stůl specialistů Scotland Yardu i případ Mary z Černého mysu.

Přednosta stanice stál klidně na nástupišti totiž jen tak dlouho než odjel vlak. Pak si znova probral všechny podezřelé okolnosti a vytvořil číslo nejbližší policejní stanice.

Scotland Yard (což by se dalo přeložit jako Skotský dvůr) se ve skutečnosti jmenuje Criminal Investigation Department a právě tak, jako každá jiná bezpečnostní služba na světě, má své oblastní stanice po celém státě. Policejní seržant převzal telefonické hlášení od přednosti stanice, napsal krátký protokol, předal ho šefovi, ten ho dal poslat dálnopisem do Londýna. Zvláštní oddělení Scotland Yardu, kterému velel colonel Hinchley Cooke, známý jako britský postrach vyzvědačů, případ zaregistrovalo, služba dala pokyny stanicím, tajní agenti sledovali od té chvíle každý krok podezřelých nacistických vyzvědačů.

První hlášení došlo do centrály z Edinburghu. Mary Smithová a její společník museli zřejmě cítit, že jsou ve vlaku pod dozorem, protože se po-

kusili o klamný manévr. Anebo si tu fintu naplánovali už předtím. Klidně seděli v oddělení, když už se měl dát vlak do pohybu, sebrali rychle své věci a vystoupili na nástupiště. Spěšně odcházel k východu. Jenže tajní agenti Scotland Yardu jim byli v patách a protože si řekli, že se nedá vědět, co ti dva za chvíli vyvedou, pro jistotu se jim postavili do cesty a zatkli je.

Mary Smithová se nedivila a neřekla ani slovo. Její společník se tvářil odevzdaně. Později se před soudem přiznal, že neduvěřoval akci, v níž musel hrát. Ale neměl možnost odmítout. Nakomandovali ho do špiónážní školy, odveleli ho na tajnou frontu. Tak mu nezbývalo než vyčkávat na příhodný okamžik a utéci od toho. Chtěl se přihlásit britské policii a všechno jim říci. Kdoví, snad mluvil pravdu. Každému soudnému člověku, a nemusel by se vyznat v metodách tajné služby, se musela jevit Canarisova akce jako přinejmenším za vlasy přítažená. Nedokonale vybarvení, nicméně nekrytí německé vyzvědači neměli přece uprostřed Anglie šanci. Dříve či později se museli prozradit.

Na edinburghském nástupišti je zatkl, na policejní stanici se přesvěd-

čili, že nešlo o planý poplach. Prohlédli jejich zavazadla, našli vysílačky, peníze, munici. Když provedli osobní prohlídku, zjistili, že je ozbrojena dokonce i ta hezká blondýna.

Téhož dne odpoledne došla do londýnské centrály zpráva o začlenění Waeltliho. Experti colonela Cooka si snadno domysleli, že ti tři patří k sobě. Tak dalí příkaz, aby Němce neprodleně odtransportovali do Londýna. Waeltli seděl už hezkých pár hodin v rychlíku, když v Edinburghu nastoupili do zvláštního oddílu dva podezřelí tisíci a velice zkroušení cestující: krásná Mary Smithová a její velice vyklenutý společník. Se svým třetím kolegou se sešli hned po příjezdu v londýnském Scotland Yardu.

Ještě v poledne objevili rybáři z Banffu v zátoce pod Černým mysem nedostatečně potopený gumový člun, příliv pak vynesl na pobřeží tři německé nepromokavé kombinézy. Mary z Černého mysu a její dva kavalíři měli smůlu snad ve všem, na co sáhli. Tak skončili v historii zpravidelského řemesla v kategorii neslavných vyzvědačů.

V.P. BOROVICKA

ZAUJÍMAVOSTI A TAJOMSTVÁ CERVENÉHO KLÁSTORA

Prior Lechnického kláštora (dnes Červeného Kláštora) pri Dunajci, Félix Ráži vo svojej práci z roku 1742 píše, že roku 1319 prior Ján dal vysadiť okolo kláštora pri Dunajci 20 lip na pamiatku prichodu 20 rehoľných otcov a bratov, ktorí sa osídili v Údoli sv. Antona v Lechnickom kláštore. Z tých 20 lip, starých 654 roky sa dodnes zachovalo iba 13. Ostatné boli zničené pôvodňami.

Už naši praotcovia sadili stromy pri rôznych priležitostach: narodenia dieťaťa, úmrtia, pri rôznych jubileách a na počest príchodu slávnych osobností.

Kronika z Veľkého Lipníka na Zamaguri, z roku 1338 prezrádza, že Ludí postihnutým morom, cholerou a inými nádzivými chorobami privážali zabetnených k bráne Lechnického kláštora do opatoviny mnichom-bylinkárom. To znamená, že nielen kamaduli, ale i kartuziáni boli známi, ako dobrí bylinkári. Podľa historických prameňov už za kartuziánov bola v Červenom Kláštore chýrna kláštorná lekárna, ktorá patrila medzi najstaršie lekárne v strednej Európe.

Kde je podzemná tajná kláštorná chodba, o ktorej Ludia na Zamaguri a okolo toľko vratia? Je to tajomstvo Červeného Kláštora. Hovorí sa, že táto podzemná chodba slúžila k úniku konventu v období reformacie, keď boli prenasledovaní cirkevní a svetní hodnotári. Sú tu aké stopy. Na vrchu Venugisko, opodial kláštora v lese, je záhadná štvorcová šachta vyhlbená do kameňa. Šachta bola vyčistená do hĺbky 7 metrov, ale má ďalej svoje pokračovanie.

Starší Ludia hovoria, že kláštor mal vraj pôvodne stáť na tomto mieste. Keďže tu nebolo dostačné množstvo pitnej vody, preto sa mnisi rozhodli budovať kláštor v Údoli sv. Antona, kde našli dostatočné pitnej vody. Ale nevyuluje sa možnosť, že práve tunu mohla kedy snažiť vyúšťovať tajná podzemná kláštorná chodba. Treba ešte pokračovať vo výskumoch a rozlúftiť záhadu.

Dalšou záhadou sú aj katakomby a pôvodné cenné lokality z kláštora. Kde sú? Zem kláštora alebo jeho okolia ich zatiaľ skrýva v najväčšej tajnosti. Ani archeologický výskum ich neodhalil. Boli však objavené základy murov, ktoré v mnohom narušujú architektúru už kartuziánskeho kláštora, z čoho sa da usudzovať, že už pred kartuziánmi mohol tu stáť nejaký objekt, snaď benediktinský kláštor.

Po dlhé roky bola tajomstvom aj gotická studňa na kláštornom dvore, o ktorej nikto nevedel, pretože bola

zakrytá hrubými brvnami, za-sypaná zemou a zarastená trávou. Studňu náhodou objavil pracovník pri rekonštrukcii kláštora, keď sa do nej prepadol. Naštastie nič sa mu nestalo.

Kto tie, kolko tajomstiev skrýva ešte tento kláštor?

FRANTIŠEK SOSKA

VEJMEŇKÁŘI

je názov knihy českého spisovatele z 19. stol. Karla Raise, pôvodom z venkova, ktoré jsem si několikrát prečítal. Spisovateľ líčí údel starých vesničanov, jejich často těžký život. Tematicky podobná, ale zcela inak vyznávající, je Babička Boženy Němcové. Veľmi si väzím díla Boženy Němcové, avšak soudím, že tento portrét babičky — staré venkovské ženy, je pôsobivý. Tak tomu bolo snad jen veľice vzácné. Nejsem spisovateľom, znám však život mnoha starých lidí na venkově. I tých, ktorí už odesli, i tých, ktorí ještě dožívají svúj pracovitý život...

Samořejmě, uvedená díla popisujú život starých vesničanov z 19. storočia. Od té doby sa mnoho změnilo, tak v Čechách, tak i v Polsku, ale problém starých lidí už stál. I u nás v Kucově a okoli.

Z dôstania si pamatuju na ty staré, sedrené lidi „na vejmenku“. Co byl vejmenek? Polsky se říkalo „wycug“. Starý hospodár upisoval hospodárství nejčastejši svému synovi nebo je rozdělil mezi děti a pro sebe si vymínil vejmenek. Přestával hospodařit a jediný dědic, nebo ten, ktorý dostal nejvíce, byl majetek rozdelen, musel mu zajistit spokojené stáří, tedy zvláštní místo, topení, určité množství obilí nebo mouky na chléb, kaše, sádra, někdy také krávu a krmivo i stlaní, slepice, pěci v případě nemoci a pohřeb, jaký náleží hospodáři. Neznameno to však, že ten starý člověk přestával pracovat. Pracoval dle svých sil a pomáhal všude, kde bylo zapotřebí.

Vseljak to soužití starých s mladými vyhľíželo. Většinou nebývalo pôsobivé. Mladí naříkali, že starí malo pracovat, hodně jim musí dát a potichu si říkávali (a někdy i nahlas) že ti starí příliš dlouho žijí. Zabírají místo (a děti dorůstají), žádají užitek z nich není a hospodárství je nepotřebné zatíženo.

Cetl jsem nedávno starý prípis u notáre z roku 1905, v némž Ferdinand Svoboda z Kucova zapisuje své hospodárství zeti Janu Jelíkovi, ale vymíňuje si miestnosť do smrti a ročné: 3 sáhy dřeva na topení, 5 fúr rašelin, 3 pytle žitné mouky, 2 pudy (pud = 16 kg) pšeničné mouky, 2 pudy krupice a 2 pudy pohankových krup. Dále je uvedeno množství masa, sádra atd. Nakonec se dědic Jan Jelínek zavazuje, že vypraví svému tchánovi rádný pohreb.

Nemohu říci, jak ten zefplnil svou povinnosť. Starého Svobodu jsem neznal, zemrel dřív, než jsem se narodil. Prý ten starý Ferdinand Svoboda se když neopatrne nahol nad studnou a padl do ní. Nikdo prý nebyl najbližšiu, byl ve vodě dosť dlouho. Studny byly tenkrát s dřevěným roubením a ta nebyla pôsobivá hluboká. Když Svoboda slyšel, že někdo jde kolem, začal volat: „Hop, hop, já sem tu“. Vytáhl ho a ačkoliv od té události uplynulo priesedmdesiat let, rčení „hop, hop, já sem tu“ se v Kucove dodnes používa.

Když tedy byly grunty deleny na stále menší a menší kousky a se starými lidmi by-

ly těžkosti. Potom priběh rok 1945–46 a hromadná reemigrace kucovských Čechů (asi 2/3) do staré vlasti, ktorá sliovala práci i chléb. Osudy reemigrantov v Československu jsou už daleko otázkou, a měl by se jí někdo zabývat.

Rozhodne pro ty Čechy, ktorí zůstali v Kucově, bylo pôdu dost, protože odjíždějí nechávali pôdu členům rodiny. Ale dnes jsou tito lidé již starí. Jsou majiteli často desítek hektarových i větších hospodárství. Mládež odesíla a odchází do měst. Podmínky k lepšímu životu vytvořilo pro mladé lidi nové státní zřízení, lidový stát. Vznikla dost divná situace: nikdo nechce pôdu, každý jí má příliš mnoho a rád by se části pozbyl. Ale kupci nejsou. Nikdo nechce pracovat na poli. Práce je to stále těžká a namáhavá, mechanizace je nedostatečná, zvláště tak zvaná malá mechanizace — krmení a obsluha živého inventáře. Zůstali tedy ti staří, srostlí s pôdou.

Uvedu několik příkladů:

Dva staří lidé, jemu je triasedmdesát let, ji sedmdesát šest. Mají tři syny; jeden je účetním na státním statku u někde u moře, dobrě vydělává, je ženatý má děti; druhý syn, elektrikář, je mistrem v hutí, také ženatý, má děti; třetí je zámečnický mistr na Slezsku, ženatý, má děti.

Všichni tři již deset, patnáct let pracují, jejich manželky také, budou mít důchod, tedy klidné stáří. To jim vesnice nezaručí. Který z nich by se vrátil do hospodárství a dříve se od rána do večera? Ta půda dědu a otci je vyživila, ale oni ji dnes nechťejí. Dědictví je tak složitou věcí, že stát snad nebude moci převzít pôdu a dát za ni důchod. Co bude se starými, kteří již melou z posledního? Odpověď na tu otázku jsem již nejednou viděl: klesnou při práci, která přesahuje jejich slabé síly a v nejlepším případě rychle opustí tento svět. A co bude, když budou dlouho stonat? Domů pro nevyčitelně choré je málo.

Dva staří lidé, také přes sedmdesát, bezdětní. Nevelké hospodárství, pečlivě udržované, přímo vypěstěné. Žena již osm let připoutána na lůžko — reumatismus. Před dvěma léty muž zemřel. Stařenka vyžaduje péči. Nějaký příbuzný si ji vzal na Slezsko, kde je zaměstnán. Ale starý strom nelze přesazovat, uschnete. Stařenka nemohla vydržet, nikdo ji nepřinesl navštívit, nikdo na ni nepromluvil česky, tak dlouho plakala, až ji přivezli nazpět. Sem tam někdo za ní zajde a ona se modlí, aby rychle umřela. Důchod nemá, je zcela odkázána na cizí lidi.

Také dva staří lidé, také kolem sedmdesátka. Ona má Parkinsonovu nemoc, je nutno ji oblékat, krmít, celá se třese. Muž jen stáří o holí chodí, ale ženu nakrmí. Bydlí v jednom domě s vdanou dcerou, která přišla o ruku, má tři děti. Ale děti odesly do světa. Jsou to nadané a dobré děti. Ke všemu manžel má v sousední vesnici káre staré, nemocné rodiče. Komu mají dříve pomáhat? Jak to časově zvládnet? Chtěli by pomoci, jsou dobrí. Kdyby alelespoň jedno dítě zůstalo při hospodárství. Ale rodiče nepřemlouvají, nechtějí vnucovat svou vůli, tím spíše, že v souvislosti se zahájením stavby dolu nikdo nemůže předvídat, jak to vše dopadne. Situace je tedy taková, že staří sotva vegetují, střední pokolení se snad utrápí a upracuje a mladí studují nebo pracují v továrnách.

Takový nebo velmi podobný je osud mnoha starých lidí na venkově. Bylo by zápotřebí něco učinit, řešit tento problém. Nepochopitelné je to, že velmi často strádají bez pomoci, bez péče

majitelé dobře prosperujících hospodárství nebo dílen. Zákon o důchodu ze Státní pojišťovny (PZU) za odevzdání půdy je krokem kupředu, ale jak vyplývá z praxe, má dost omezený okruh platnosti. Ne vždy se totiž najde někdo, kdo by mohl půdu převzít. Jestliže se v okolí nenachází státní statek nebo neexistuje zemědělský kroužek, a i když existuje, při současných vysokých nározech na zavádění mechanizace, ne vždy je schopen převzít půdu z těchto starých rukou, to kdo? Sám potřebuje zdravé, zdatné lidé.

Problém starých venkovských lidí, sedrených celoživotní těžkou prací, má nejenom hospodářský (a nezanedbatelný) význam, ale také lidský, humanitní.

několik dní, ale vše bylo marné, Budzák nalezen nebyl.

Jak nám tenkrát vyprávěli, horský vůdce Budzák tu sjížděl dlouhý svah se třemi pražskými studentkami, kteří několik dní před tím v Belánských Tatrách nad Ždiarem zachránili, aby pak sám byl našimi velehorami přemožen. Horská sněhová lavina, jak jsem ji tehdy viděl, byla nejméně 80 m dlouhá, přes 60 m široká a snad více než 15 m vysoká. Studenti nám vyprávěli, jak došlo k neštěsti. Dvakrát všichni bez nehody svah sjeli. Počasí se náhle změnilo a proto se studenti dalších sjezdů vzdali. Budzák sám už po třetí sjížděl svah, který se náhle jakoby odkrojil a pochltil jej. Okamžitou záchrannou akci znemožnila prudká sněhová bouře...

Jeho tělo bylo nalezeno až za několik měsíců, když v jarním slunci roztrála sněhová lavina.

Laviny v našich překrásných Tatrách jsou nejzákeřnějším nebezpečím turistů a lyžařů.

Z MINULOSTI NOVEJ BELEJ

BOJ O ŽIVOT VE SNEHOVÉ VÁNICI

Náš čtenář, Jaroslav Průcha z Kamenice n. Lipou, nám poslal dopis, který je zajímavý i poučný.

Studený a mrazivý vítr s hukotem bije a opírá se do štítu tatranských velikánů. Ztichly horské stezky, zapadané sněhem, jen průvod kamzíků táhne tiše a nerušeně sněhovými závějemi nebo lyžaři brázdí úbočí tatranských končiarov. I když hory jsou v zimě krásné, dovedou být zálužné, což jsem sám poznal jako příznivce sportu a milovník přírodních krás, obdivovatel našich velhor — Vysokých Tater, v nichž jsem prožil snad nejkrásnější období mého života v době konání vojenské služby v Popradě.

Po dlouhých letech vzpomínám na neštěsti, které se tehdy přihodilo a ve stručnosti vylijím případ, jak se stal a jak zanechal hluboké stopy v mém srdci.

Před čtyřiceti léty přes šedesát mužů, většinou dobrovolníků, vojáků býv. 7. horského praporu v Popradu, mezi nimiž jsem byl i já, vyzbrojených tatranskou komisí býv. KČST ve Starém Smokovci, marně hledalo pod Zbojnickou chatou ve Velké studenej dolině zkušeného tatranského vůdce Tomáše Budzáka ze Ždiaru, zasypaného lavinou.

Sněhem pomalu postupují zachránci. Pomalu, nebo prudkým vítr brání rychlejšímu pohybu. Nohy se boří do vysokého sněhu, námaha vysiluje, ale vůle a odhodlání je silnější. S námi vojáky šli i kamarádi zasypaného horského vůdce. Metelice byla tak hustá, že nebylo vidět ani na deset kroků. Akce trvala

V roce 1900 — 788 obyvatel a 170 domov, všetky kryté šindľom alebo doskami.

V roce 1910 — 665 obyvatel (641 slovenské národnosti, 12 maďarské, 8 nemecké a 4 iných národností);

bolo tam 158 domov z toho 156 krytých šindľom alebo doskami jeden slemou a jeden črepom. Dedina vlastnila 3.017 kat. jutár.

V 19. storočí Novú Belu postihla cholera, na ktorú veľa ľudí zomrelo.

A teraz niekoľko iných údajov: v prvej svetovej vojne zahynulo asi 20 vojakov z Novej Belej a po tejto vojne do USA sa vysťahovalo viac než 100 obyvatelov. Po druhej svetovej vojne do ČSR odišlo 151 obyvateľov.

Dnes Nová Bela má 984 obyvateľov, 1.600 ha, 186 domov — 11 krytých plechom, 4 šindľom, 12 eternitom a 159 skridlicou.

FRANTIŠEK BEDNARCIK

ZELOV

Dne 11. prosince t.r. se v klubovně Zelovských bavlnářských závodů konala schůze uspořádaná městskou volební komisi, již se zúčastnil její předseda Stanisław Sikorski, předseda MV Fronty národní jednoty, poslanec Bronisław Cieniewski, býv. předseda MNV Marek Skalecki a čtyřicet nové zvolených členů MNV. Schůzí zahájil předseda MV FNJ B. Cieniewski, který srdceň uvítal shromážděné nové členy MNV a srdceň jím blahopřál. Poté předseda volební komise St. Sikorski přednesl zprávu o výsledcích voleb v Zelově a zdůraznil, že tak velká účast dosud nebyla zaznamenána; celkem hlasovalo 99,4 procenta voličů. Dva členi naši Společnosti byli zvoleni do MNV, a to za obvod 37 Waclaw Lučiński a za obvod 39 Jan Novák.

WACLAW LUSCINSKI

SRDEČNÉ PODĚKOVÁNÍ

8. prosince roku 1973 jsme koupili do naší klubovny magnetofon za 4 600 zlatých, který bude sloužit našim hudebním souborům. Peníze na koupi jsme dostali od předsednictva Okresního národního výboru v Lasku prostřednictvím vedoucího kulturního oddělení, který je zaslal Městskému národnímu výboru v Zelově. OV KSCAS v Zelově srdečně děkuje vedoucímu kulturnímu oddělení ONV v Lasku za jeho společenský přístup a za to, že pamatoval na naši klubovnu a je mu velice zavázán.

ZO ZÁPISNÍKA SPIŠSKÉHO TURISTU

V jeden jesenný deň výbral som sa ako turista na výlet po našom peknom Spiši. Moja cesta oplývala v množstvo zážitkov a dojmov, ktorími sa chcem podeľiť s čitateľmi Života.

Výlet som začal od Nedeckeho zámku, kde som navštívil miestne múzeum. Moju pozornosť upútala o.i. spišská izba, v ktorej sa nachádzajú pekné kroje z celého okolia a rozmanité náradie, aké používali naši predkovia. Obzrel som si vysoké mury tohto zámku, ktorého majitelia dlhé stáročia otročili spišský ľud. Pred zámkom stál kedysi mohutný dub, lež zasiahnutý bleskom (roku 1952) ostal z neho iba zlomený peň, z ktorého smutne trčia hore okypnené konáre.

Zo Zámku pobral som sa peknou asfaltou, ktorú sem vybudovali zohľadu na budúcu czorsztynskú priehradu, do Falština. Už zdáleka bolo vidieť malé domce učupené pri Skalke. Spomedzi nich vyčnievala budova bývalého kaštieľa, ktorý dnes slúži ako rekreačné stredisko pre pracujúcich. Tam som sa zoznámil s niekoľkými aktivistami KSCAS ako napr. s predsedom Jozefom Nálepkom, s Andrejom Horničákom, J. Sojkom a inými. Rozprávali o pôsobnosti MS vo Falštine a o budúcej priehrade. Odchádzajúc vystúpil som na vrch zvaný Šibenčná hora, odkiaľ sa predo mnou vynořil prekrásny výhľad na údolie Dunajca až hen k Novému Targu. Až rúto prišlo človeku, že zanedlho toto

pekné údolie zaplavia vody budúcej priehradu. Zostúpil som na most, odkiaľ asfaltka smeruje rovno do Dębna a starou cestou odbočil som do Fridmana.

V tejto pomerne veľkej dedinke navštívil som zaujímavý pamiatkový kostol s obranným múrom, postavený v renesančnom slohu. Potom som si ozrel starý kaštieľ, ktorý, žiaľ, bol roku 1912 čiastočne prestavaný na gádzovský dvor. Miestni krajania ma však nahovorili, aby som ešte navštívil tamojšie pivnice. A tak vybaveni lampášom, spolu s J. Prelichom sme zostúpili dolu. Pivnice postavené v 15.-16. stor., ktoré kedysi slúžili na skladanie vína, ohromujú svojou veľkosťou. Sú poschodové a visia v nich nádherné kvaple, takže pôsobia dojmom ozajstných, prírodou sfomovaných jaskynní. Tu iba malická pripomienka, že miestnosť pri vchode je zanedbaná a žiada si opravu. Hneď za obcou stojí pekná poschodová budova školy. Výhodne umiestnená (lebo zároveň neuruši výhľad na pamiatkový kaštieľ a kostol) má okolo veľa priestranstva, kde vzniknú pre deti športové ihriská a iné zariadenia.

Dostal som sa teraz na dávnu cisársku cestu, čo viedla cez Fridman, Krempachy, Novú Belu a Nový Targ do Krakova. Hneď vedľa nej som zbadal pekné skleniky čo je zatiaľ na Spiši vec nevidaná. Pestujú tu včasné paradajky, uhorky, zeleninu a pod. Možno si iba želať aby takýchto zariadení bolo u nás viacej. A ešte pár slov o ceste. Hoci nie je nová, príjemne sa nou kráčalo, lebo je z oboch strán vysadená peknými topolami. Preto nečudo, že mi zíšla na um pesnička, ktorú som si do kroku aj zanotil: Od prešova cesta nová, stromkami vysadená... Blížiac sa k dedine už zdáleka bolo vidieť pekné poschodové domy Krempašanov: Bryjcovcov, Paluchovcov, Žigmundovcov, Madejovcov a iné. Hneď vedľa sa vypína pekná poschodová budova, ešte neúplne hotová, obložená na pôzemku guľatými kameňmi z Bialky. Ako som sa dozvedel, je to kultúrny dom, ktorý pôvodne mal stáť medzi Krempachmi a Novou Belou. Jedno je isté, že táto budová je tuna preukrutne potrebná.

Vchádzajúc do Krempach človek ma skutočne dojem, že sa ocitol v obci, v ktorej myslia na budúenosť. Vedie cez nù pekná asfaltka, po oboch stranach chodníky, kóše na smeti, no a budovy: Zdravotné stredisko, poschodová škola (plánujú stavať väčšiu), renesančný kostol, výkup mlieka, hasičská zbrojovňa a ďalšie. Moju pozornosť upútala najmä veľký komplex stavieb, v ktorom — ako som sa od krajanov dozvedel — majú sa nachádzať rozmanité obchody, hóstinec a iné miestnosti. Pýtam sa teda, ako si dávajú radu s takými nákladnými investíciami? Hovoria, že majú usilovného a dôsledného ričtára Jakuba Palucha, ktorý sa tak o obec stará. Spomínaný obchodný pavilon mal sa sice stavať v Novej Belej (v hodnote 2,5 mln zl), ale pre nedorozumenie budú ho v Krempachoch s nákladom jeden a štvrt mln zlatých. No reku, a tie výborné cesty, aj poza humna? Máme aktívnych ľudí — vravia — čo sa starajú, ako napr. predseda GRN Silvester Moš, riaditeľ cestovného ru-

chu PZDL mgr. Jozef Paluch, samozrejme richtar no a cestný majster Andrej Novobilský. Pochopil som, že keď ľudia chcú pracovať, všetko sa dá urobiť.

Poberám sa teda ďalej. Za chvíľu pozýva ma dnu pekný dvojjazyčný nápis miestneho hostinec Krempašanka Neodolal som. Dnu čistota, vzorná obsluha. Akože by aj nie, keď vedúca je ozajstná Krempašanka Margita Lukášová. Hneď za obcou stojí uradovne, skladišta a iné budovy miestneho družstva GS, ktoré vede predsed Jakub Dluhý. Donedávna družstvo obsluhuvalo Krempachy, Novú Belu a Durštin, teraz po pripojení k zdrženej obci (gmine) v Lopusznej zásobuje 11 dedín a vyše 30 obchodov spolu s výpomocnými strediskami. Taktô bol teda Spiš po prvýkrát administratívne rozdelený. Ešte jeden objekt púta tuna moju pozornosť. Nový skleník, ktorý si stavia Jozef Surma. Bravo!

Ocitol som sa na širokom železobetonovom moste. Postavili ho nedávno vedľa stareho mosta, ktorý v júni t.r. zobraťa povodením. A už som pri Novej Belej. Z pravej strany stojí škola, vybudovaná roku 1965 ako pomník tišicrčia poľského štátu. Pomenovali ju školou dvadsaťročia Ludového Poľska. Neďaleko je agronomické stredisko, ktoré vede skúsený agronom Bolesław Wojtusiak. Vedľa neho je pekne zariadená záhrada, s rovnými radmi ovocných stromkov, riebezľových krovov a pod. V strede obce stojí poschodová budova, ktorá pred pripojením k Lopusznej bola sídlom MNV. Dookolo sú sústredené obchody, vybavené dvojjazyčnými nápismi, hasičská zbrojovica, klub „Ruch“, Klubovňa MS KSCAS. Je tu skrátku všetko ako na ozajstnom námestí. A ešte jeden objekt si zasluhuje pozornosť — starý pamiatkový kostol.

Ako si tak obzerám novoborské domy, stretol som niekoľkých krajanov a aktivistov tunajšej obce: predsedu MS KSCAS Františka Chalupku, Jakuba Lojeka, Jozefa Bryja a iných. Ako turistu zaujimala ma otázka rozvoja obce, svojpomocných prác, výstavby ciest a pod. Tento dom (býv. sídlo MNV) — hovoria — vznikol zásluhou býv. predsedu MNV Silvestra Moša a tajomníka Jána Frantoviča. Samozrejme celá dedina hodne pomohla v rámci svojpomocných prác. Teraz si v ňom zariaďujeme zdravotné stredisko. A čo so svojpomocnou výstavbou ciest? — pýtam sa. Zmlkli, až o chvíľu niekoľko povedal: samozrejme, pracovali sme. Vozili sme po 6 kubikov štrku do Bialky Tatranskej, začo nám PZDL (Okresná správa miestnych ciest) v Novom Targu mal asfaltovať cestu. Nesplnil svoj záväzok, a tak prestali aj svojpomocné práce. A vy ste splnili záväzok? — pýtam sa ďalej. Nuž a vysvitlo, že štrk vozil jeden, druhý, tretí, desiaty... lenže asi tridsiaty nevozili, teďa splnili záväzok asi na 70%.

Z reči do reči došli sme aj k obchodnému pavilonu, ktorý miesto Novej Belej budujú v Krempachoch.

Vyšlo najavo že proti tejto stavbe sa postavil miestny Zväz dedinských gazdiničiek (Kolo Gospodyň Wiejskich),

ktorý za týmto účelom organizoval podpisovú akciu. Vyjadril sa proti stavbe „baru“ zato za pekárňou. A tak vznikol iba malický stánok a pekáreň sa nebude, ba ani jej stavba nie je v pláne. Obrátil som reč na stromy pri cestách, ktorých som sem nevidel. A opäť som dostal neradostnú informáciu. Ovšem, pred vojnou mali cestu k lesu „Brezie“ vysadenú agátku, z ktorých dodnes ostal iba jeden. Po vojne skúšali niekoľkokrát: sadili najprv lípy, potom topole a ešte niečo, no všetko bolo zničené. To čo ostalo, by na prstoch poráhal. Stavali sa prípady, že boli ničené stromy vysadené súkromnými roľníkmi okolo vlastných pozemkov. Je to verejna smutná pravda. A predsa dnes, keď otázka ochrany životného prostredia stala sa taká dôležitá, mali by sme si uvedomiť, že takýto postoj je na škodu nás všetkých.

Poberám sa však ďalej, smerom na Tribš. Hneď za obcou prekážka: asi 300-metrový úsek cesty, plný velkánskych kaluží. Merám jednu valašku a nameral som hĺbku 74 cm. Pýtam sa kohosi, že vraj čo to má byť? A odpovede: stavba novej cesty a vlastne prestavba. Vraj boli akési nedorozumenia, ktorí s tým nesúhlasili a tak sa s robotou prestalo. Trvá to vraj už 15 rokov.

Konečne nejak som zdolal spomínanú prekážku a došiel som k tzv. Skale, pri ktorej stojí dve štílové Spišské chaty, ktoré sem postavili lekari a právnicki z Krakova. Hneď neďaleko tečie Bialka. Je to miesto, kde počas povodní rieka vystupuje z brehov. Teraz je ako-tak bezpečená, lenže mali by tomuto úseku venovať pozornosť okresne orgány vodohospodárskej služby, na ktoré sa novobelčania obracajú, aby hradze spevniť a zabezpečiť Novú Belu pred ďalšími povodňami.

Ako sa na turistu patri, neobišiel som ani vyhliadkovú stanicu na Oblazovej skale, odkiaľ vidieť širokú panoramu Tatier, Gorcov a celú dolinu Bialky. Ked' som sa nakochal pohľadom na túto krásu poponáhal som sa ďalej, aby pred večerom dojšť do Tribša. Približil som sa ku križovatke Nový Targ — Tribš. Tu ma čakalo prekvapenie, lebo cesta, na ktorú sa naši krajania točko nasťažovali, sa konečne opravuje a asfaltuje. Došiel som na most. Hneď vedľa je pila a starý mlyn. Na brehu sa rozkladá nová časť Tribša, ktorá po požiare roku 1951 sa sem prestahovala. Zanedlho som sa ocitol v strede obce, kde sa nachádza neobyčajne cenná pamiatka sakrálnej architektúry — drevený kostolík z 15. stor. Už som ho nestihol navštíviť lebo sa zotmelo. Preto unavený dlhou cestou vošiel som do hostince na zasluženú večeru. Ešte som sa do nej nestihol pustiť, a už ma obklopili naši krajania: Andrej Gogola, Andrej a Štefan Vaksman. František Modla a iní. Po krátkej besede, počas ktorej som sa zoznámil s plánmi do budúcnosti MS KSCAS a otázkami rozvoja celej obce, pobral som sa na odpočinok.

Ešte iba jedno. V budúnosti vynasnažím sa navštíviť druhú časť Spiša a predsať ju čitateľom Života. Snad sa mi to podarí urobiť zaujímaviešie ako teraz.

VĀS TURISTA

SPOMIENKY Z ROKU 1945

Mesiace január-február sú obdobím, ktoré sa spája s národnoslobodzovacími bojmi druhej svetovej vojny na Orave. Preto vždy, keď začína nový rok, tisnú sa mi do hlavy spomienky na tieto ľahké a tragickejšie dny. Frontové boje začali u nás 29. januára 1945 a trvali celých deväť týždňov. Vždy, keď načala zima, naši chlapia, aby si privyrobovali, vozili drevo z Babiohorských lesov. Lež v tento vojnový rok chodili s vozmi a saniami na frontovú čiaru a vozili padlých budranených, lebo boje boli úporne a krvavé, najmä v Priavovke. Naše ženy a deti sa museli ukryvať v hladke a zime v pivnicach a kadejakých úkrytoch, aby si zadrhali aspoň holé životy.

Najtragickejšie chvíle sme prežili v noci z 21. na 22. februára 1945, keď nemecké vojská pretrhli frontovú čiaru a spálili skoro polovicu našej dedinky. Všetky chalupy boli drevene, preto sa oheň rýchlo rozšíril, tak že sa nedalo skoro nič zachrániť. Nemusíme zdôrazňovať, že sme sa očitali priam v beznádejnej situácii. Zima bola vtedy veľmi tuhá. Nemali sme kde bývať, a do lesov sa nedalo ísť, aby si pripraviť nejaký útulok, lebo tam písali gulky, vybuchovali šrapnely. Však boj stále trval. Dodnes neviem, ako sme to prežili. Preto dnes, keď sa človek zamýšľa nad vojnou a jej následkami, urobil by všetko, aby odstrániť nebezpečenstvo novej vody, aby upevniť mier na celom svete.

VENDELIN STERCULA

NOVÁ BELA

9. decembra t.r. v našej dedinke, tak ako v celom Poľsku, sa konali voľby do národných výborov, krajských, okresných a obecných.

Volebná komisia v Novej Belej začala pracovať už o 6 hodine ráno. Ako prvá odovzdala svoj hlas naša krajanča, člena MS KSCAS Angele Škvarková, druhým voličom bol Jozef Mirga — obaja dostali kvety od vedúceho volebnej komisie Jana Galináka.

O 7,30 hod. dedinkou prešla dychovka Obvodného výboru KSCAS na Spiši, ktorá spolu s hasičmi prišla pred volebnú miestnosť. Členovia dychovky hrali veselé piesne a potom hromadne odovzdali svoje hlasy.

O 10. hodine prišiel odovzdať svoj hlas najstarší krajča z Novej Belej Ján Lukáš, ktorý taktiež dostal kyticu kvetov.

Napriek nepriaznivemu počasiu voľby prebiehali rýchle a skončili už o 11. hod. 30. min.

JOZEF BRYJA

OPRAVA

V septembrovom čísle Života sme na 10 str. uviedli článok Nová Bela, v ktorom, v posledných dvoch riadkoch sa hovorí, že roku 1969 zhorelo päť stodôl, našťastie prázdnych. Autor článku, kr. F. Bednárik prosí čitateľov, aby si túto vetu opravili v tom zmysle, že zhorelo päť stodôl sice bez obilia, avšak s uskladeným senom a davelinou.

ZVYŠUJEME CHOV JATOČNÉHO DOBYTKA

Každý rok sa v Poľsku zabija viac ako 1,5 mln kusov teliat s nízkou vähou. Mimoriadne veľa teliat zabijajú v južných vojvodstvách, v tom aj v krakovskom vojvodstve.

Z hospodárskeho hľadiska zabíjanie teliat, ktoré malo väzia, je pre krajinu veľmi nevýhodné. Možno dokonca povedať, že zníženie počtu zabíjaných teliat s nízkou vähou je obrovskou rezervou nášho poľnohospodárstva pre zvýšenie produkcie mäsa. Telatá, ktoré možno určiť na ďalšie vykŕmovava-

nie, to sú dodatočné tony hovädziny tak veľmi potrebnej krajine pre uspokojovanie stále zvýšujúceho sa dopatu po tomto výrobku.

Avšak zvýšenie chovu teliat a vykŕmovania jatočného dobytka bude možné vtedy, keď budú splnené nasledujúce podmienky:

za prvé, keď zaistíme patričné množstvo hospodárských krmív pre kŕmenie dobytka;

za druhé, keď poznáme zásady moderného kŕmenia t.j. takého, aby z jednotky živin dosiahnuť najvyšší väkový prírastok;

za tretie, keď vyriešime problém maštalí pre zvieratá.

Podmienkou zvýšenia krmovinovej základnej je predovšetkým intenzívne hnojenie kŕmnych rastlín (lúk, pastvin, miešaniek, lucerky, dáteliny atď.). Pomocou hnojenia môžeme značne zvýšiť množstvo kŕmnych rastlín, ako aj zlepšiť ich kvalitu. Treba predovšetkým upozorniť na podceňované roľníkmi hnojenie kŕmnych rastlín fosforom. Fosfor nie je iba zložkou hnojenia rastlín, ale je aj nevyhnutným činiteľom racionálneho rozvoja zvierat. Nedostatok fosforu v krmive má za následok rad onemocnení u zvierat, ktoré sa prejavujú nedostatkom chutí k jedlu, chudnutím atď.

Dusík má značný vplyv na zvýšenie obsahu bielkovín v rastlinách a týmto aj na zlepšenie kvality krmív.

Pre zvýšenie krmovinových zásob na gazdovstve, okrem hnojenia bude v mnohých prípadoch potrebné zavedenie pestovania výkvetových rastlín (dáteliny alebo lucerky) alebo zvýšenie ich pestovacej plochy. Nakoľko výkvetové rastliny obsahujú pomerne veľké množstvo bielkovín, umožňujú racionálne bilancovanie kŕmnych dávok na kŕmenie jatočného dobytka.

Kŕmenie teliat určených pre ďalší chov a vykŕmovanie vôbec si vyžaduje mlieko buď miešanku nahradzujúcu mlieko, ako aj priemyselné jaderne krmivá. Kvalitné hospodárske krmivá by sme mali prakticky dávať do troch mesiacov v lubovoľnom množstve. Mlieko pre ťelatá musí byť čerstvé a buďte najlepšie keď ho dáme v nasledujúcich proporcích: 50% plnotučného mlieka, 50% odstredeneho mlieka s pridaním 20 g Bowitana alebo 2,5 g Polfarmiku (vitaminový dodatek) pre jeden kus denne.

Telatá kŕmené týmto spôsobom dosahujú vo veku 120 dní vähu 120 kg (jalovičky) a 150 kg (býčky), pri spotrebe 2,7 ovsenej krmovinovej jednotky na 1 kg väkového prírastku.

V kŕmení mladého jatočného dobytka podiel priemyselných miešaniek závisí od používaných hospodárskych krmív.

Keď kŕmime hospodárskymi krmivami s vysokým obsahom bielkovín (seno z výkvetových, medzikultúrová siláž z obilia s vikou) pre správne bilancovanie dávok obmedzujeme podiel krmovinových miešaniek priemyselného typu a dávame obilný šrot, sušené vysladené rezky, sušené okopaniny (zemiacky, cukrovú repu atď.). V kŕmení nesmieme zabúdať na minerálno-vitamínové doplnky.

Na mnohých dedinách roľníci vykrmujú dobytok v zorganizovaných kolektívoch. Niekoľkí roľníci vybudujú veľkú šopu — výkrmnú a pripravujú krmivá potrebné pre dobytok. Samozrejme každý roľník dáva množstvo krmív podľa toho, kolko kusov dobytka dal do spoločnej výkrmne. Taktôľ kolektívne vykrmovaný dobytok môže byť dokonca kvalifikovaný aj na vývoz, a tým získa vyššiu cenu. Na výstavbu nových kolektívnych výkrmní buď na opravu starých budov určených pre tento cieľ, štát poskytuje výhodné úvery. Vyplatí sa používať o týchto možnostiach.

J.Z.

KDY NAKUPUJEME HNOJIVA?

Továrny na umělá hnojiva pracují celý rok. Rolník však používá umělá hnojiva pouze v některých ročních obdobích. Proto vyrobená hnojiva musí být uskladněna ve vhodných skladistech. Samozřejmě, že to značně zvyšuje náklady a kromě toho nutno stavět nová velká skladističky. Proto umělá hnojiva jsou v některých měsících prodávána levněji, odpadají náklady na uskladnění. Je to zcela pochopitelné, protože rolník, který v listopadu nakoupí hnojiva, dostává tím způsobem jakousi přémii za jejich uskladnění.

Státní cenová komise určila čtyři skupiny maloobchodních cen umělých hnojiv. Nejvyšší ceny jsou v měsících únoru, březnu, dubnu, květnu,

červnu, září a říjnu. Druhá, nižší cenová skupina, platí v srpnu a lednu, třetí v červenci a prosinci a nejnižší čtvrtá v listopadu. Tedy nejlevněji nakoupíme umělá hnojiva v listopadu,

Sleva v zlotech (na 100 kg)			
	listopad	červenec prosinec	srpen leden
ledek v polyetylénových pytlích	33	27	21
ledek amonný v polyetylénových pytlích	44	36	28
močovina v polyetylénových pytlích	55	45	33
superfosfát granulovaný, sypaný volně	20	13	10
supertomasyna v papírových pytlích	26	20	16
superfosfát trojmočný v polyetylénových pytlích	41	33	25
draselna sůl 56–58%, volně sypaná	20	16	20
draselna sůl 58–62%, volně sypaná	21	18	13

drahou v únoru, březnu, dubnu, květnu, červnu, září a říjnu.

Zavedením cenových skupin se značně zlepšila situace v uskladňování umělých hnojiv v obecních družstvech. Stojí za zmínu, že v takzvaných „mrkvých“ měsících lze nakoupit umělá hnojiva nejenom levněji, ale i v plném sortimentu. Uvádíme tabulkou maloobchodních cen hnojiv v jednotlivých měsících.

Jak je vidět, rolník zaplatí za 100 kg močoviny kupené ještě v lednu o 33,— zlotech méně než v únoru.

Dusíkatá hnojiva jsou většinou balena do polyetylénových pytlů, které zaručují správné uskladnění. Fosfátová a draselna hnojiva jsou nejčastěji dodávána volně, proto v případě, že chybí vhodné místo k uskladnění, nutno je přesypat do polyetylénových pytlů po dusíkatých hnojivech.

Sezónní sleva na umělá hnojiva je výhodná nejen pro zemědělce, výrobce, ale i dodavatele, a proto propagujeme nakupování umělá hnojiva v „mrkvých“ měsících.

J.Z.

UMĚLÝ CHRUP

PRE BELANU

Ano, ano, nie je to fantázia. Ako píše časopis Schweizer Illustrierte, vedci zo Zverolekárskeho ústavu Madridskej univerzity zistili, že nedostatky v chrupu značne znížujú dojivost kráv. Pokusy s nasadením kravam kovových umelých chrupov dokázali, že v mnohých prípadoch dojivost sa zvýšila až o 70%. Umělý chrup mal vplyv aj na predĺženie tzv. produkčného obdobia u kráv.

Z KALENDÁRA NA – FEBRUÁR – ÚNOR

Z KALENDÁRA NA – FEBRUÁR – ÚNOR

Z poľných prác, ktoré robíme vo februári, treba spomenúť vyvážanie maštaľného hnoja na poľe a ničenie ľadovej škrupiny, ktorá vznikla na snehu zakrývajúcom oziminy. Treba už pomýšľať aj na jarné práce a v súvislosti s tým bolo by dobre, keby sme si tento mesiac pripravili plán jarného uskladnenia.

Keď kŕmime zvieratá mali by sme si dávať pozor, aby v krmive neboli hnilé zemiaky alebo repa. Je nevyhnutné, aby sme každodennú dávku krmív doplnili minerálnymi sofami. Spolu so silážou, by sme mali dávať krmovinovú kriedu. Dôležitou otázkou je zaistiť zvieratám každý deň pohyb na čerstvom vzduchu.

Zlepšovanie kvality kŕmenia sliepok v zime spočíva v doplnovaní bielkovinových krmív.

Za mrazivého počasia, keď hydina je v kurinoch, mali by sme ju nútíť k pohybu. Za týmto účelom hádzeme zrno do stieľky alebo na vnútorné stene kurína povesíme okopaniny ako napr. mrkvu alebo repu. Nesmieme dopustiť, aby teplo v kuríne poklesla pod 0°C. Za najvhodnejšiu teplotu sa považuje +13 až 24°C. Pre sliepky je škodlivé nadmerné vlhko, preto sa musíme postarať o to, aby stieľka bola vždy suchá. Kuríny musia byť aj vetrané.

Na znášku sliepok má veľmi priaznivý vplyv aj svetlo. Svetelný deň v kuríne by mal trvať 12 až 14 hodín. Keďže v zime denne svetlo máme iba 8 hodín, musíme používať umelé osvetlenie kurínov.

Čo sa týka ovocných záhrad – mali by sme chrániť stromy pred zajacmi. Koncom februára robíme zimné postreky. Ak je teplé počasie, môžeme začať prestrihávanie korún a vyrubávanie zákrpkov. Dôležitou prácou v ovocnej záhrade je bielenie ovocných stromov. Za sineačného počasia sa stromy zohrievajú, následkom čoho tkanivo oživá. V noci, keď teplota klesá, šťavy vo vnútri stromu zamrzajú, čo spôsobuje zničenie buniek dreva

a lyka. Kóra spolu s miaziou odstávajú od stromu a na jar odumierajú pre nedostatok vody a iných živín. Na strome vzniká vtedy rana, ktorá často zapričinuje usychanie stromu.

Bielenie vo veľkej miere zabezpečuje stromy pred takýmto poškodením. Biela farba totiž odráža slnečné lúče a stromy sa menej zohrievajú. Túto prácu nesmieme odkladať na jarné mesiace. Bielenie stromov na jar, ako to robia niektorí roľníci, nie je účelné, nakoľko rozdiely teploty vo dne a v noci už nie sú tak veľké, a silnejšie mrazivé sú tiež zriedkavejšie. Nesmieme si myslieť, že bielením zničíme škodcov huboviny. Na bielenie používame vápenaté mlieko s hlinou alebo lepidlom. Najlepšie je keď túto prácu robiť pomocou poprašovača.

Aktuálnou tému sú aj otázky spojené s ošetrovaním dobytka. S dobytkom sa musíme zaobchádzať pokojne a jemne. Bitie, kričanie má záporný vplyv na dobytok, spôsobuje, že zvieratá sa stávajú zlomyseľné. So zlomyseľnými zvieratmi musíme postupovať opatrné a rozhodne, ale ani v tom prípade bitka nie je absolútne účinná.

Je charakteristické, že v krajinách známych veľkou kultúrou chovu, kde sa so zvieratami zaobchádzajú vždy jemne, nestretávame zlomyseľné zvieratá. Napríklad v Holandsku alebo Rakúsku bývajú voda na povraze a skoro nikdy nepoužívajú tam druk.

Existuje také módne ľudové porekadlo, ktoré hovorí, že čistá koža zvieratá, je druhým obrokom. Je to tak aj v skutočnosti, lebo čista pokožká má kladný vplyv na výmenu látok, povzbudzuje chufu k jedlu a takto prispieva k zvýšeniu efektivity zvierat.

Pokožka, podobne ako plúca, slúži k odstraňovaniu plynov z organizmu vznikajúcich počas výmeny látok.

Potne žľazy umiestnené v pokožke regulujú teplotu tela. Keď zvieratá nečistíme, na pokožke sa

vytvára vrstva špiny, a šupín a pokožka nemôže dobre plniť svoje poslanie. Okrem toho sa stáva siliskom parazítov a choroboplodných mikroorganizmov.

Keď čistíme dobytok, musíme čerstvé výkaly alebo blato utrieť slamou a potom vycistiť pokožku tvrdou kefou. Na tomto mieste chceme zdôrazniť, že ohreblu slúži iba na čistenie kefy a nie pokožky, ako sa mylne nazdávajú mnohí roľníci. Používanie ohrebla na čistenie pokožky môže spôsobiť jej poškodenie. Zaschnuté výkaly sa nesmú odtrhávať, ale treba ich odmočiť vo vode.

V lete mali by sme dobytok skôr umývať alebo kúpať ako čistif. V zime na umývanie najspinejších miest by sme mali používať teplú vodu.

Cisté by mali byť aj ratice dobytka. Najlepším spôsobom je umývanie ratic. Nesmieme dopustiť, aby ratice nadmerne vyrastli, čo sa obvykle stáva vtedy, keď dobytok nemá dostatočný pohyb. Nadmerne vyrastnuté ratice dostávajú nepravidelný tvar a spôsobujú zmenu polohy nôh a výsledkom býva často kuřanie zvierat. Takéto ratice sa ľahko lámu, pričom sa vytvárajú škáry, ktorími prenikajú škodlivé mikroorganizmy a spôsobujú zápalné stavy končatín. Aby sme k týmto komplikáciám nepripustili, musíme dvakrát do roka (na jeseň a na jar) prezerať zvieratám končatiny a podľa potreby skracovať ratice. Ke tejto práci používame dláto alebo zvlášne kliešte. Obrezané okraje vyrávame kováčskym pilníkom. Mimořiadne dôležité je, aby sme túto prácu vykonali pár týždňov predtým, ako zvieratá vyjdu na pa-

stviny. Dôležitým úkonom je aj obrezávanie krav koncov rohov. Je to dôležité najmä u zlomyseľných zvierat a u starších zvierat, ktorým často nadmerne vyrastnuté a ohnuté rohy tlačia lebku a ohrozujú oči.

S.D.

STRIEBRISTÉ ALEBO ZLATISTÉ...

V minulom čísle (a v tomto tiež), sme uviedli niekoľko modelových návrhov pre tohoročné fašiangy, vhodných aj pre spoločenské príležitosti v zime. Preto sme obdržali hodne dotazov z akých látok boli ušité šaty a či ich uštie bolo fažké? Odpovali sme:

Sú to látky z dovozu tzv. lurexové (lurex), ktoré sú u nás v predaji a pomerne lacné. Látky sú striebriaté alebo zlatisté, s kvetinovým alebo iným vzorom, ale aj hladké. Sú mäkké, tenké, priam

vzdušné, že ich možno Šíť ako hodváb. Čo má kto najradšej: dlhé alebo kratšie šaty, kostýmky, blúzky a sukne a ľahké, široké (večerné) nohavice. Úbory môžu byť hladké, so záhybami, skladané alebo nabierané.

Trblietanie lurexových lásiek môžeme zdôrazniť doplnkami: striebriatým alebo zlatistým opáskom niekoľkými šnúrkami korálov, turbanom alebo kabelkou — najčastejšie v tvare obálky. Pekné?

Pri tejto príležitosti pripomíname, že v tejto sezóne k

najmodernejším vzorom patria opäť (po koňkýkrát?) — kárované látky. Upozorňujeme aj na našu kolekciu sukien. Sú skutočne pekné a moderné. Vyplati sa ich vystrihnúť a uschovať, celkom iste sa zidu.

Ako sme už písali, novinkou tohoročnej módy sú tiež ručne pletené úbory z vlny — šaty, kabátiky, vesty, čiapky, šály atď. — najčastejšie pletené rôznymi štehami. Jednofarebné, ale aj v pestrých farbách budú skrášlené rôznymi výšivkami.

AK MÁŠ MENO...

AGNEŠA — sa obvykle poňaša na otca. Je jeho veľkou láskou. Máva mladšieho brata, ktorý sa najčastejšie poňaša na matku a je zasa jej veľkým miláčikom.

Povahove je veselá, dobrá, usmievaná, srdečná a rýchlosť si získáva sympátiu okolia. Je verná — sebe a iným. Má jemne spôsoby, city a chovanie. Má humanistické schopnosti. Miluje hudbu a poéziu. Má rada kino. Najčastejšie študuje polonistiku, budú končiť vysokú hudobnú školu — a potom pracuje ako novinárka. V práci — kolegovia si ju cenia a majú ju radi, je zdvorilá, svedomitá a ochotná. Ako šéfka — zhovievavá, dobrá, ale prísná.

Má veľa ženskosti a sexu. Keď sa vydáva — býva dobrovou manželkou, gázdinkou a matkou. Ale jej manželstvo

býva často fažké, vyžaduje si mnoho odriekania a pochopenia, najmä zo strany manželky. Nezriedka býva predčasne vdovou. Obyčajne má jedno dieťa — syna. Agneša — ak ochorie — tak obvyčajne na ťadvinu, neurózu a choroby zažívacieho traktu. Ale napriek tomu dlho zachováva mladistvý vzhľad.

Toto meno je gréckeho pôvodu od agnos, agne — čistá, nevinná. V latinčine Agnes (Agneša) — od agna — ovca. V Poľsku toto meno poznali už v stredoveku vo formách: Hagnes, Agneta, Agneszka (Agneša), po popoľšení — Jagna (lat. Agna), Jagula, Jagienka, Jagusia, Jaga (často ako Baba Jaga, bosorka, zlá žena), Jagoda (tieto zdobneniny sa týkajú v poľštine aj Hedvigy). Inez, Inezja — to je v španielčine Agneša. U južných Slovanov — Janja, česká — Anežka. Meniny oslavuje: 21. januára, 6. marca, 20. apríla, 13. mája, 14. a 16. novembra.

KÝM MLÁDA DOSPEJE...

Starostlivosť o zuby sa začína vtedy, keď mliečny chrup je už dokonalý. Zuby sa čistia ráno a večer. Je celkom prirodzené, že každé dieťa má svoju vlastnú kefkú a svoj vlastný pohárik na vodu. Prísné sa zakazuje: jesť sladkosť aj po večernom umyti zubov! Po štvrtom roku dieťa treba aspoň raz za pol roka vyhľadať Zubného lekára, aby skontroloval chrup.

Cvik pre dobré držanie tela: stoj späť, ruky prudko vyšívajú nahor. Potom skloniť chrbát a rukami sa dot-

knúť stehien. Aj „váženie na bruchu“ prispieva k dobrému držaniu tela. Dieťa leží na bruchu, striedavo dviha ruky a nohy, akoby sa prevažovalo.

Pre zdravý vývoj dieťa má nerušený a dostatočný spánok mimoriadny význam. Malé dieťa má spať príbližne trinásť hodín. Po nástupe do školy už zvyčajne stačí dieťa jedenašť hodín spánku. Večerať by nemalo krátko pred spaním. Hlava pri ležaní by mala byť čo najnižšie položená. Postarajte sa o to, aby v spálni bol vždy čerstvý a chladnejší vzduch.

NIEČO PRE MUŽOV

S radosťou hľásime, že Závod na výrobu pančuch Sandra v Aleksandrowe už zanedlho vyrobi prvú partiu pánskych elastických pančuskových nohavíc. Všetci rozmiejsí obchodníci idúci „s duchom času“ a módy, už poslali objednávky.

Gratulujeme Sandre a tých tradične mysliacich obchodníkov prosíme, aby mali viac odvahy a posielali do Aleksandrowa patričné objednávky. Pánske pančuskové nohavice budú mať určite odbyť, ako už niekoľko rokov majú odbyť v Západnej Európe a v USA. Len aby boli v obchodoch!

Z domáceho hrnca....

Aby nám na novej panvici jedlo nepriháralo, nalejeme na ňu trochu tuku, napríklad oleja alebo margarínu. Keď sa tuk roztopi vylejeme ho a panvici posypeme hrubou vrstvou soli a vydrenieme. Potom soľ vysypeme a dno i bočné steny panvice dosúcha vyutierame handričkou.

Železné a smaltované hrnce sa výborne čistia jemne zvlhčenou soľou.

Pripálené jedlo odstráňime, keď hrnec naplníme osolenou vodou a hodíme do nej kúsok mydla alebo prašku na pranie a takto ho necháme cez noc.

Vôňu po sledoch alebo cibuli odstráňime z hrncov a príborov, keď ich vyutierame popolom z dreva alebo kúskom mrkví. Vôňu zo strojčeka na mletie mäsa alebo strúhadla najlepšie odstráňime keď na ňom zomelieme niekoľko surových zemiakov alebo niekoľko kúskov mrkví.

VIEŠ, ŽE...

v kamenej a bronzovej dobe ľud žil priemerne 20 rokov? Starovekí Gréci žili o 9 rokov dlhšie. V stredoveku priemerne dĺžka ľudskej života bola ešte menšia. V 16. storočí ľudia žili priemerne 21 rokov, v 17. — 26, v 18. — 34 roky. V súčasnosti priemerne dĺžka života činí 60 — 70 rokov.

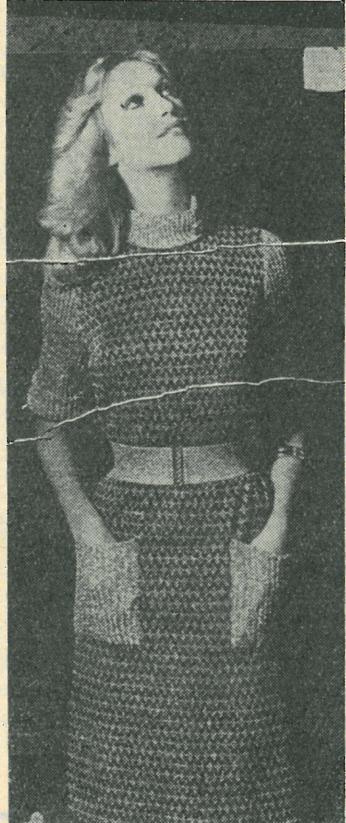
„Mami, práve jsem spolkl knoflik od košile.“

„Alespoň jednou viš, kde ho máš!“

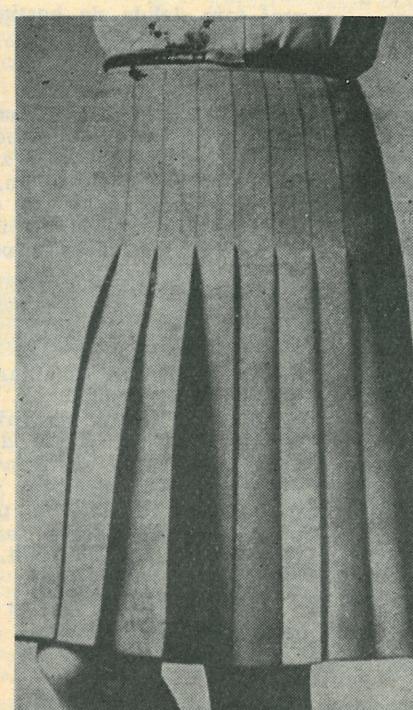
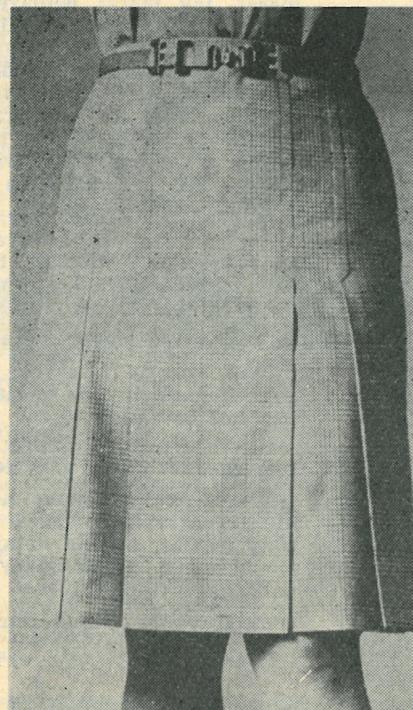
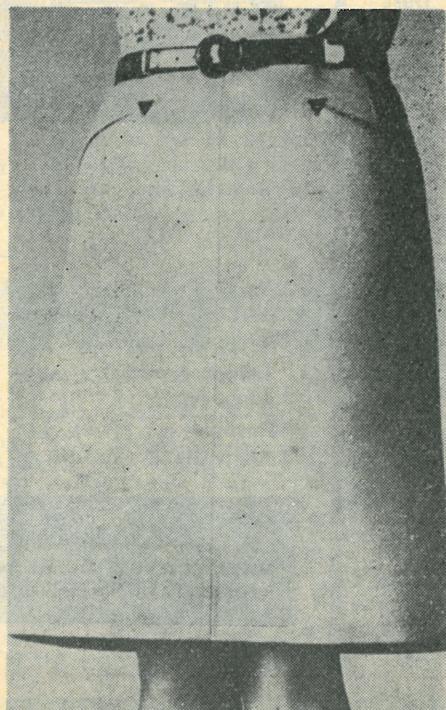
„Jak vlastne vzniká elektrina?“ — ptá sa študent.

„No, treba miem,“ vysvetluje profesor. „Když například nladíte kočku proti srsti, vznikají malé elektrické výboje.“

„To já vím, ale chtěl bych vědět, kde berou elektrárny tolik koček?“

MODERNÉ
VKUSNÉ
JEDNODUCHÉ
radíme,
uschovajte si!

mladym * mladším * najmladším

RUKY

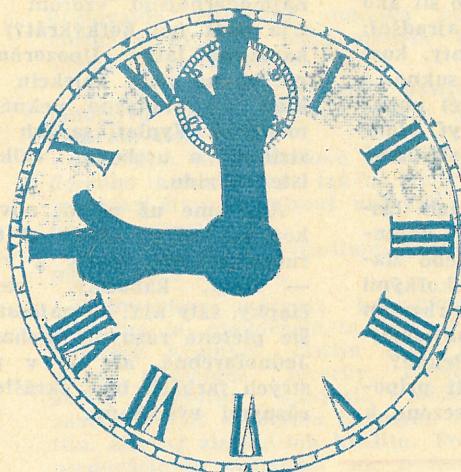
RUKY MOJE, RUKY TVOJE,
KAŽDÝ MÁME RÚČOK
DVOJE.

UHÁDNEŠ, MÓJ MALICKÝ,
KTO MÁ TIEŽ DVE

RUČIČKY?

PREDSA AJ TIE HODINY,
KTORÉ STOJA NA SKRINI!

JÁN NOHA
Preložila: OEGA PETROVÁ

VÍTEĽ ŽE 000

1. JANUÁRA 1974
ZAČAL SA NOVÝ KA-
LENDÁRNY ROK?

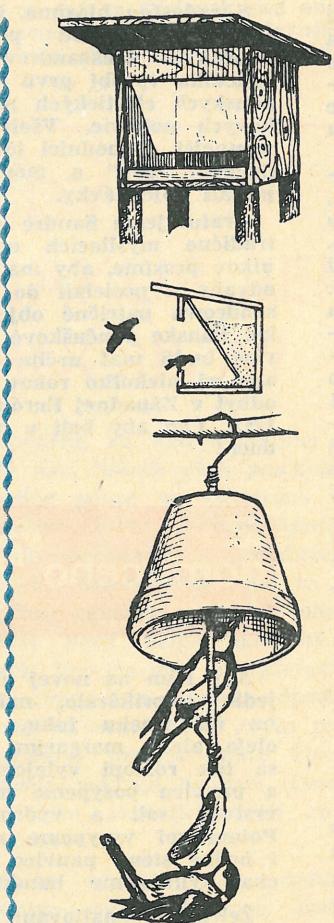
ŽELÁME VŠETKÝM
NAŠIM ČITATELOM,
ABY BOL ŠTASTLIVÝ,
RADOSTNÝ, KRÁSNY.
ABY STE V
ŇOM USKUTOČNILI
VŠETKY SVOJE PEKNÉ,
DOBRE A MÚDRE
PREDSAVZATIA!

UROBTE KŘMIDLO PRE VTÁCENCE

Ako? Celkom jednoducho: na debničke, ktorá má hrubšie steny, okrem veka vyrazíte ešte jednu stenu a prerobíte ju na odklápaciu strechu. Protifahlá stena bude totiž dnom křmidla. Strana, kde bolo predtým veko, zostane otvorená. Z tejto otvorennej strany vložíte šikmo do drážok, zhotovených z menších latiek, silné sklo tak, aby jeho spodná hrana bola asi 3 až 5 cm nad dnom a asi v rovnakej vzdialosti od zadnej steny. Polohu skla vidite na obrázku.

Pre sýkorky urobte zvláštne křmidlo, a to z kvetináča.

Cez otvor na dne prestrečte paliciku a zastrčte do otvoru kliniec alebo aj triesku na upevnenie. Potom nalejte do kvetináča loj, do ktorého môžete primiešať trochu maku, pomleté orechy, podrvené semeno z konopí alebo akékoľvek semienka. Křmidlo zaveste niekde na konár stromu a to dnom nahor. Aby ste sýkorky ľahšie privabili, pripivnite na spodnú časť paliciky kústik slaninky alebo surového loja. A potom sa starajte, aby bolo v křmidlách vždy dostatok pokrmu pre vtácence!

PROSTONÁRODNÉ SLOVENSKÉ POVESTI

Dvaja bratia podelili sa s otcovizňou. Hej, ale bola to za deťba! Starší zbral si ovce, kone, voly, všetky statky; oral a sial i kupčil ešte k tomu a býval na hrdom dvore. Mladšieho vypravotil do vedľajšej chalupy, a čo doležlo sa mu, to mal; biednych párov volkov. Na týchto chodil do hory, rúbal javory a z toho dreva robil doma lyžice, taniere a tak predával.

Išlo to, kým v hore javory trvali a bolo z čoho strúhať a točiť. Ale tu raz už potom nedajbože v celej hore na volač súčeho javora nájst! Voly pásli sa mu tam dakde na volajakej paseke okolo voza a on sám naštúlal sa po hore celý deň od rána do večera, a ešte nič pod sekeru nenašiel. Na mrkaní predsa vyzrel na vysokej zápoli krásny javorový strom.

„No, ved' len teba mal som ešte dostať do remesla!“ riekoval sa a vydriapal sa na zápolu.

Už chcel zápať do milého javora, keď tu počuje pod sebou kroky. Pozrie dolu a vidí dvanásť chlapov ako jedle, že vlečú plné vrecia na pleciach. Ušípil sa za strom a ani nedychol. Chlapí ale prišli pred zápolu a predný zavolal:

„HOPSA, HOR SA — ZEM, OTVOR SA!“

PODALI: SAMO BODOROVSKÝ Z B. BYSTRICE, JANKO PETRIKOVIČ Z KREMnice, P. DOBŠINSKÝ Z GEMERSKEJ.

„HOPSA, HOR SA — ZEM,
OTVOR SA!“

Hned otvorila sa zem a tí všetci poskladali svoje vrecia nadu. Ten predný zase zavolal:

„HOPSA, HOR SA — ZEM,
ZATVOR SA!“

Zem zatvorila sa a tí všetci ako prišli, tak odišli. Chodili vraj tam dakde do hostince na celú noc harovať, keď takto svoje poklady uložili.

Chudobný človek ver' nerozmyšľal dlho, stroma zotinať viac nesmel, bo by to tí na odchode boli začuli alebo potom zvedeli, že tam daktó pletie sa im, a šlo mu už o skapanie či tak, či tak, keď do remesla dreva nebolo; zviezol sa teda dolu a postavil sa pred zápolu:

„HOPSA, HOR SA — ZEM,
OTVOR SA!“

Hned otvorila sa zem a on vnišiel do zápolu. Bola tam vraj nesmierna sila bohatstva, až aj naťakal sa, čo to len zabilysko sa mu pred očami. No dvanásť vriec bolo hotových, pozvádzovaných a plných peňazmi. Tie si po jednom vydvíhal na plece a poonášal na paseku na voz. Keď s ostatným odchadol, nezamomenil zavolať:

„HOPSA, HOR SA — ZEM,
ZATVOR SA!“

Zápolu zatvorila sa; on potišku odišiel, zapriahol a „čale, Bodor, hejsa, Sivoň,“ popoháňal voly a nestavil sa kremä pred svojou chalupou.

Žena doňho ako do repy, čo tak pozde prichodí. Ale keď videla peniaze, uradovaná, ani nevedela, čo robiť; len nasilu ak merať, tak merať peniaze. Dosť jej on, aby tomu pokoj dala; tá nespočinula, kým nevypravila dievča k bohatému susedovi po mýtovinu. Nuž merali tie peniaze a veru ich namerali, čo by ani vo snach nebolo pozdalo sa im o toľkom bohatstve. Mýtovinu ani neozerali, len poslali hned' naspäť.

Ale tam za obrúč zavadol sa zlatý peniaz. Bohatá bratová zle-nedobre zaškúlila naň a hned' do dievča:

„Dievča, čo ste to merali?“

„Nuž čože by?“ vravelo dievča. „Hrach dovezli otec za riad, nuž ten sme merali.“

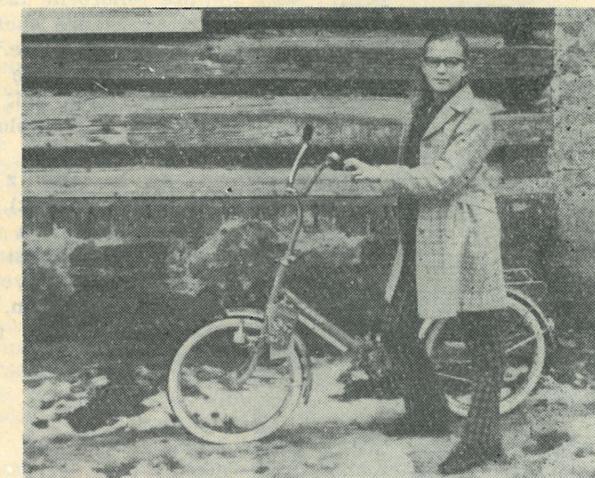
„A veru pekný okrúhly hrach, hľa, tu zavadol sa vám jeden!“

Dievča len zdúpnelo, keď paní stryná vyňala spoza obrúče zlatý peniaz, a viac netajilo, čo to merali a do komôrky vysýpali.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

KÉBY SOM BOL REDAKTOROM

STRÁNKY PRE MLÁDEŽ...

Milá redakcia!

chcem sa Vám srdečne podakovať za milú a peknú odmenu, t.j. skladací bicykel, ktorý som od Vás dostala za účasť v Bleskovej súťaži pre mladých, mladších a najmladších dňa 24. novembra 1973 na porade dopisovateľov Života. Som veľmi rada, že sa Vám moja odpoveď páčila a aj v budúcnosti chcela by som písala Vašej redakcii. Zároveň pozývam iných mladých dopisovateľov, aby aj oni spolupracovali s redacciou Života.

Ešte raz úprimne ďakujem

Mária Plevová
Fridman

Na našej snímke: Mária Plevová — víťazka súťaže
Foto: M. K.

ANNA MAJERČÁKOVÁ Z NOVEJ BELEJ O.I.
PÍŠE:

Keby som bola redaktorkou stránky pre mládež v Živote, písala by som zaujímavé rozprávky, ako napr. Sol nad zlatom, O hľupej Zoške, O dvanásťich mesiacoch, Traja bratia zachránení.

V našom časopise okrem stránky pre mládež čítam aj iné články.

Ked' nové číslo Života príde k nám, najprv ho číta mamička a potom ja. Mamičke sa najviac páči rubrika Zuzka varí. V škole sa učím slovenčinu a Život mi pomáha v učení. Nás pán učiteľ využíva mnohé texty zo Života.

Keby som mala pas, peniaze a všetko čo je potrebné, išla by som do ČSSR, chcela by som tam navštíviť mnohé mestá.

STANISLAV PIATEK Z NEDECE-ZAMKU O.I.
PÍŠE:

Keby som bol redaktorom Života zmenil by som snár a písal by som povesti, rozprávky a básne pre deti.

Naposledy sa mi najviac páčili rady právniku, zverolekára a Zuzka varí, poviedky Čert slúži a Ako Janek býčka predal.

Ked' k nám pride nové číslo Života, ako prvý ho čítam ja. Mojim rodičom sa najviac páči stránka na ktorej sú rady.

Ja sa v škole učím slovenčinu a Život mi veľmi pomáha. Nás pán učiteľ využíva texty zo Života.

Keby som mal pas, peniaze a potrebný turistický výstroj, najradšej by som strávil dva mesiace prázdnin v tábore na Slovensku.

malá
ENCY
KLOPÉ
DIA

SVETADIELY

Rozloha Počet obyvateľov
v mil. km² v mil.
(zaokruhlene) (zaokruhlene)

Ázia	45	1 950
Afrika	30	315
Severná Amerika	24	295
Južná Amerika	18	170
Antarktída	14	—
Európa	10	625
Austrália a Oceánie	9	18

Za správne rozluštenie HADANKY PRE MLADÝCH MATEMATIKOV knižnú odmenu dostáva MARIA KRIŠTOFEKOVÁ z Krempach č. d. 64.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

USŁUGI LEKARSKIE W STOSUNKU DO OBCOKRAJOWCÓW

Ob. S. W. zapytuje się w liście skierowanym do Redakcji czy cudzoziemcy dowiezowi, odwiedzający swoją rodzinę w kraju mogą korzystać z usługi lekarskiej służby zdrowia w Polsce i jakie z tego tytułu pobiera się opłaty.

Problem powyższy został uregulowany zarządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej opublikowanym w Dz. Urzędowym tegoż Ministerstwa z 5 maja 1973 r. (poz. 31).

Jeśli chodzi o obywatele krajów socjalistycznych to korzystają oni w czasie pobytu w innym kraju socjalistycznym z niezbędną pomocą lekarską w razie tzw. ostrych zachorowań na prawach osób ubezpieczonych w tym kraju. Zakres udzielanej pomocy zależy od decyzji miejscowościowej służby zdrowia, z tym, że jeśli chodzi o obywatele ZSRR i NRD na zasadach wzajemności udzielana jest pomoc lekarska.

Zakres świadzonej pomocy lekarskiej w Polsce obywatelom krajów kapitalistycznych zależy od umów dwustronnych. Najdalej idzie tu umowa z Wielką Brytanią, której obywatele w Polsce jak i obywatele polscy w Wielkiej Brytanii mają prawo do wszestronej bezpłatnej opieki lekarskiej.

Obywatele innych państw kapitalistycznych w Polsce płacą za usługi lekarskie wg. cennika ustalonego w zarządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej. I tak np. porada w gabinecie lekarskim kosztuje 170 zł, porada połączona z odwiedzinami chorego podwójnie, zastrzyk dożylny

w przychodni 80 zł. podskórny lub domieszkowy 40 zł. Zastrzyk taki w domu chorego kosztuje odpowiednio 170 i 130 zł. Różne inne usługi lekarskie świadcone na rzecz obcokrajowców z krajów kapitalistycznych mają odpowiednie do wyżej wskazanych cen — wyższe niż pobierane od obywateli polskich w procencie podobnym do cen wyżej wskazanych usług. W nagielskich wypadkach zagrażających życiu chorego pomoc jest udzielona natychmiast bez względu na zadanie finansowe wiążące się z leczeniem.

W. FERFET

W
eterynarz

MOTYLICA OWIEC

Motylica wątrobową jest to przywra, popularnie zwana robakiem wielkości 20 — 30 mm. Przywra ta bytuje w wątrobie owcy składa jaja do żółci, skąd wraz z kałem wydostaje się na zewnątrz. Jeśli jaja trafiają do wody, to wtedy po 4–6 tygodniach wylega się pływający embrion. Tenże, aby mógł się dalej rozwijać musi dostać się do ciała ślimaka, gdzie przechodzi kolejne przeobrażenia aż w końcu tworzy się tzw. cerkaria, która osiąda na trawach mokrych łąk. Te z kolei połknijęte wraz z trawą przez owcę dostają się do wątroby i w ten sposób zamknięta cykl rozwojowy motylicy. Jak widzimy cały ten cykl przebiega w środowisku wodnym i trwa około pół roku, a cały okres życia motylicy zamknięty jest w granicach 3–5 lat.

W okresie przenikania większej ilości larw motylicy do wątroby i przebijanie się przez jej miąższ, powstaje ostry stan zapal-

ny wątroby. Wątroba staje się obrzękła i bolesna. Może w tym okresie pokazać się gorączka. Stan ten jest zazwyczaj przejściowy i wkrótce w organizmie następuje wyrównanie. Proces ochronny zaczyna się z chwilą usadzenia się większej ilości pasożytów w przewodach żółciowych. Powstaje wtedy zastój żółci. Prowadzi do upośledzenia trawienia i do ogólnego wyniszczenia ustroju. Jak już wyżej powiedziano, zarażenie następuje przez zjedzenie cerkarii osiadłych na roślinach, które były lub są częściowo zanurzone w wodzie, lub przez skarmianie świeżego siana, zwłaszcza niezbyt wysuszzonego a pochodzącego z terenów podmokłych. W latach wilgotnych nasilnie choroby wzrasta w związku ze zwiększeniem możliwości rozwojowych ślimaków. Pierwsze objawy choroby mogą wystąpić już w 2 — 3 miesiącach po rozpoczęciu wypasów, a więc czerwiec — sierpień. Owce tracą apetyt, wykazują bolesność w podbrzuszu a nawet podniesioną cieplotę. Zwykle objawy te są krótkotrwałe i łatwo uchodzą uwagi hodowcy. Objawy te są wyNIKIEM przebijania się pasożytów do wątroby. W okresie jesieni i zimy roz-

wija się stopniowo choroba motylicowa o przebiegu chronicznym. W pierwszym okresie zaznacza się słabośćmięśniowa, apetyt jest zachowany. Dopiero w okresie zimy występuje coraz bardziej wychudzenie pomimo zatrudnienia dobrego apetytu. Zwierzęta słabną, występuje blednica. Powieki oczu obrzmiewają, włos staje się suchy i łamliwy. Obrzęki powstają wyraźnie na podgardlu i podbrzuszu zwykle za dnia a nocą ustępują. Mogą też w tym okresie pojawiać się biegunki. W trzecim okresie choroby powyższe objawy pogłębiają się. Wlosy mogą wypadać całymi płatami, zwłaszcza po bokach. Zwierzęta stają się ospale i pojawiają się ogólna wodnica ciała. Rozpoznanie tej choroby najłatwiej jest dokonać na podstawie badania kału i wykrycia w nim jaj motylicy. Trzeba tylko pamiętać, że kał do badania winien być pobierany w cieplej porze roku, kiedy motylica masowo jałuje. Przebieg choroby jest ciężki i przy silnym zarobaczeniu wyleczenie jest wątpliwe dlatego też ważnym jest dość wcześnie moment rozpoznania. Najbardziej skutecznym lekiem jest czterochlorek węgla zawarty w szeregu

leków. Leczenie jednak powinno być przeprowadzone pod nadzorem lekarza. W chorobie tej szczególnie ważne jest zapobieganie. Do niego zaliczają się:

- Nie paść owiec na terenach podmokłych, a w razie niemożności zmiany pastwisk, należy ogrodzić drobne zbiorniki wody, aby owce nie miały dostępu do roślinności przybrzeżnej
- Nie użytkować naturalnych wodopojów w postaci płytowych zbiorników wodnych
- Nie paść owiec sianem z łąk podmokłych przed upływem pięciu miesięcy, a siano dobrze suszyć.
- Na terenach podmokłych siano kosić wysoko
- Tepić ślimaki przenoszące motylice przez melioracje, niszczanie chemiczne, oraz przez hodowanie kaczek, które niszczą ślimaki
- Unieszkodliwić nawóz wywożąc go wyłącznie na tereny suche
- Systematycznie odrobaczać owce 2 razy do roku wiosną tydzień przed wypuszczeniem na pastwisko oraz jesienią po powrocie z pastwiska.

HENRYK MĄCZKA

Z
uzka

POLIEVKA Z KYSLEJ KAPUSTY

Rozpočet pre viac osôb: 1 kg kapusty, 1 lyžica masti, múka (kolko mast prijme), soľ, troška húb, 2 dl kyslej smotany, červená paprika, cukor, 1 ciuľa, bobkový list.

Do hrnca dáme kapustu, zalejeme vodou, pridáme huby a varíme asi dvadsať minút. Na masti popräzime pokrájanú cibuľku, pridáme múku a červenú papiku, zápražku zelejeme vodou a pridáme do

kapusty. Povaríme, zalejeme smotanou a podávame s celými zemiakmi.

KOLOŽVÁRSKA KAPUSTA

Rozpočet: 40 Dg kyslej kapusty, 40 Dg bravčového mäsa, 6 Dg masti, 5 Dg cibule, soľ, červená paprika, rasca, cesnak, čierne koreniny, 4 Dg ryže, 2 dl kyslej smotany.

Bravčové mäso zomelime, dáme na spenenú cibuľu na masti s červenou paprikou, pridáme soľ, rozotrety cesnak, čierne koreniny, potľencu rasce a dusíme. Kapstu trochu podlejeme vodou a dusíme. Zvlášť udusíme aj ryžu. Do vymosteného kastrola dáme vrstvu uduse-

nej kapusty, vrstvu ryže, na ňu máso a opäť vrstvu kapusty. Zalejeme kyslou smotanou a dáme zapiecie. Podávame so zemiakmi.

HALUŠKY S KAPUSTOU

Rozpočet: 150 Dg zemiakov, 25 Dg hladkéj múky, 25 Dg hrubej múky, 1 vajce, 10 Dg údenej slaniny, 6 Dg cibule, 25 Dg kyslej kapusty, soľ.

Očistené väčšie zemiaky umyjeme, postrúhame a pomiešame s múkou, vajcom a soľou. Halušky hŕdžeme do vriacej vody z doštičky nožom, alebo cez dierkován dosku. Cibuľu oprázime na pokrájané slaninke, pridáme pokrájanú kyslú kapustu, podusíme a pomiešame s uvarenými haluškami.

KAPUSTOVÝ ŠALÁT

Rozpočet: 50 Dg kyslej kapusty, 10 Dg cibule, 2 Dg cukru, 2 Dg oleja, voda, soľ, čierne koreniny.

Kapstu pokrájame na menšie kúsky, pomiešame s pokrájanou cibuľou, cukrom, olejom, čiernym korením, podľa chuti prisolíme či prikyslím citrónom a necháme aspoň pol hodiny postáť. Kapustový šalát je výborný k jaterniam, ale aj iným mäsitsám jedlám.

Kedže už je zima a nemáme príliš veľa čerstvej zeleniny aspoň raz do týždňa by sme mali v každej rodine mať kyslú kapustu, lebo je bohatom zdrojom vitamínu C a iných potrebných látok. Preto aj dnes prinášame niekoľko kapustových receptov.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJICÍMI VÁS ZALEŽITOSTMI? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ZIVOT“ 00-372 WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NAŠEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz., oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie: František Bednarek (Nowa Biala), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cižíková (Zelów), Józef Gribac (Podwilki), Józef Grigac (Niepolomicz), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapčík (Mikołów), Ján Kovalík (Zubrzica Dolna), Ján Králiš (Krempachy), Wacław Luščinský (Zelów), Lýdia Mšálková (Zubrzica Góra), Lýdie Mundilová (Kucov), Ignác Nižník (Myślenice), František Sveták (Lipnica Mała), Jan Sventek (Piekielnik), Ján Špernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gęsiniec), Zofia Vasiela (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenie i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na jęz. słowacki — Elżbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstu słowackiego — Ján Kacvínsky. Korekta jęz. słowackiego — Ján Špernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Krzysztof Lewandowski. „Zivot“ ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadrukowane rękopisy, fotografie i rysunki redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne“ RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-480 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57. Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznicie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeraty na kraj dla czynników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państewskie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa — Książka — Ruch“. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumeraty na zagranicę przyjmuję: RSW „Prasa — Książka — Ruch“, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-1000-44. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 40%.

Oddano do skladu 30.XI.73 r. Numer zamknięto 5.I.74 r. Druk Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1818. N. 3840. R. 77. Nr indeksu 38601.

KALENDÁR 1974

JANUÁR—LEDEN

1. UTOROK NOVÝ ROK	16. STREDA Vladimír
2. STREDA Makar	17. STVRTOK Anton
3. STVRTOK Genovéfa	18. PIÁTOK Margita
4. PIÁTOK Titus	19. SOBOTA Henrich
5. SOBOTA Simon	20. NEDEĽA Sebastian
6. NEDEĽA Traja krali	21. PONDELOK Agněša
7. JULIÁN	22. UTOROK Vincent
8. UTOROK Severín	23. STREDA Rajmund
9. STREDA Marcelína	24. STVRTOK Felícia
10. STVRTOK Ján	25. PIATOK Pavol
11. PIATOK Matilda	26. SOBOTA Paula
12. SOBOTA Beňadik	27. NEDEĽA Ján
13. NEDEĽA Veronika	28. PONDELOK Valér
14. PONDELOK Félix	29. UTOROK František
15. UTOROK Pavol	30. STREDA Matej
január	vých.s. 7.45 záp.s. 15.34
15. januára	vých.m. 10.31 záp.m. —
	vých.s. 7.38 záp.s. 15.53
	vých.m. 0.15 záp.m. 10.10

FEBRUÁR—ÚNOR

1. PIATOK Ignáč	8. PIATOK Peter
2. SOBOTA Hromnice	9. SOBOTA Cyril
3. NEDEĽA Blažej	10. NEDEĽA Jacek
4. PONDELOK Ondrej	11. PONDELOK Mária
5. UTOROK Agata	12. UTOROK Eulália
6. STREDA Dorota	13. STREDA Katarína
7. STVRTOK Richard	14. STVRTOK Zenon
	15. PIATOK Jovita

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEĎ POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PRESDUDOK NAŠICH BABIČIEK. KOŃCNE, VED JE TO IBÁ ZÁBAVA, TAK TEĎA, KED SA VÁM SNÍVA.

Kamzík — bud opatrný
Kaktus — zlé ošetroenie ti prinesie škodu
Koleno poškodené — zhoršenie pomerov — kľačať na ňom — musíš byť pokorný — pekné a zdravé — štastné obchody
Komínar — prestanúť a podozrieť
Koncert — zažiťeľ mnoho radosti
Kosa — nebudeš mať tažkosti
Kosit — nebudeš chudobný
Krb, varit na ňom — budeš mať vlastnú domácnosť — hasiť na ňom oheň — môžeš sa tajne zamilovaliť
— vidieť horieť — očakávať dobre miesto
Krúpy padat vidieť — prechodné nebezpečie — budiť do oblioka počut — hádka v domácnosti
Krúžido — vždy budeš bývať na tom istom mieste
Kufor vidieť — zlá správa — balíť — pôjdeš na cestu
Kvasnice — dobré výsledky v práci
Kychat — dobré zdravie
Lebka — veľké a dobré zmeny
Liečivý prameň — štastná cesta
Lietat s krídłami — štastie
Lesák — zlá príhoda
Lekárnik — dostaňe sa do zlej spoločnosti
Lešenie vidie

1974

LEDEN

- Ú NOVÝ ROK
- S Blahorád
- Č Měčislav
- P Blahoslava
- S Edvard
- N TRI KRÁLOVÉ
- P Vilma
- Ú Čestmír
- S Vladan
- Č Břetislav
- P Bohdana
- S Pravoslav
- N VERONIKA
- P Radovan
- Ú Blahomil
- S Vladimír
- Č Drahoslav
- P Vladislav
- S Doubravka
- N CTISLAV
- P Běla
- Ú Slavomír
- S Zdeněk
- Č Milena
- P Miloš
- S Pavlína
- N PŘIBYSLAV
- P Karel
- Ú Zdislav
- S Marta
- Č Spytihněv

ÚNOR

- P Hynek
- S Hromnice
- N BLÁZEJ
- P Jarmila
- Ú Dobromila
- S Dorota
- Č Richard
- P Milada
- S Apolena
- N MOJMÍR
- P Božena
- Ú Svatoslava
- S Kateřina
- Č Valentýn
- P Jiřina
- S Juliana
- N LUKAS
- P Simeon
- Ú Miloslav
- S Oldřich
- Č Lenka
- P Petr
- S Svatopluk
- N MATEJ
- P Víkotr
- Ú Božetěch
- S Popec
- Č Lumír

BŘEZEN

- P Albín
- S Anežka
- N KAMIL
- P Lucie
- Ú Teofila
- S Miroslav
- Č Tomáš
- P Mezinár. den žen
- S Kateřina
- N VIKTORIE
- P Anděla
- Ú Řehoř
- S Růžena
- Č Matylda
- P Ludvika
- S Ámos
- N VLASTIMIL
- P Eduard
- Ú Josef
- S Světláš
- Č Radek
- P Leona
- S Felix
- N GABRIEL
- P Marie
- Ú Emanuel
- S Lýdie
- Č Soňa
- P Jan
- S Arnošt
- N KVIDO

DUBEN

- P Hugo
- Ú Františka
- S Richard
- Č Ivana
- P Miroslava
- S Vilém
- N CELESTYNA
- P Ema
- Ú Dušan
- S Radomil
- Č Filip
- P Julius
- S Aleš
- N NEDĚLE VELIKONOČNÍ
- P PONDĚLÍ VELIKONOČNÍ
- Ú Irena
- S Rudolf
- Č Valérie
- P Rostislav
- S Anežka
- N ALEXANDRA
- P Anselm
- Ú Lukáš
- S Rehoř
- Č Marek
- P Oto
- S Jaroslav
- N VLASTISLAV
- P Robert
- Ú Blahoslav

KVĚTEN

- S SVÁTEK PRÁCE
- C Zikmund
- P Marie
- S Monika
- N IRENA
- P Jan
- Ú Ludmila
- S Ctibor
- Č Státní svátek ČSSR
- P Blažena
- S Svatava
- N PANKRÁC
- P Servác
- Ú Bonifác
- S Žofie
- Č Vratislav
- P Vratislava
- S Nataša
- N IVO
- P Bernard
- Ú Monika
- S Helena
- Č Vladimír
- P Jana
- S Dobroslava
- N DEN MATEK
- P Valdemar
- Ú Vilém
- S Maxim
- P Ferdinand
- P Kamila

ČERVEN

- S Mezinář. den dětí
- N JARMILA
- P Tamara
- Ú Dalibor
- S Pavlína
- Č Norbert
- P Iveta
- S Medard
- N STANISLAV
- P Bohumil
- Ú Flóra
- S Antonie
- C BOŽÍ TĚLO
- P Vasíl
- S Vít
- N ZBYNĚK
- P Adolf
- Ú Milan
- S Leoš
- Č Květuše
- P Alice
- S Pavla
- N ZDENKA
- P Jan
- Ú Ivan
- S Pavel
- Č Ladislav
- P Lubomír
- S Petr a Pavel
- N SÁRKA

ČERVENEC

- P Jaroslava
- Ú Marie
- S Radomír
- Č Prokop
- P Antonín
- S Mistr Jan Hus
- N CYRIL A METODEJ
- P Alžběta
- Ú Drahoslava
- S Libuše
- Č Olga
- P Bořivoj
- S Markéta
- N KAROLINA
- P JINDŘICH
- Ú Luboš
- S Bohuslav
- Č Drahomíra
- P Čeněk
- S Česlav
- N VÍTEZSLAV
- P STÁTNÍ SVÁTEK PLR
- Ú Libor
- S Kristýna
- Č Jakub
- P Anna
- S Zlatko
- N VIKTOR
- P Božena
- Ú Bořivoj
- S Ignác

SRPEN

- Č Věra
- P Gustav
- S Miluše
- N DOMINIK
- P Milivoj
- Ú Oldřiška
- S Lada
- Č Soběslav
- P Roman
- S Vavřinec
- N ZUZANA
- P Klára
- Ú Alena
- S Sylvia
- Č Hana
- P Jáchym
- S Záviš
- N HELENA
- P Ludvík
- Ú Bernard
- S Jana
- Č Bohuslav
- P Lubomíra
- S Bartoloměj
- N RADIM
- P Luděk
- Ú Otakar
- S Augustýn
- P Sabina
- Ú Růžena
- S Pavlína

ZÁŘÍ

- N SAMUEL
- P Adéla
- Ú Bronislav
- S Jindřiška
- Č Boris
- P Boleslav
- S Regína
- N MARIE
- P Daniela
- Ú Irma
- S Emilián
- Č Marie
- P Libor
- S Radomíra
- N JOLANA
- P Ludmila
- Ú Naděžda
- S Kryštof
- Č Zita
- P Ludvík
- Ú Bernhard
- S Jana
- Č Bohuslav
- P Lubomíra
- S Bartoloměj
- N RADIM
- P Luděk
- Ú Otakar
- S Augustýn
- P Sabina
- Ú Růžena
- S Pavlína

RÍJEN

- Ú Igor
- S Galina
- Č Bohumil
- P František
- S Eliška
- N NATÁLIE
- P Sergej
- Ú Věra
- S Diviš
- Č Záboj
- P Jan Žižka
- S Maximilián
- N REŇATA
- P Krasoslav
- Ú Terezie
- S Havel
- Č Hedvika
- P Lukáš
- S Michaela
- N VENDELÍN
- P Brigitá
- Ú Halka
- S Teodor
- Č Rafael
- P Zíva
- S Dimitrij
- N IVONA
- P Tadeáš
- Ú Violeta
- S Marcel
- Č Stěpnáka

LISTOPAD

- P VŠECH SVATÝCH
- S Památná zemníkův
- N HUBERT
- P Karel
- Ú Emerich
- S Liběna
- Č Velká říjnová soc. revoluce
- P Bahumír
- S Bohdan
- N EVŽEN
- P Martin
- Ú Benedikt
- S Stanislav
- Č Sáva
- P Leopold
- S Ottmar
- N MEZINÁR. DEN STUDENTŮ
- P Romana
- Ú Alžběta
- S Čestmír
- Č Albert
- P Cecília
- S Klement
- N EMILIE
- P Kateřina
- Ú Konrád
- S Xenie
- Č Henrieta
- P Blažej
- S Ondřej

PROSINEC

- N LEV
- P Blanka
- Ú František
- S Barbora
- Č Jitka
- P Mikuláš
- S Ambrož
- N KVĚTOSLAVA
- P Vratislav
- Ú Julie
- S Dana
- Č Přibyslava
- P Lucie
- S Alfreda
- N ZDIRAD
- P Alžběta
- Ú Daniel
- S Miroslav
- Č Judita
- P Dagmar
- S Tomáš
- N BOŽENA
- P Vlasta
- Ú Adam a Eva
- S L. SVÁTEK VÁNOČNÍ
- C 2. SVÁTEK VÁNOČNÍ
- P Jan
- S Bohumila
- N MILADA
- P David
- Ú Silvestr

**KALENDÁŘ
ŽIVOTA**

